

Załącznik nr 1
do Uchwały nr XVII/232/16
Rady Miejskiej w Niepołomicach
z dnia 11 lutego 2016 r.

2015

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Niepołomice

Spis treści

I. Wprowadzenie	4	Strona 2
I.1. Struktura dokumentu	4	
I.2. Metodologia prac nad Strategią	4	
I.3. Ramy prawne i zgodność z innymi dokumentami strategicznymi	7	
I.2.1 Unijne dokumenty strategiczne:	8	
I.2.2. Krajowe dokumenty strategiczne:.....	9	
I.2.3. Samorządowe dokumenty strategiczne	10	
II. Diagnoza społeczna	12	
II.1. Demografia.....	12	
II.2. Edukacja.....	17	
Żłobki i przedszkola.....	17	
Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne	19	
Główne wnioski płynące z konsultacji społecznych	24	
II.3. Oferta kulturalna	25	
Podsumowanie i najważniejsze wnioski z konsultacji społecznych	27	
II.4 Oferta sportowa.....	28	
II.5. Partycypacja społeczna mieszkańców w życiu gminy.....	29	
II.6. Bezpieczeństwo publiczne	32	
II.7. Ochrona zdrowia	34	
II.8. Pomoc społeczna	36	
II.9. Analiza SWOT	60	
III. Część Strategiczna. Misja rozwoju polityki społecznej na terenie gminy Niepołomice	64	
III.1. Misja rozwoju polityki społecznej gminy Niepołomice.....	65	
Cel (podstawowa aspiracja).....	65	
Domeny strategicznego rozwoju	65	
Wartości	66	
Standardy zachowań organizacyjnych.....	66	
III.2. Domeny Strategicznego Rozwoju.....	69	
DOMENA 1. INTEGRUJĄCA I SKUTECZNA POLITYKA GMINY NIEPOŁOMICE W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU	69	

DOMENA 2. BEZPIECZEŃSTWO W WYMIARZE INDYWIDUALNYM I PUBLICZNYM, ZDROWOTNYM I ŚRODOWISKOWYM	71
DOMENA 3. STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU KULTURALNEGO, EDUKACYJNEGO I OBYWATELSKIEGO W NIEPOŁOMICACH SPRZYJAJĄCEGO PRZECIWDZIAŁANIU I ROZWIĄZYWANIU PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	73
DOMENA 4. ZINTEGROWANY SYSTEM PLANOWANIA I ZARZĄDZANIA POLITYKĄ SPOŁECZNĄ W GMINIE NIEPOŁOMICE	75
IV. Część Operacyjna	79
Domena 1. Integrująca i skuteczna polityka Gminy Niepołomice w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.....	79
Domena 2. Bezpieczeństwo w wymiarze indywidualnym i publicznym, zdrowotnym i środowiskowym.	89
Domena 3. Stworzenie warunków do rozwoju kulturalnego, edukacyjnego i obywatelskiego w Niepołomicach sprzyjającego przeciwdziałaniu i rozwiązywaniu problemów społecznych.....	93
Domena 4. Zintegrowany system planowania i zarządzania polityką społeczną w Gminie Niepołomice.	95
V. Część Wdrożeniowa.....	105
V.1. Podmioty zaangażowane w realizację Strategii	106
V.2. Wskaźniki monitorowania realizacji Strategii	110
V.3. Procedury wdrażania i monitorowania Strategii.....	121
V.4. Źródła finansowania Strategii	122

I. Wprowadzenie

I.1. Struktura dokumentu

Konstrukcja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice odpowiada logice procesu strategicznego i obejmuje pięć zasadniczych części: część pierwszą – wprowadzającą, część drugą – diagnostyczną, część trzecią – strategiczną, część czwartą – operacyjną i część piątą – wdrożeniową.

 I. Wprowadzenie	 II. Diagnoza społeczna	 III. Część Strategiczna	 IV. Część Operacyjna	 V. Część Wdrożeniowa
Stanowi wprowadzenie do dokumentu, zawarto tu główne przesłanki procesu opracowywania Strategii - przebieg prac oraz wykorzystane metody prac.	Zawiera wyciąg najważniejszych wniosków z przeprowadzonej analizy społecznej dla gminy Niepołomice.	Stanowi swoisty rdzeń Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice w postaci misji oraz opisu pożądanego stanu docelowego (wizji) dla domen.	Przedstawia siatkę celów strategicznych wraz z pakietem proponowanych do realizacji zadań.	Wieńczy dokument, ujęto w niej opis systemu wdrażania, finansowania i monitorowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice.

I.2. Metodologia prac nad Strategią

Proces prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice, który rozpoczęto w marcu 2015 r., a zakończono we wrześniu 2015 r., koordynował zespół konsultantów Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. D. Bienkowska, C. Ułasiński, J. Szymańska.

Prace nad dokumentem Strategii opierały się o wykorzystanie szeregu wzajemnie uzupełniających się metod, prac analitycznych, eksperckich i partycypacyjnych, spośród których wymienić należy:

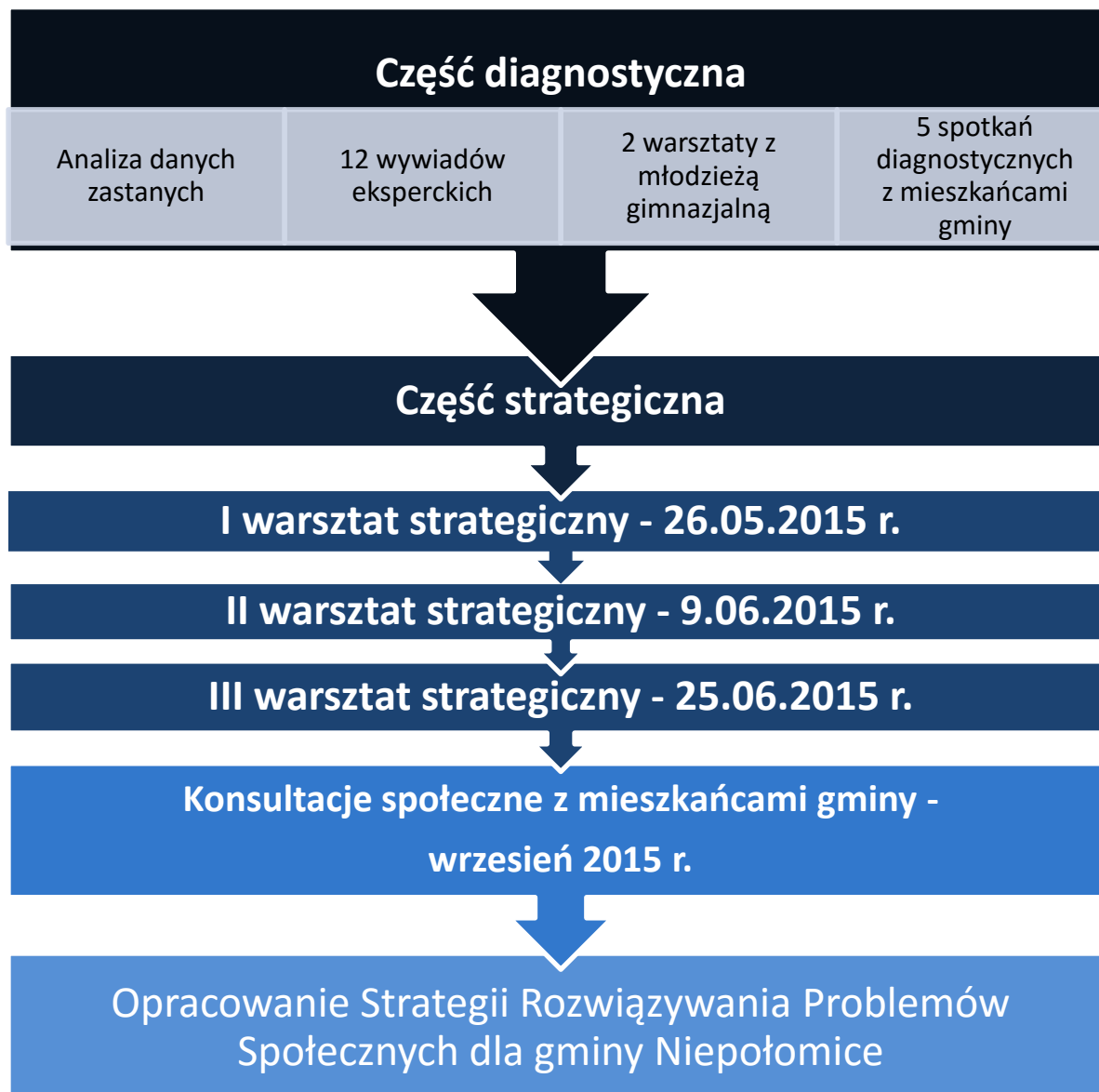
- analizę danych zastanych;
- badania jakościowe;
- badania w działaniu (warsztaty z młodzieżą gimnazjalną);
- analizy strategiczne (analiza SWOT, analiza PEST);
- 3 spotkania warsztatowe skupiające przedstawicieli kluczowych podmiotów i instytucji działających w sferze polityki społecznej z terenu gminy Niepołomice;
- 5 spotkań konsultacyjnych na etapie diagnozy społecznej w formule mapowania społecznego;
- 5 spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami gminy;
- konsultacje on-line.

W ramach spotkań o charakterze warsztatowym wykorzystany został szereg różnego rodzaju metod pracy, takich jak: technika grupy nominalnej – dająca w pierwszej kolejności szansę na pracę indywidualną, następnie dyskusję w zespołach, aby ostatecznie osiągnąć konsensus na sesji plenarnej; dyskusja moderowana; prace z formularzem (kwestionariuszem) oraz zmodyfikowana metoda delficka, opierająca się o kierowane do uczestników warsztatów zadania/pytania bazujące na opracowanym i przesłanym materiale powarsztatowym. Dzięki tej metodzie każdy z uczestników warsztatów miał możliwość spokojnej, indywidualnej i odłożonej w czasie analizy, a konsultanci uzyskiwali pewność, że nie pominięto żadnych istotnych zagadnień i kwestii.

Przygotowany i przeprowadzony przez konsultantów Centrum Doradztwa Strategicznego, przy aktywnym uczestnictwie zaangażowanych w rozwój miasta, proces konstruowania Strategii obejmował kilka zasadniczych etapów takich jak:

- badania i diagnoza społeczna gminy;
- zdefiniowanie wizji i misji polityki społecznej (celu głównego) gminy Niepołomice wg modelu Ashridge;
- określenie celów strategicznych (priorytetów i zadań).

Rysunek 1. Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice – organizacja prac.

I.3. Ramy prawne i zgodność z innymi dokumentami strategicznymi

Obowiązek opracowania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz.163 z późn. zm.).

Strona | 7

Jednakże na treść i zapisy zawarte w Strategii ma wpływ szereg dokumentów i aktów prawnych, w tym:

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1515),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1286),
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 332 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz.114 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 859 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz.124 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 149, z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2011r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 966 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1118),
- Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1457),

- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2011 r., Nr 231, poz. 1375 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997r. – Prawo energetyczne (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 1059 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustalaniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2014 r., poz. 567).

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice jest także dokumentem komplementarnym z innymi dokumentami strategicznymi dotyczącymi rozwoju kraju i regionu, w tym:

I.2.1 Unijne dokumenty strategiczne:

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Dokument Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu wyznacza kierunek rozwoju do roku 2020 dla Unii Europejskiej. Bazuje on na trzech priorytetach:

1. *rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;*
2. *rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;*
3. *rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.*

Szczegółowe cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice wpisują się w wymienione domeny rozwoju.

Zgodnie z komunikatem Komisji Europejskiej „**Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej**” Unia Europejska popiera tworzenie i rozwój przedsiębiorstw społecznych jako sposobu na stworzenie miejsc pracy o charakterze włączającym, o wydźwignię społecznym i etycznym. Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice zwraca uwagę na funkcję i znaczenie przedsiębiorstw społecznych w Domenie 4:

- Cel strategiczny 4.3.: integracja podmiotów działających w obszarze polityki społecznej poprzez budowanie platformy współpracy i współdecydowania o kierunkach rozwoju polityki społecznej w gminie Niepołomice.

- Cel strategiczny 4.4.: kształtowanie trwałych postaw partycypacyjnych w społeczności lokalnej gminy Niepołomice w oparciu o wdrożone mechanizmy partycypacji deliberatywnej¹.

I.2.2. Krajowe dokumenty strategiczne:

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020

W Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020 opracowany został cel 2 – Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie obszarów problemowych, którego celem jest między innymi wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe, w tym przede wszystkim usług medycznych, a także kulturalnych i edukacyjnych. Cel ten jest zgodny z celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Niepołomice, w szczególności zaś:

- Cel strategiczny 2.3. Stworzenie warunków do podniesienia kondycji zdrowotnej mieszkańców gminy;
- Cel strategiczny 3.1. Zwiększenie dostępności i jakości usług opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych skierowanych do dzieci do lat trzech i w wieku przedszkolnym ;
- Cel strategiczny 3.3. Poprawa dostępności i wzrost jakości usług kulturalnych.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Niepołomice zgodna jest ze **Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego 2020**, dokumentem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 2013 r., którego głównym celem jest *wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski*. Cele szczegółowe Strategii to:

- Cel 1. Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji;
- Cel 2. Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne;
- Cel 3. Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy;
- Cel 4. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego.

Nacisk na te aspekty położono w domenie 1 oraz domenie 4 Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice.

---

¹ Partycypacja deliberatywna daje możliwość przedstawienia własnych argumentów i przedyskutowania ich z innymi uczestnikami dyskusji. Jest to podstawowa różnica pomiędzy partycypacją deliberatywną a demokracją bezpośrednią, w której nie ma wzajemnych oddziaływań (dyskusji, debaty, konfrontacji) między uczestnikami. W sytuacji deliberacji zdecydowanie zwiększa się stopień zaufania obywateli do instytucji publicznych. Partycypacja deliberatywna stwarza obywatelom możliwość uczestnictwa w dyskusji i przedstawienia niejednokrotnie nawet sprzecznych interesów, co nie wyklucza dialogu i dojścia do konsensusu.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Głównym celem Strategii jest inwestycja w ludzi oraz integracja społeczna. Domena 1, czyli *Integrująca i skuteczna polityka gminy Niepołomice w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu* zgodna jest z założeniami dokumentu, w szczególności z celem strategicznym 1.4.: Polepszenie sytuacji życiowej osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem.

Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój

Inicjatywa **PO WER** (Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój), finansowana środkami Europejskiego Funduszu Społecznego, przewiduje działania mające na celu zwiększenie zatrudnienia i aktywności na rynku pracy, w tym przez wsparcie służby zdrowia (zapobieganie wykluczeniu z rynku pracy z powodów zdrowotnych, kształcenie kadr medycznych, poprawa efektywności służby zdrowia), co jest zgodne z założeniami Domeny 2, a w szczególności z celem strategicznym 2.3.: stworzenie warunków do podniesienia kondycji zdrowotnej mieszkańców gminy.

1.2.3. Samorządowe dokumenty strategiczne

Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020

Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice zgodna jest ze Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego 2011-2020, w szczególności zaś w Obszarze 6. Bezpieczeństwo ekologiczne, zdrowotne i społeczne. Wszystkie kierunki polityki rozwoju podjęte w ramach obszaru 6 są spójne ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Niepołomice, bowiem kierunek 6.1 Poprawa bezpieczeństwa ekologicznego oraz wykorzystanie ekologii dla rozwoju Małopolski doskonale wpisuje się w Domenę 2 SRPS, kierunek 6.2. Poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego: profilaktyka i ochrona zdrowia również wpisuje się w Domenę 2 SRPS. Z kolei 6.3 Poprawa bezpieczeństwa społecznego: integrująca polityka społeczna, w tym przede wszystkim kluczowe działania:

- wdrożenie systemowych form wsparcia na rzecz dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz przeciwdziałania i zwalczania dysfunkcji w rodzinie,
- integracja działań na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych,
- wdrożenie regionalnej strategii działań w kontekście starzenia się społeczeństwa,
- rozwój systemu kształcenia kadr działających w obszarze integrującej polityki społecznej,

są spójne z domeną 1 Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wielickiego

Cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice są zgodne z lokalną Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wielickiego na lata 2014-2020. Cele strategiczne obszaru I (Rodzina), II (Niepełnosprawność) oraz III (Wykluczenie społeczne) pokrywają się z celami Domeny 1 Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla

gminy Niepołomice, która zakłada pomoc rodzinom w procesie wychowawczym oraz aktywizację i usamodzielnianie grup defaworyzowanych, mianowicie seniorów, osób po 50. roku życia oraz niepełnosprawnych, a także przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

Szczegółowe cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wielickiego znajdują odzwierciedlenie również w Domenie 1 Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice, szczególnie jeśli chodzi o:

- cel strategiczny 1.2.: zwiększenie dostępności osób niepełnosprawnych do aktywności życiowej, zawodowej i społecznej,
- cel strategiczny 1.3.: wzmacnianie samodzielności i aktywizacji osób w podeszłym wieku oraz rozwijanie systemu wsparcia seniorów,
- cel strategiczny 1.4.: polepszenie sytuacji życiowej osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem,

oraz w Domenie 2, a w szczególności:

- cel strategiczny 2.2.: zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego.

Strategia Rozwoju Gminy Niepołomice

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych wpisuje się także w cele zapisane w Strategii Rozwoju Gminy Niepołomice, a w szczególności w cele domeny 2 - *Zorganizowana wspólnota – aktywni, zdrowi i wszechstronnie rozwijający się mieszkańcy*. Jej głównym założeniem jest integracja lokalnej społeczności oraz jej wszechstronny rozwój. Domena 2: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice odzwierciedla te założenia strategiczne poprzez wyznaczenie celów integracyjnych oraz celów zmierzających do poprawy jakości życia mieszkańców gminy Niepołomice.

Ponadto Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice wpisuje się w strategiczne dokumenty branżowe związane z polityką społeczną, w tym:

- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji;
- Małopolski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011-2015;
- Wojewódzki Program Dotyczący Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań na Rzecz Zatrudniania Osób Niepełnosprawnych w Województwie Małopolskim na lata 2014 – 2020;
- Małopolski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2014-2020.

II. Diagnoza społeczna

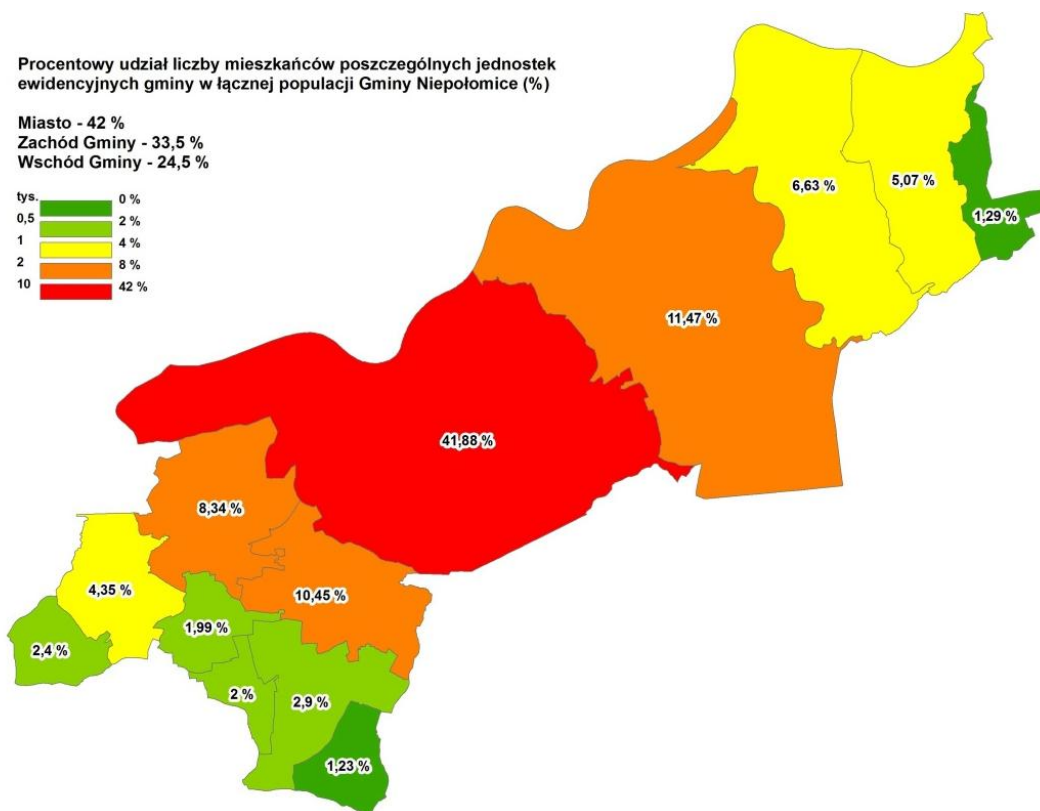
Rozdział II Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Niepołomice na lata 2015 – 2020 jest streszczeniem załącznika nr 1 do niniejszego dokumentu – Diagnoza Społeczna. Rozdział II zawiera jedynie najważniejsze wnioski i fakty, które zostały zdiagnozowane podczas szeroko zakrojonych badań realizowanych w ramach niniejszej Strategii – wywiadów pogłębionych, konsultacji społecznych, warsztatów z młodzieżą gimnazjalną oraz analizy danych zastanych.

Strona | 12

II.1. Demografia

W 2014 roku liczba ludności gminy miejsko-wiejskiej Niepołomice wynosiła **26 124 osób**. Przestrzenne rozmieszczenie ludności odznacza się wyraźną strefowością. Rdzeń liczby ludności stanowi miasto Niepołomice (które zamieszkuje czterech na dziesięciu mieszkańców gminy), natomiast wraz z oddalaniem się od centrum zarówno miasta, jak i gminy, maleje udział liczby ludności (Rysunek 2, Wykres 1).

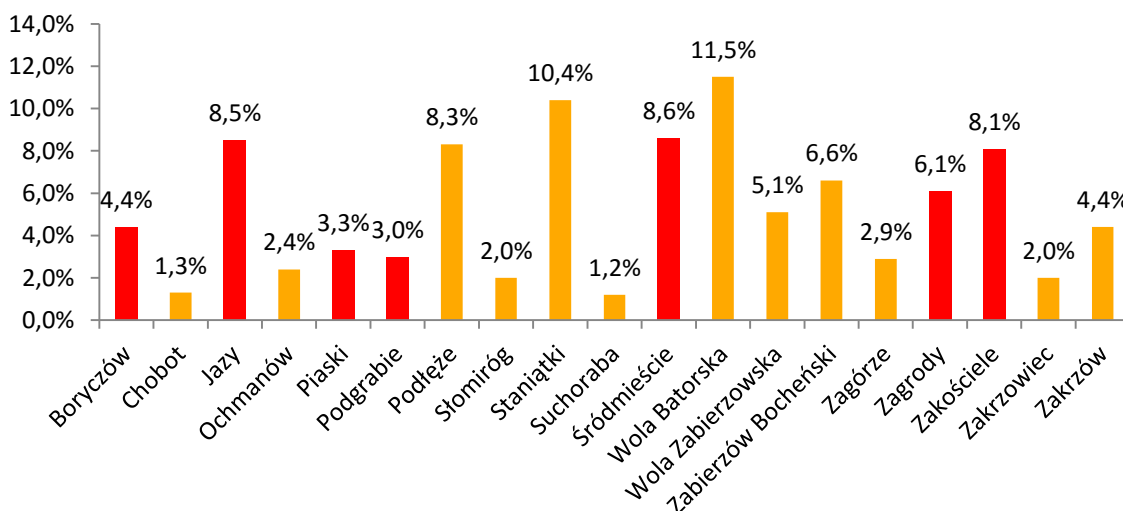
Rysunek 2. Procentowy udział liczby mieszkańców poszczególnych jednostek ewidencyjnych gminy w łącznej populacji gminy Niepołomice.

Źródło: opracowanie Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice

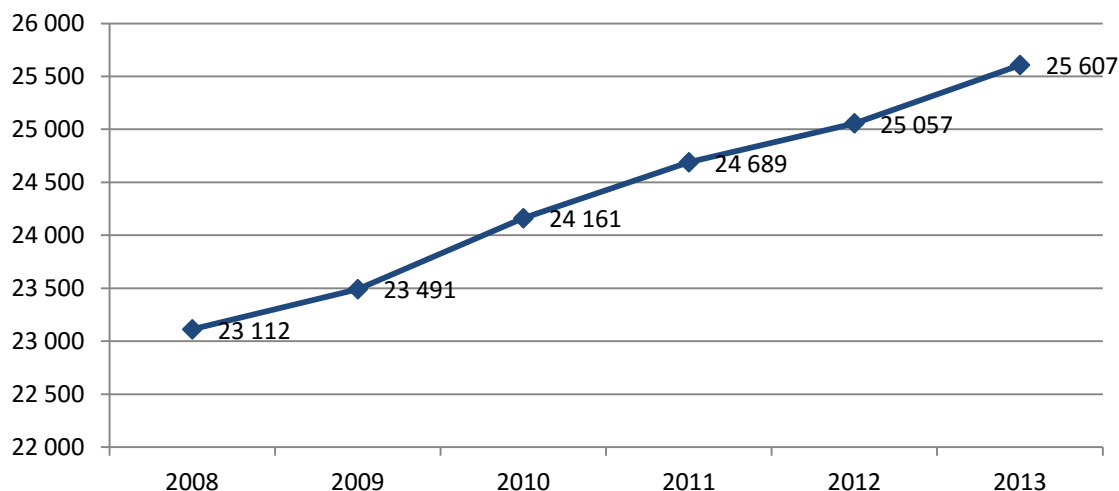
Na przestrzeni ostatnich lat (2008 – 2014) w gminie Niepołomice nastąpił systematyczny wzrost liczby ludności (Wykres 2). Od roku bazowego (2008) liczba ta wzrosła z poziomu 23 112 osób do 26 124 osób w roku 2014, dając bezwzględny przyrost o 3 012 osób, co stanowi 13,0%. Wysoki procentowy przyrost ludności zanotowano głównie w regionie miejskim gminy, a także w sołectwie Chobot, które jest najdalej wysuniętą na wschód częścią gminy.

Wykres 1. Procentowy udział liczby mieszkańców poszczególnych jednostek ewidencyjnych gminy w łącznej populacji gminy Niepołomice.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice

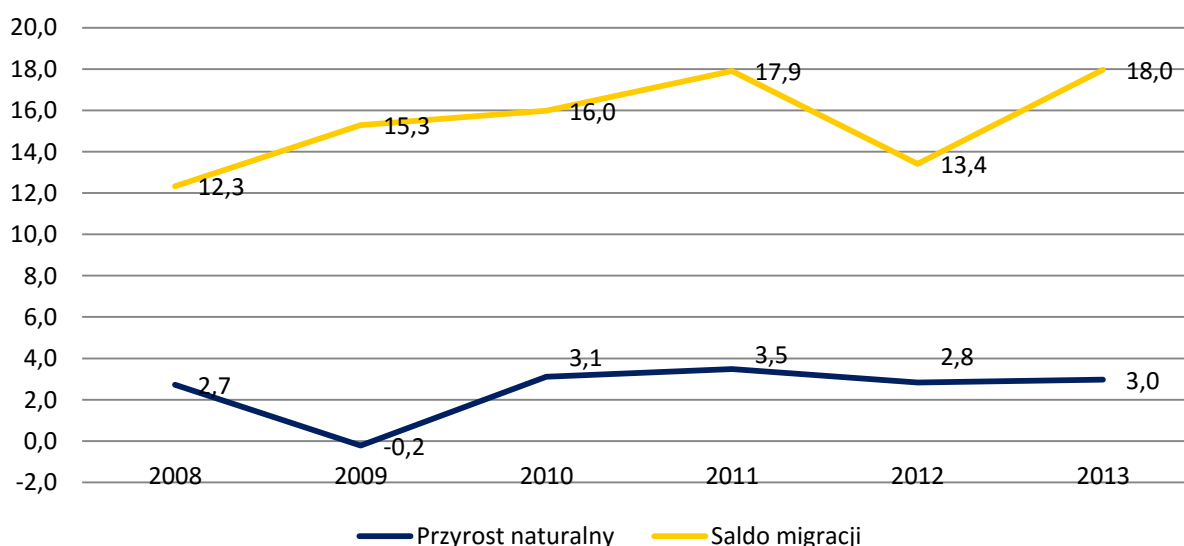
Wykres 2. Przyrost liczby mieszkańców w gminie Niepołomice w latach 2008 – 2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015

Na przyrost liczby ludności mają wpływ dwa wskaźniki: saldo ruchu naturalnego (różnica pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów) oraz saldo ruchu wędrownego (saldo migracji – różnica pomiędzy wymeldowaniami mieszkańców z danego terenu, a zameldowaniami nowych mieszkańców). Oba te czynniki miały znaczący wpływ na wzrost liczby mieszkańców w gminie Niepołomice w latach 2008 – 2013. Poza rokiem 2009, na przestrzeni lat 2008 – 2013 przyrost naturalny w gminie utrzymywał się na względnie stabilnym poziomie ok. 3% (wykres 3), a więc na poziomie podobnym do całego powiatu wielickiego. Analizując rok 2013 warto zauważyć, że gmina Niepołomice pod względem przyrostu naturalnego wypada zdecydowanie lepiej niż całe województwo małopolskie (1,2‰) oraz cała Polska, gdzie przyrost naturalny jest ujemny (-0,5‰). Wykres 3 wskazuje stały wzrost salda migracji od 12,2‰ w roku 2008 do 18,0‰ w roku 2013 (poza rokiem 2012). Pod względem wartości analizowanego wskaźnika gmina Niepołomice wypada niezwykle korzystnie zarówno na tle wybranych do porównania gmin Wieliczka (12,1‰), Krzeszowice (2,7‰), Myślenice (2,6‰) oraz Skawina (-0,7‰), powiatu (11,6‰ w 2013 roku), województwa małopolskiego (0,8‰) oraz Polski (-0,5‰).

Wykres 3. Saldo ruchu naturalnego (przyrost naturalny) oraz saldo ruchu wędrownego (migracji) w gminie Niepołomice w latach 2008 – 2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015

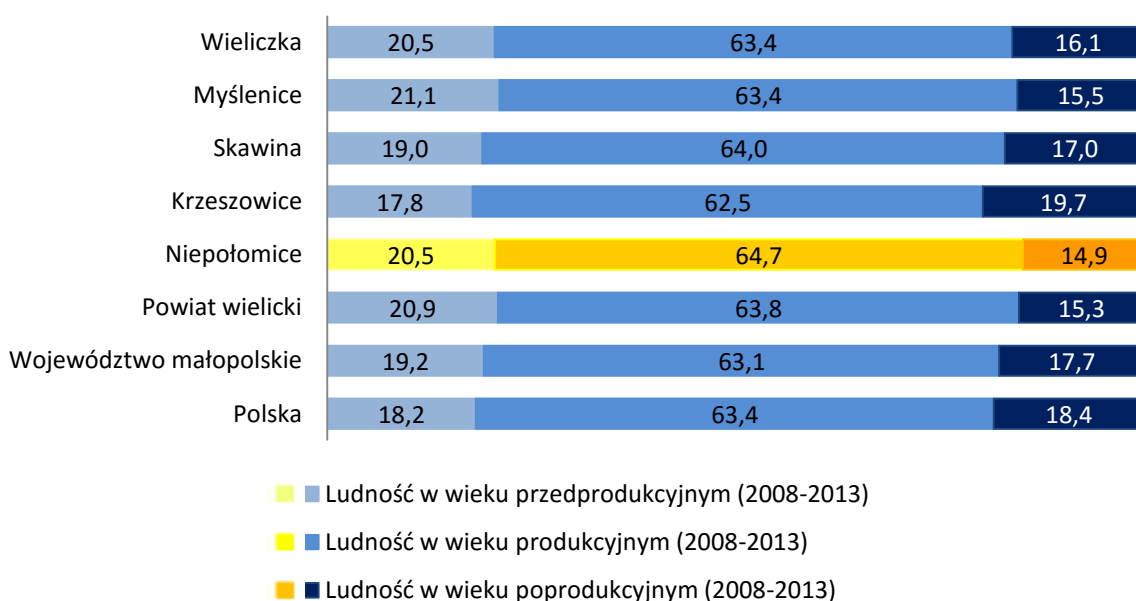
W kontekście dużych zmian ludnościowych na terenie gminy Niepołomice warto przeanalizować wskaźniki związane ze strukturą wiekową mieszkańców. W tym celu wzięto pod uwagę następujące grupy wiekowe: osoby w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat), produkcyjnym (18-59 lat w przypadku kobiet i 18-64 lat w przypadku mężczyzn) oraz poprodukcyjnym (ludność emerytowana – 60 i więcej lat w przypadku kobiet i 65 i więcej lat w przypadku mężczyzn).

W 2013 roku co piąty mieszkaniec (20,5%) gminy Niepołomice nie ukończył jeszcze 18. roku życia (wykres 4). Wartość ta wyróżnia się pozytywnie na tle województwa małopolskiego (19,2%) i całego kraju (18,2%). Porównując gminę Niepołomice do innych wybranych gmin warto zwrócić uwagę, że jedynie gmina Myślenice charakteryzowała się wyższym odsetkiem osób młodych (21,1%) w stosunku do całej populacji mieszkańców [BDL GUS 2015]. W porównaniu z pozostałymi

analizowanymi jednostkami w gminie Niepołomice w 2013 roku odsetek osób w wieku poprodukcyjnym był najmniejszy (14,9%) [BDL GUS 2015]. Warto podkreślić, iż Polska, podobnie jak kraje Europy Zachodniej, zmagają się z procesem starzenia się społeczeństwa. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w skali kraju stopniowo rośnie ze względu na wydłużanie się przeciętnej długości życia i w 2013 roku wynosiła 18,4% (w 2008 roku – 16,2%), a w województwie małopolskim wartość ta kształtowała się na poziomie 17,7%. W związku z powyższym można stwierdzić, iż gmina Niepołomice charakteryzuje się obecnie bardzo korzystną strukturą wiekową ludności.

Wykres 4. Struktura mieszkańców według ekonomicznych grup wieku (wiek przedprodukcyjny, wiek produkcyjny, wiek poprodukcyjny) w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego w roku 2013.

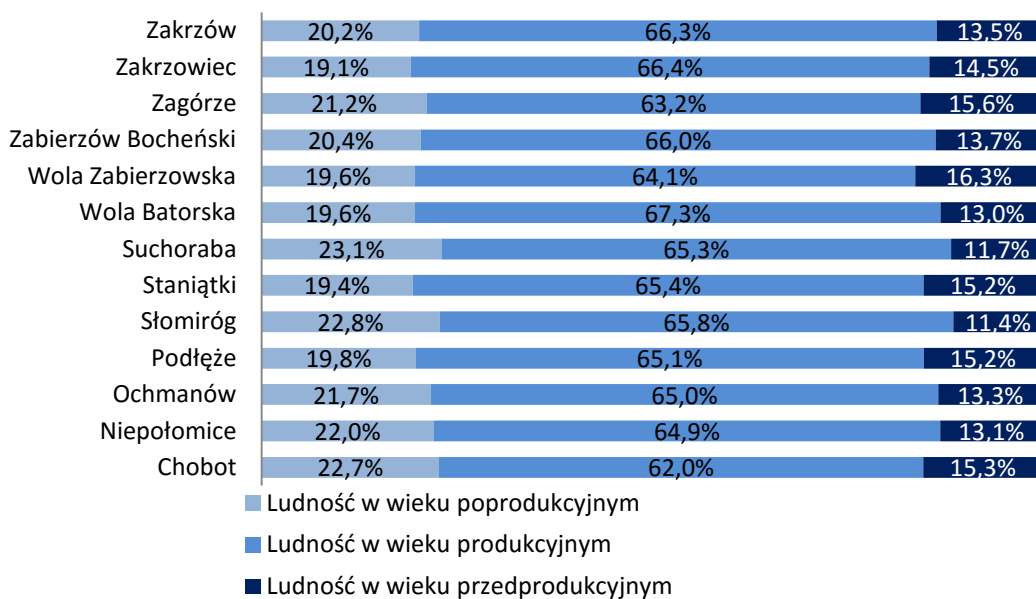

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015

Wśród jednostek pomocniczych gminy najwyższym odsetkiem osób w wieku przedprodukcyjnym charakteryzują się sołectwa Suchoraba (23,1%), Słomiróg (22,8%) oraz Chobot (22,7%) (Wykres 5). Z kolei wśród sołectw z największym odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym znalazły się Wola Zabierzowska (16,3%), Zagórze (15,6%), Chobot (15,3%) oraz Podłęże i Staniątki (po 15,2%).

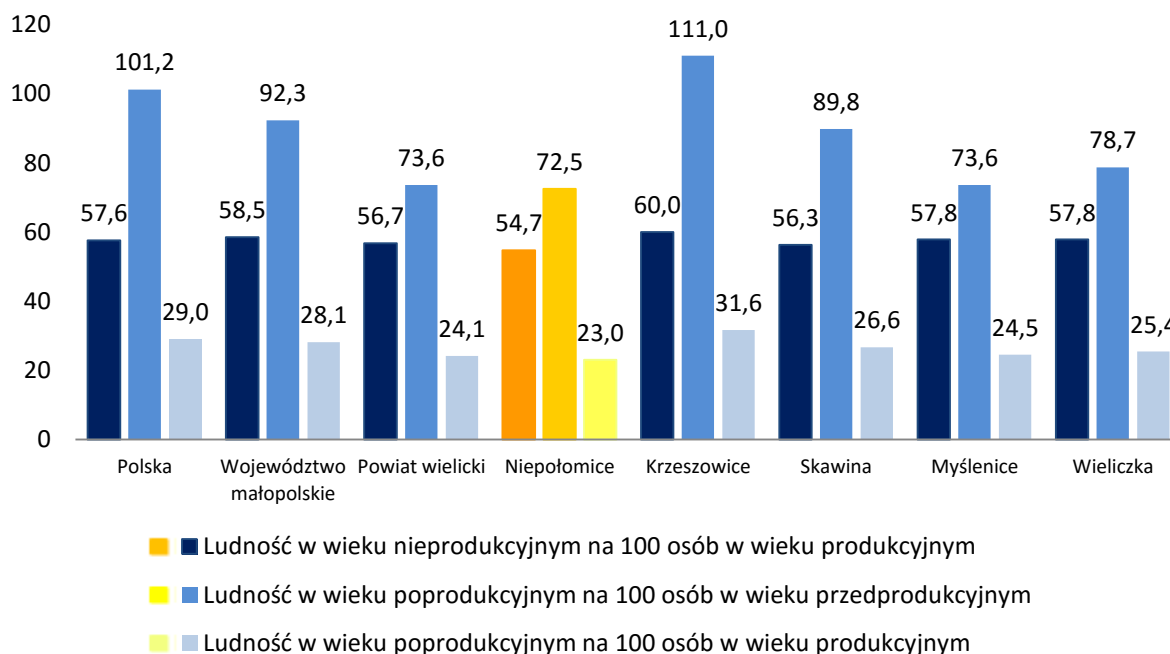
Ze strukturą ludności według ekonomicznych grup wieku nierozzerwalnie powiązane są wskaźniki obciążenia demograficznego, które obrazują relacje pomiędzy określonymi grupami wiekowymi w danej populacji. W 2013 roku na obszarze gminy Niepołomice na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało przeciętnie 54,7 osób w wieku nieprodukcyjnym (wykres 6). Tym samym analizowany wskaźnik w przypadku gminy Niepołomice osiągał niższą wartość niż średnia dla Polski (57,6), województwa małopolskiego (58,5) i powiatu wielickiego (56,7). Co warto podkreślić, wśród innych gmin wybranych do analizy gmina Niepołomice wypada najbardziej korzystnie.

Wykres 5. Struktura mieszkańców według ekonomicznych grup wieku (wiek przedprodukcyjny, wiek produkcyjny, wiek poprodukcyjny) w poszczególnych jednostkach pomocniczych gminy Niepołomice w roku 2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMiGN 2015

Wykres 6. Wskaźniki obciążenia demograficznego na terenie gminy Niepołomice na tle porównywanych jednostek samorządu terytorialnego w roku 2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015

Kolejnym wskaźnikiem, który mówi o strukturze wiekowej ludności, jest liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. Dla Polski wskaźnik ten wynosi 101,2 co oznacza, że na terytorium całego kraju obecnie mieszka więcej osób w wieku poprodukcyjnym niż w wieku przedprodukcyjnym. Nieco lepiej wskaźnik ten wypada w całym województwie małopolskim, gdzie osiągnął wartość 93,2. W gminie Niepołomice na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym przypada jedynie 73 (72,5) osoby w wieku poprodukcyjnym.

Ostatnim analizowanym tutaj wskaźnikiem pokazującym strukturę wiekową ludności jest liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym. W gminie Niepołomice w 2013 roku na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadały 23 osoby w wieku emerytalnym (poprodukcyjnym). Podobnie jak w przypadku poprzedniego analizowanego wskaźnika, także i ten kształtuje się korzystnie dla gminy na tle kraju (29,0), województwa małopolskiego (28,1) i powiatu wielickiego (24,1).

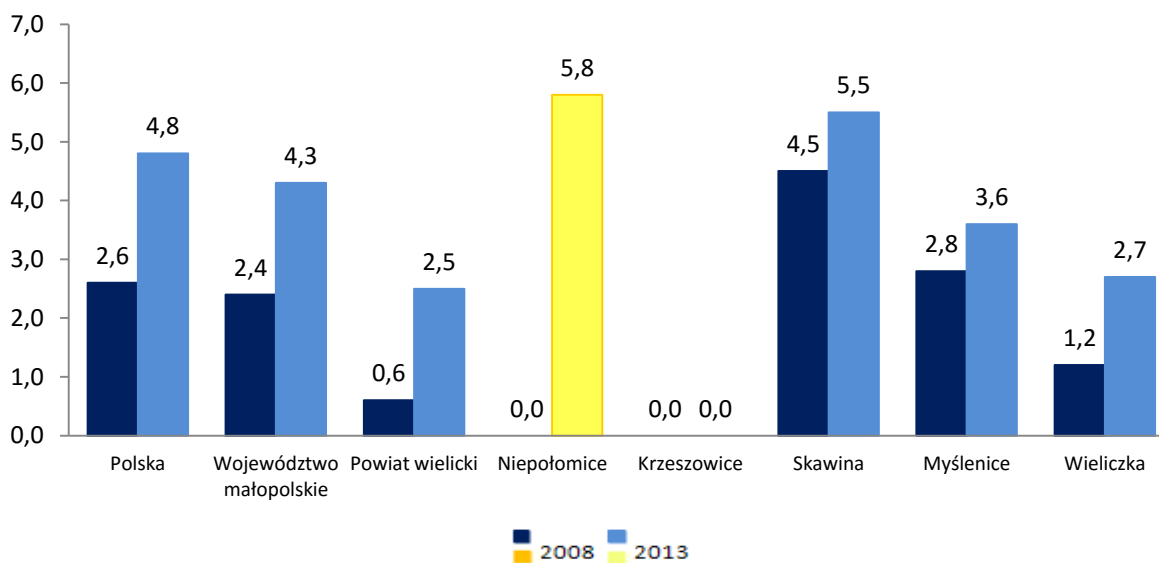
Wysoka dynamika przyrostu ludności jest związana z trendami suburbanizacyjnymi. Jednym z problemów, które mogą pojawiać się przy tak dużym napływie nowych osób, są konflikty z rdzennymi mieszkańcami. Nowo przybyła ludność często nie zdaje sobie sprawy z tego, jak wygląda życie na wsi, i to może rodzić pewne nieporozumienia.

II.2. Edukacja

Żłobki i przedszkola

Jeszcze w 2008 roku w gminie Niepołomice nie było instytucji oferującej opiekę nad dziećmi do lat 3, lecz już w 2013 roku gmina uzyskała miano lidera pod względem odsetka dzieci objętych opieką i wychowaniem w żłobkach (5,8%) w porównaniu do pozostałych analizowanych jednostek samorządu terytorialnego (wykres 7).

Wykres 7. Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach w latach 2008 oraz 2013 w gminie Niepołomice na tle porównywalnych jednostek terytorialnych [%].

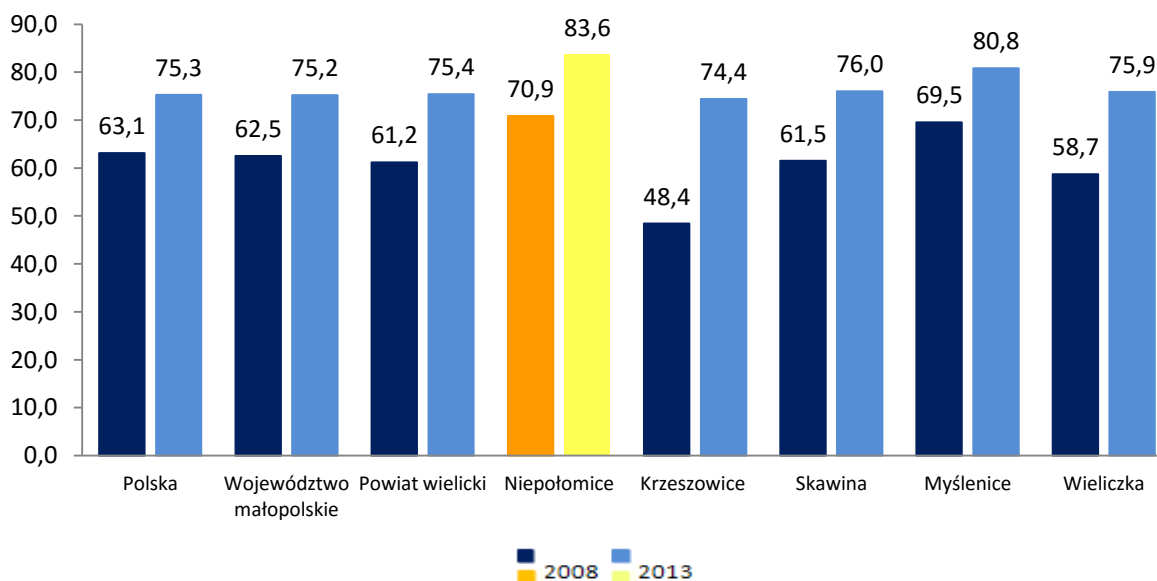

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015

Obecnie na terenie gminy istnieją trzy instytucje zajmujące się opieką nad dziećmi do lat 3 i są to: Klub Dziecięcy „Pod Bocusiem”, Niepubliczny Żłobek Kraina Smyka oraz Niepubliczny Żłobek Mini Eko-Park (działalność zakończona z dniem 31.12.2014 roku).

W gminie Niepołomice w roku szkolnym 2014/2015 było 12 przedszkoli (o 4 więcej niż w 2008 roku) [BDL GUS 2015], z czego 8 jest w Niepołomicach (Samorządowe Przedszkole Nr 1, Przedszkole Prywatne Eko-Park, Przedszkole sportowo-taneczne TYGRYSEK, Przedszkole Sióstr Augustianek im św. Anny, Prywatne Przedszkole Językowo-Artystyczne Słoneczna Kraina, Przedszkole Niepubliczne Sportowo-Taneczne Arcobaleno, Niepubliczne Przedszkole Wesoła Stokrotka oraz Przedszkole Olimpijskie), 2 po zachodniej stronie gminy (Samorządowe Przedszkole im. św. Kingi w Podłężu oraz Przedszkole Niepubliczne Zgromadzenia Sióstr Służebniczek w Staniątkach) oraz 2 po wschodniej stronie gminy (Przedszkole Samorządowe w Woli Batorskiej, Przedszkole Samorządowe w Zabierzowie Bocheńskim). Równocześnie na terenie gminy Niepołomice wychowanie przedszkolne realizowane jest także w 3 oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych (Punkt Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Zagórzcu, Punkt Przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Zakrzowie, Oddział i Punkt Przedszkolny przy Szkole Podstawowej nr 3 w Niepołomicach).

Wykres 8. Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2008 oraz 2013 w gminie Niepołomice na tle porównywalnych jednostek terytorialnych [%].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015

Gmina Niepołomice wypada korzystnie pod względem liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym, bowiem w 2013 roku 83,6% dzieci (w wieku 3 – 6 lat) w tej gminie uczęszczało do przedszkola (wykres 8). [BDL GUS 2015].

Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne

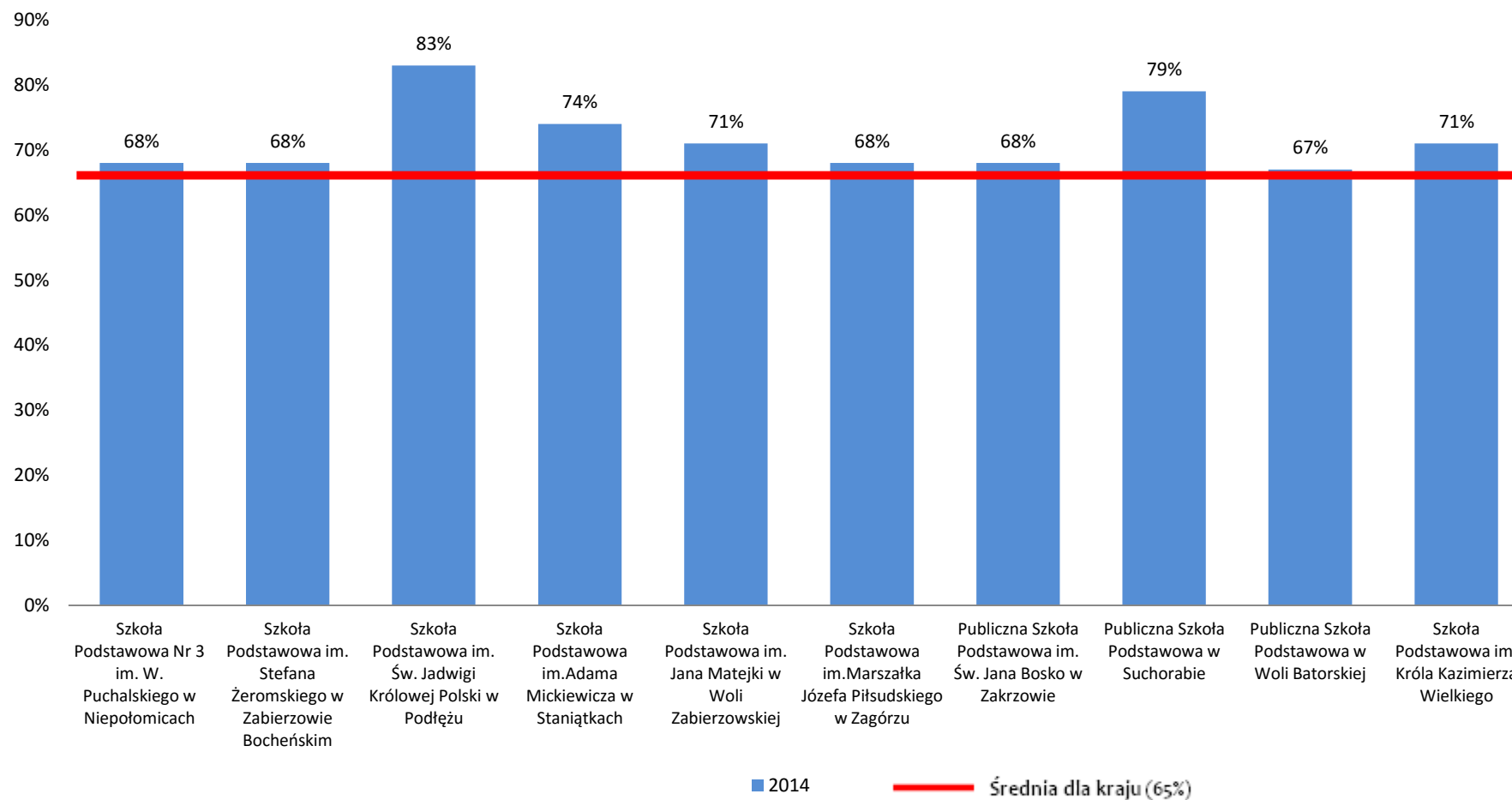
Na terenie gminy Niepołomice w 2014 roku funkcjonowało łącznie 10 szkół podstawowych:

- Szkoła Podstawowa im. Stefana Żeromskiego w Zabierzowie Bocheńskim,
- Szkoła Podstawowa im. Jana Matejki w Woli Zabierzowskiej,
- Szkoła Podstawowa im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Zagórzcu,
- Szkoła Podstawowa im. Stanisława Wyspiańskiego w Suchorabie,
- Szkoła Podstawowa im. św. Jadwigi Królowej Polski w Podłężu,
- Szkoła Podstawowa im. św. Jana Bosko w Zakrzowie,
- Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Staniątkach,
- Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa w Woli Batorskiej,
- Szkoła Podstawowa nr 3 im. Włodzimierza Puchalskiego w Niepołomicach,
- Szkoła Podstawowa im. Króla Kazimierza Wielkiego w Niepołomicach.

Jednym ze wskaźników pokazujących jakość kształcenia szkół na poziomie podstawowym są wyniki tzw. sprawdzianu szóstoklasisty. Obecnie egzamin ten posiada dwie części: pierwszą w zakresie przedmiotów humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych oraz drugą w zakresie wybranego języka nowożytnego. Wszystkie szkoły znajdujące się na terenie gminy Niepołomice w roku szkolnym 2013/2014 uzyskały średnie wyniki ze sprawdzianu szóstoklasisty lepsze od średniej krajowej (65%) (wykres 9).

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Niepołomice
na lata 2015 - 2020

Wykres 9. Przeciętne wyniki sprawdzianu po VI klasie szkoły podstawowej uzyskiwane przez uczniów szkół podstawowych w Gminie Niepołomice w roku 2014 [%].

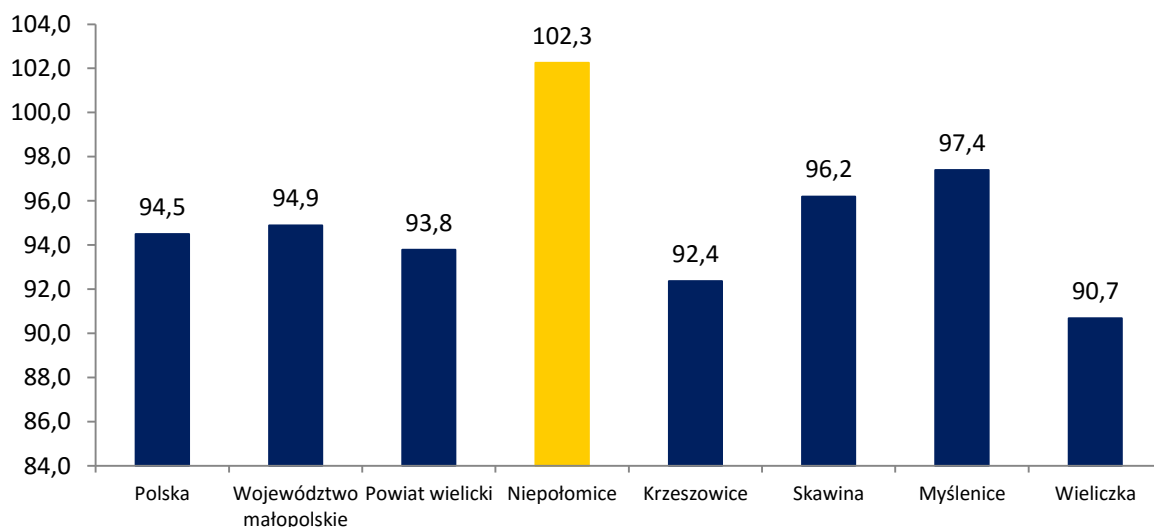
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Kraków 2014

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego, 30 – 103 Kraków ul. Włóczków 22/3,
Tel. (12) 623 77 40, Fax (12) 623 77 85, www.cds.krakow.pl e-mail: cds@cds.krakow.pl

Wykres 10. Wartość współczynnika skolaryzacji netto dla szkół podstawowych w gminie Niepołomice na tle wybranych jednostek samorządu terytorialnego w roku 2013 [%].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015

Innym, istotnym wskaźnikiem jakości usług edukacyjnych na poziomie szkół podstawowych jest współczynnik skolaryzacji netto. Wskaźnik ten obrazuje stosunek liczby uczniów na danym poziomie nauczania (w tym przypadku na poziomie szkół podstawowych) do liczby ludności w odpowiedniej grupie wiekowej (tj. dzieci w wieku 7 – 12 lat). W 2013 roku w gminie Niepołomice wskaźnik ten wyniósł 102,3% co oznacza, iż uczy się tu więcej dzieci niż mieszka na terenie gminy. Świadczy to o dobrej opinii szkół lub o tym, iż uczęszczają do nich osoby zamieszkałe na terenie gminy Niepołomice, jednak jeszcze oficjalnie niezameldowane.

W gminie Niepołomice w 2014 roku funkcjonowało 5 szkół gimnazjalnych: Gimnazjum Niepubliczne im. ks. J. Twardowskiego w Zabierzowie Bocheńskim, Gimnazjum Niepubliczne im. św. Brata Alberta w Podłężu, Gimnazjum Społeczne im. Lady Sue Ryder w Woli Batorskiej, Gimnazjum im. Króla Władysława Jagiełły w Niepołomicach oraz Niepubliczne Gimnazjum im. św. Wojciecha w Staniątkach.

Jednym ze wskaźników pokazujących jakość kształcenia szkół na poziomie gimnazjalnym są wyniki egzaminów gimnazjalnych. Obecnie formuła tego egzaminu przewiduje trzy odrębne części egzaminu oraz sześć odrębnych arkuszy egzaminacyjnych, tj. z j. polskiego oraz historii i WOSu (część humanistyczna), matematyki oraz przedmiotów przyrodniczych (część matematyczna) oraz egzaminy z języka obcego (na poziomie podstawowym i rozszerzonym).

W przypadku egzaminu z języka polskiego średnia dla całej gminy wynosiła 75% i była wyższa od średniej dla powiatu (72%), województwa małopolskiego (71%) oraz całej Polski (68%). Poza Gimnazjum Niepublicznym w Staniątkach (68%) wszystkie szkoły osiągnęły wyniki powyżej średnich dla kraju, województwa oraz powiatu. Nieco słabiej wypadły wyniki egzaminu z przedmiotów historia i WOS. Średnia dla całej gminy wyniosła 65%. Zarówno szkoła gimnazjalna w Staniątkach (52%), jak i w Zabierzowie Bocheńskim (55%) w przypadku egzaminu z historii i WOSu osiągnęły wyniki poniżej średniej dla powiatu (61%), województwa (61%) oraz kraju (59%).

Średnie wyniki z egzaminu z matematyki dla poszczególnych szkół funkcjonujących na terenie gminy Niepołomice są bardzo zróżnicowane. Podobnie jak w przypadku egzaminu z języka polskiego, najlepiej wypadło Gimnazjum Społeczne w Woli Batorskiej (71%), a za nim plasuje się szkoła gimnazjalna znajdująca się w Podłężu (61%). Pozostałe trzy szkoły gimnazjalne znajdują się poniżej średniej dla całej gminy Niepołomice (56%). Średni wynik dla całej Polski w 2014 wyniósł 47%, a tym samym był wyższy o 9 pp. w porównaniu do średniego wyniku osiągniętego przez Niepubliczne Gimnazjum w Staniątkach.

Nauczanie przedmiotów przyrodniczych w gminie Niepołomice charakteryzuje się podobnym poziomem do nauczania przedmiotów matematycznych. Średni wynik dla całej gminy w 2014 roku z egzaminu gimnazjalnego z przedmiotów przyrodniczych wyniósł 58%, a więc okazał się wyższy niż średnia dla powiatu wielickiego oraz województwa małopolskiego (55%), a także całej Polski (52%). Jednakże wynik powyżej średniej dla gminy osiągnęły jedynie dwie szkoły – Niepubliczne Gimnazjum w Podłężu (61%) oraz Gimnazjum Społeczne im. Lady Sue Ryder w Woli Batorskiej (68%).

Ostatnia część egzaminu gimnazjalnego sprawdza znajomość języka obcego nowożytnego, zdawanego zwykle na 2 poziomach – podstawowym oraz rozszerzonym. W 2014 roku w gimnazjach z terenu gminy Niepołomice uczniowie wybierali na egzaminie język angielski oraz niemiecki. Również w tej części egzaminu znacząco wyróżnia się Gimnazjum Społeczne z Woli Batorskiej (87% - poziom podstawowy oraz 65% - poziom rozszerzony) oraz Gimnazjum Niepubliczne w Podłężu (80% - poziom podstawowy oraz 56% - poziom rozszerzony). Osiągniętymi wynikami z egzaminu z języka angielskiego uplasowały się zdecydowanie powyżej średniej dla gminy (75% i 50%), powiatu wielickiego (69% i 45%), województwa małopolskiego (68% i 45%) oraz kraju (67% i 46%).

Reasumując, analiza wyników z poszczególnych części egzaminu gimnazjalnego z roku 2014 wskazuje na dwie wyraźnie wybijające się szkoły. Są to Gimnazjum Społeczne im. Lady Sue Ryder w Woli Batorskiej oraz Gimnazjum Niepubliczne w Podłężu. Gimnazjum im. Króla Władysława Jagiełły z Niepołomic osiąga wyniki przeciętne na tle powiatu czy województwa małopolskiego, natomiast niepokojący jest fakt, iż dwie szkoły osiągają wyniki niższe niż średnie.

Same wyniki egzaminów gimnazjalnych nie zawsze obiektywnie potwierdzają jakość kształcenia w danej szkole. Dlatego też stosuje się kolejny wskaźnik – tzw. Edukacyjna Wartość Dodana - który pokazuje nie tylko wyniki, jakie osiągają uczniowie poszczególnych szkół na egzaminach końcowych, ale także rzeczywisty wkład szkoły w edukację uczniów. Na jego podstawie wyróżniono pięć typów szkół:

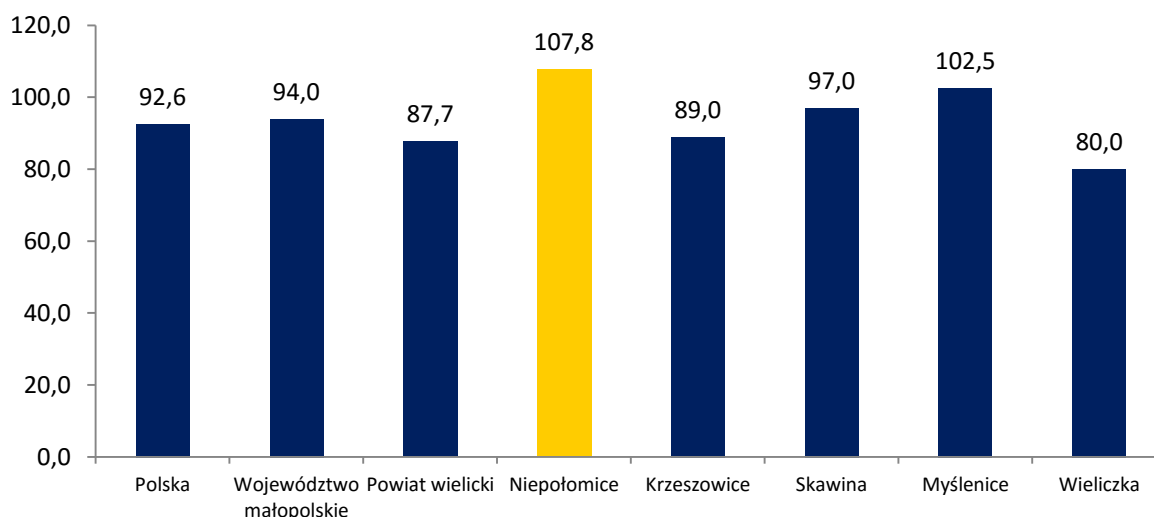
- **Szkoły neutralne** to gimnazja, które charakteryzują się średnimi w skali kraju wynikami egzaminacyjnymi oraz przeciętną efektywnością nauki.
- **Szkoły sukcesu** to gimnazja posiadające wysokie wyniki z egzaminów oraz wysoką efektywność nauczania.
- **Szkoły wspierające** to szkoły gimnazjalne, których uczniowie osiągają przeciętne wyniki egzaminacyjne, jednak efektywność nauczania jest wysoka.
- **Szkoły wymagające pomocy** to szkoły uzyskujące zarówno niskie wyniki na egzaminach gimnazjalnych oraz niską efektywność nauczania.

- **Szkoły niewykorzystanych możliwości** to szkoły o wysokich wynikach egzaminu gimnazjalnego, jednak wykazujące się słabą efektywnością nauczania².

Trzy spośród pięciu szkół gimnazjalnych znajdujących się na terenie gminy Niepołomice są szkołami sukcesu. Jednakże szkołą zdecydowanie najlepszą, zarówno pod względem Edukacyjnej Wartości Dodanej, jak i wyników egzaminów gimnazjalnych jest Gimnazjum Społeczne w Woli Batorskiej. Również Gimnazjum Niepubliczne w Podłężu oraz Gimnazjum im. Króla Władysława Jagiełły w Niepołomicach można zaliczyć do szkół sukcesu, chociaż szczególnie w przypadku gimnazjum z Podłęża wyniki efektywności kształcenia są bardzo różnorodne. Szkołą wymagającą pomocy jest natomiast Gimnazjum Niepubliczne w Staniątkach, bowiem efektywność nauczania jest tutaj niższa niż przeciętna.

Wartość skolaryzacji netto dla szkół gimnazjalnych, podobnie jak dla szkół podstawowych, przekracza 100% (wykres 11). Wynik na poziomie 107,8% świadczy przede wszystkim o tym, że uczniowie chętnie korzystają w usług edukacyjnych na poziomie gimnazjum w gminie.

Wykres 11. Wartość współczynnika skolaryzacji netto dla szkół gimnazjalnych w gminie Niepołomice na tle porównywanych jednostek terytorialnych w 2013 roku [w %].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015

Na terenie gminy Niepołomice w roku szkolnym 2014/2015 działały dwie szkoły ponadgimnazjalne: Zespół Szkół im. Ojca Świętego Jana Pawła II w Niepołomicach (w ramach którego funkcjonują: liceum ogólnokształcące, technikum, liceum ogólnokształcące dla dorosłych) oraz Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Niepołomicach (w ramach którego funkcjonują: technikum, zasadnicza szkoła zawodowa, liceum ogólnokształcące dla dorosłych, Ośrodek Doksztalania i Doskonalenia Zawodowego).

² Źródło: <http://ewd.edu.pl>

Ponadto w ramach Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Niepołomicach od 1 września 2011 roku funkcjonuje również Ośrodek Doksztalania i Doskonalenia Zawodowego. W Ośrodku zarówno osoby młode, jak i dorosłe mają możliwość podnoszenia swoich kwalifikacji zgodnie z wymogami rynku pracy w zakresie branży turystyczno - gastronomicznej oraz usługowej.

Ośrodek Doksztalania i Doskonalenia Zawodowego oferuje:

- naukę zawodu w nowych pracowniach gastronomicznych wyposażonych w nowoczesny i profesjonalny sprzęt;
- organizowanie cateringu, pokazów kulinarnych oraz kiermaszy gastronomicznych;
- przeprowadzanie szkoleń, kursów, warsztatów.

Tematyka kursów oferowanych przez Ośrodek jest bardzo bogata i zróżnicowana, są to kursy o tematyce: BHP; pierwszej pomocy; HACCP; dietytyki; wizażu; stylizacji paznokci; carvingu; kurs barmański; florystyczny; elementy dekoracji cukierniczej; warsztaty gastronomiczne oraz kursy językowe.

Główne wnioski płynące z konsultacji społecznych

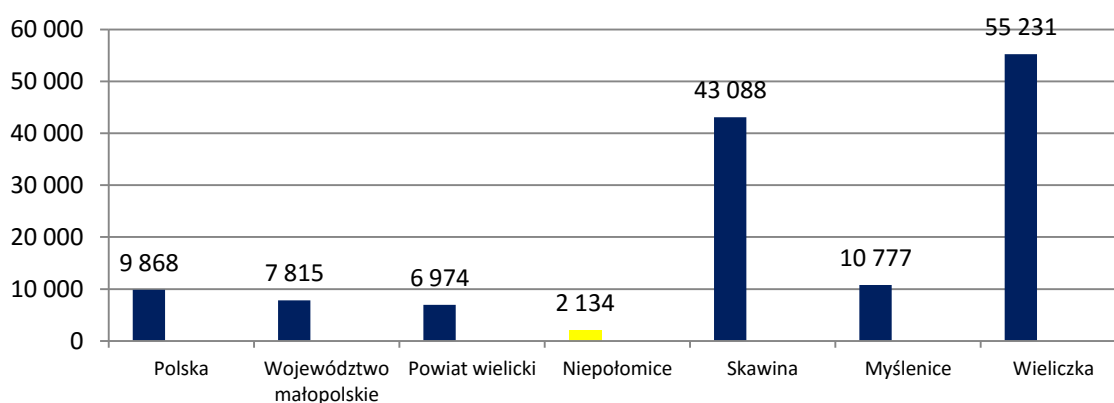
W czasie konsultacji społecznych zwrócono uwagę na konieczność otwarcia szkół po godzinach lekcyjnych. Proponowano udostępnienie placów zabaw po godzinach funkcjonowania szkoły czy przedszkola, by dzieci mogły z nich korzystać po lekcjach i w weekendy. Na spotkaniu w Podłężu zwrócono uwagę na brak miejsc integracji, w szczególności dla osób w wieku gimnazjalnym, a także na brak żłobka. W miejscowości Staniątka pojawiły się głosy, że mieszkańcy muszą korzystać z przedszkoli na terenie Krakowa, ponieważ brak jest takiej oferty w ich miejscu zamieszkania. W przypadku szkół gimnazjalnych bardzo dobrą opinią cieszą się Gimnazjum w Woli Batorskiej, Podłężu i w Niepołomicach, co powoduje migrację uczniów do tych szkół z innych części gminy. Powoduje to, iż jedne szkoły są bardziej przepełnione niż inne. Na spotkaniu konsultacyjnym w Zabierzowie Bocheńskim uznano, iż należy podjąć współpracę na linii szkoły – domy kultury oraz inne instytucje zapewniające zagospodarowanie wolnego czasu tak, by ich oferta była spójna.

II.3. Oferta kulturalna

Według danych BDL GUS z 2014 roku w gminie Niepołomice znajdowało się 12 domów i ośrodków kultury³. W przeliczeniu na liczbę mieszkańców gminy daje to nieco ponad 2 tys. osób przypadających na jeden dom lub ośrodek kultury ogółem. Porównując ten wynik z innymi jednostkami użytymi w analizie można stwierdzić, iż gmina Niepołomice charakteryzuje się stosunkowo wysokim wskaźnikiem dostępności do domów i ośrodków kultury (wykres 12).

Wykres 12. Liczba mieszkańców przypadających na jeden dom lub ośrodek kultury

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015

Bardzo ważną instytucją kulturalną na terenie gminy jest **Centrum Kultury w Niepołomicach** zajmujące się animacją życia kulturalnego w gminie poprzez m.in. organizację koncertów, konkursów, festiwali, a także imprez plenerowych. Corocznie Centrum organizuje imprezy o zasięgu regionalnym i ogólnopolskim, m.in.: Małopolski Konkurs Chórów (od 2015 roku konkurs ma charakter ogólnopolski), Festiwal Teatrów Dzieci i Młodzieży Bajdurek oraz Ogólnopolski Konkurs Recytatorski. Ponadto instytucja ta prowadzi współpracę z Państwową Wyższą Szkołą Teatralną w Krakowie oraz Krakowską Operą Kameralną. W zakresie Niepołomickiego Centrum Kultury działają następujące domy kultury⁴: Dom Kultury w Chobocie, Filia CK – Niepołomice Jazy, Dom Kultury w Ochmanowie, Świetlica Kultury w Podgrabiu, Klub Kultury w Słomirogu, Dom Kultury w Staniątkach, Klub Kultury w Suchorabie, Dom Kultury w Zagórzcu, Dom Kultury w Zakrzowcu, Dom Kultury w Zakrzowie, Dom Kultury w Woli Batorskiej, Dom Kultury w Woli Zabierzowskiej, Dom Kultury w Zabierzowie Bocheńskim. W Podłężu działa **Dom Kultury Inspiro**, który funkcjonuje w ramach organizacji pozarządowej Stowarzyszenie Inicjatyw Kulturalnych. W programie znajdują się m.in. zajęcia „W trampkach po mapie”, „Under construction”, „Historia małego kąta” czy zajęcia z patchworkingu⁵. Zajęcia w Inspiro są skierowane głównie do dzieci⁶. Kolejną prężnie działającą instytucją kulturalną w Niepołomicach jest **Małopolskie Centrum**

³ Obecnie na terenie gminy Niepołomice zlokalizowanych jest 13 Domów Kultury (rok 2015)

⁴ <http://www.kultura.niepolomice.pl/domy-kultury>

⁵ Patchwork – metoda szycia, w której zszywa się małe kawałki materiału (o podobnych geometrycznie kształtach, np. patchwork z kawałków trójkątnych) w większą całość, tworząc nowy wzór.

⁶ <http://inspiro.org>

Dźwięku i Słowa – MCDiS, które stanowi oddział Muzeum Niepołomickiego. MCDiS jest kompleksowym obiektem kulturalnym, edukacyjnym, rozrywkowym oraz szkoleniowym. W ramach MCDiS funkcjonuje jedyne w Polsce **Muzeum Fonografii**. W Centrum zlokalizowana jest również „**Piwnica Dźwięku**”, czyli klub muzyczny, w którym regularnie organizowane są koncerty i występy. Poza tym w MCDiS znajduje się **sala kinowa** dla 60 osób, z systemem dźwiękowym Dolby Digital 5.1. W kinie wyświetlane są seanse dla dzieci i dorosłych. Dodatkowo w MCDiS odbywają się również **warsztaty** w specjalnie przygotowanych do tego salach warsztatowych. Oferowane są zajęcia muzyczne, taneczne, plastyczne, teatralne, przyrodnicze, językowe i ruchowe. W ośrodku znajduje się także **sala widowiskowa** dla 220 widzów, wyposażona w profesjonalny system oświetlenia i nagłośnienia. W MCDiS jest także **sala bankietowa** (powierzchnia 150 m²), dostępna dla przedsiębiorstw i osób prywatnych⁷.

Istotnym punktem w ofercie kulturalnej gminy jest zamek w Niepołomicach, zwany niekiedy „drugim Wawelem”. Obecnie odrestaurowany, stanowi wizytówkę Niepołomic. Mieści się w nim Muzeum Niepołomickie, hotel utrzymany w stylu butikowym oraz Centrum Konferencyjne, pozostające pod zarządem Fundacji Zamek Królewski w Niepołomicach. Ma tutaj swoją siedzibę również chór Towarzystwa Miłośników Muzyki i Śpiewu w Niepołomicach „Cantata”. Dodatkowo, w zamku mieści się restauracja serwująca dania oparte na staropolskich recepturach, a także organizowane są wesela i inne uroczystości. Zamek, będący przez wieki rezydencją królów polskich, jest obecnie otwarty dla gości i turystów. Fundacja „Zamek” organizuje recitale, koncerty, spektakle, pokazy rycerskie oraz wystawy. W Muzeum Niepołomickim są prezentowane liczne wystawy tematyczne, m.in. **Sukiennice w Niepołomicach 2 – „Znane i nieznanne”, Wystawa Trofeów Myśliwskich, Gabinet Włodzimierza Puchalskiego**. Dodatkowo wystawy odbywają się również w Bibliotece Publicznej w Niepołomicach (na przykład wystawa pt. „**Rodziny Wimmerów i Ślusarczyków – życie wpisane w historię Niepołomic**”), w 2014 r. zorganizowano wystawę w Parku Miejskim pt. „**10 lat Polski w Unii Europejskiej. Popatrzmy na to z góry**”. Przestrzenią wykorzystywaną do organizacji wystaw jest też Małopolskie Centrum Dźwięku i Słowa, w którym zorganizowano wystawę pt. „**Wisła w Małopolsce**” w 2014 r.

Na terenie gminy odbywają się liczne wydarzenia kulturalne, cieszące się dużą popularnością zarówno wśród mieszkańców, jak i osób spoza granic gminy. Należą do nich m.in.: Dni Niepołomic, Pola Chwały, Spotkanie przy Czakramie, Noworoczny Koncert Kolęd i Pastorałek, Niepołomicka Gala Sportu, Niepołomicki Turniej Poetyki, Ogólnopolski Konkurs Chórów w Niepołomicach, Koncerty w Opactwie w Staniątkach, Bal Seniora, Bal dla niepełnosprawnych, Bale Andrzejkowe, Targi Wielkanocne, Dożynki Gminne, Orszak Trzech Króli.

Działalność zespołów artystycznych na terenie gminy wypada dobrze. Według danych BDL GUS w 2013 roku w powiecie wielickim działało łącznie 34 zespołów artystycznych, z czego aż 15 na terenie gminy Niepołomice, w tym 9 w samym Centrum Kultury w Niepołomicach. Na każde 10 tys. mieszkańców w 2013 roku w gminie Niepołomice przypadało aż 86 członków zespołów artystycznych. Dla porównania średnia dla całej Polski to 69.

---

⁷ <http://www.mcdiis.pl>

W kontekście oferty kulturalnej gminy Niepołomice istotne znaczenie odgrywają zajęcia artystyczno – edukacyjne dla seniorów. Co roku Urząd Miasta i Gminy organizuje Bal Seniora – zabawę karnawałową dedykowaną specjalnie dla osób starszych. Istotną ofertę kulturalną dla osób starszych organizuje **Ośrodek Wsparcia Seniorów** prowadzony przez Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Dzieci Niepełnosprawnych „Dziecięce Marzenia”. Ośrodek działa w Woli Zabierzowskiej, Zabierzowie Bocheńskim oraz Zakrzowie. Zajęcia prowadzone są przez pięć dni w tygodniu w Domach Kultury. W w/w placówkach prowadzone są m.in. zajęcia kulinarne, zajęcia z zakresu edukacji technologicznej, zajęcia artystyczne i spotkania z historią. Domy Kultury prowadzą stałą współpracę z Klubami Seniora, Kołami Emerytów i Rencistów oraz Kołami Gospodyń. Organizują systematyczne spotkania dla seniorów: imprezy okolicznościowe, wycieczki kulturalno – krajoznawcze, warsztaty artystyczne, Nordic Walking, Pogawędki przy szydełku, Taniec w kręgu 50+, warsztaty rękodzieła artystycznego, ozdób i dekoracji, nauka jazdy konnej, Gimnastyka 50+ czy Pilates 50+.

Jednym z najważniejszych zasobów bibliotecznych gminy jest Biblioteka Publiczna w Niepołomicach im. Tadeusza Biernata. Łączy ona w sobie cechy tradycyjnej biblioteki z nowoczesną mediateką. Jest także miejscem, w którym prowadzone są różnego rodzaju wydarzenia kulturalne, takie jak wystawy, konkursy czy spotkania autorskie. W ramach biblioteki funkcjonują 3 oddziały i 4 filie. Największym księgozbiorem dysponuje Biblioteka Publiczna w Niepołomicach (37 117 pozycji). Drugą pod względem wielkości księgozbioru jest filia biblioteki w Podłężu (12 916). Biorąc pod uwagę liczbę czytelników odwiedzających biblioteki, to również biblioteka w Niepołomicach może się pochwalić ich wysoką liczbą (3 839 czytelników). Najmniej czytelników w zeszłym roku odwiedziło bibliotekę w Staniątkach (488 czytelników). Gmina Niepołomice charakteryzuje się także stosunkowo wysokim wskaźnikiem czytelnictwa. Biorąc pod uwagę liczbę czytelników w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, to w gminie Niepołomice wynosi ona 250 i jest to lepszy wynik niż w województwie małopolskim (200) i kraju ogółem (167).

Podsumowanie i najważniejsze wnioski z konsultacji społecznych

Podsumowując, gmina Niepołomice cieszy się dużą popularnością pod względem proponowanej oferty kulturalnej i spędzania czasu wolnego. Organizowane corocznie imprezy przyciągają wiele osób i mają swoją wierną rzeszę fanów. Dostępność do zasobów kultury w gminie jest coraz lepsza, co jest niewątpliwym autem.

Jednak pomimo bogatej oferty kulturalnej na terenie gminy Niepołomice pojawiają się także głosy negatywne mówiące o tym, iż oferta ta nie jest dopasowana do potrzeb niektórych grup mieszkańców. W szczególności grupą wymagającą wsparcia jest młodzież gimnazjalna. W tym przypadku potrzebna jest jednak diagnoza, czego młodzież tak naprawdę chce i oczekuje. Istotnym czynnikiem ograniczającym możliwości udziału w zajęciach i warsztatach organizowanych przez domy kultury a wskazanym przez mieszkańców jest czas ich otwarcia. Większość instytucji jest otwarta do godz. 17:00, co uniemożliwia osobom pracującym korzystanie z oferty kulturalnej. Ponadto, żaden z domów kultury nie jest dostępny w weekend. Nie wszystkie formy udziału w kulturze są bezpłatne, co stanowi ograniczenie dla wielu osób.

II.4 Oferta sportowa

Oferta związana ze sportem i rekreacją stanowi ważny element rozwoju gminy Niepołomice. Mieszkańcy mogą korzystać z różnorodnych form spędzania czasu wolnego korzystając z następujących obiektów sportowych: Kryta Pływalnia w Niepołomicach, Kąpielisko w Zabierzowie Bocheńskim, Hala sportowo-widowiskowa w Niepołomicach, Korty tenisowe i boisko do piłki nożnej ze sztuczną nawierzchnią w Niepołomicach, KJK Pod Żubrem w Niepołomicach, Hala do hipoterapii w Niepołomicach, Orlik w Podłężu, Kompleks boisk sportowych Orlik 2012 w Niepołomicach Orlik w Woli Batorskiej. Duże znaczenie odgrywają instytucje prowadzące działalność sportową:

Strona | 28

- **Szkoła Futbolu Staniątki** – jest największą szkołą piłkarską na terenie powiatu wielickiego, która oferuje zajęcia dla dzieci od 4 roku życia. W ofercie szkoły znajduje się 12 grup szkoleniowych, do których należy 200 piłkarzy w wieku od 4 do 15 lat;
- **Akademia Karate Tradycyjnego** – prowadzone są treningi karate tradycyjnego zarówno dla początkujących, jak i zaawansowanych, w różnych grupach wiekowych. Zajęcia odbywają się pod opieką wykwalifikowanych instruktorów Polskiego Związku Karate Tradycyjnego, będących zawodnikami kadry narodowej, medalistami Mistrzostw Świata i Europy;
- **Royal Kraków Golf and Country Club** – zajmuje 43 ha pagórkowatych terenów w Ochmanowie, składających się z 9 dołków **PTG Sokół w Niepołomicach** – Polskie Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” w Krakowie posiada swoje Gniazdo w Niepołomicach. Prowadzone są zajęcia sportowe, gimnastyczno - artystyczne
- **Siłownia Oscar Studio Rekreacyjne** w Niepołomicach oferuje bogaty program zajęć pod opieką trenerską. W siłowni dostępna jest również sauna służąca relaksowi i wypoczynkowi.
- **Akademia Fitness i Tańca (przy Akademii Karate Tradycyjnego)** w Niepołomicach oferuje zajęcia BPU, Body Balls, Step, Step&Shape, Stretching, Zumbatomic, Zumba, Junior Dance, Latino Dance, Lady Styling, taniec towarzyski oraz naukę „pierwszego” tańca;
- **Studio Rekreacji Beata** w Niepołomicach oferuje fitness i fizjoterapię;
- **Loca Fitness&Gym** w Niepołomicach oferuje różnorodne zajęcia, m.in. z wykorzystaniem sztangi i TRX, TBC, BPU, trening obwodowy, pilates, step i stretching.

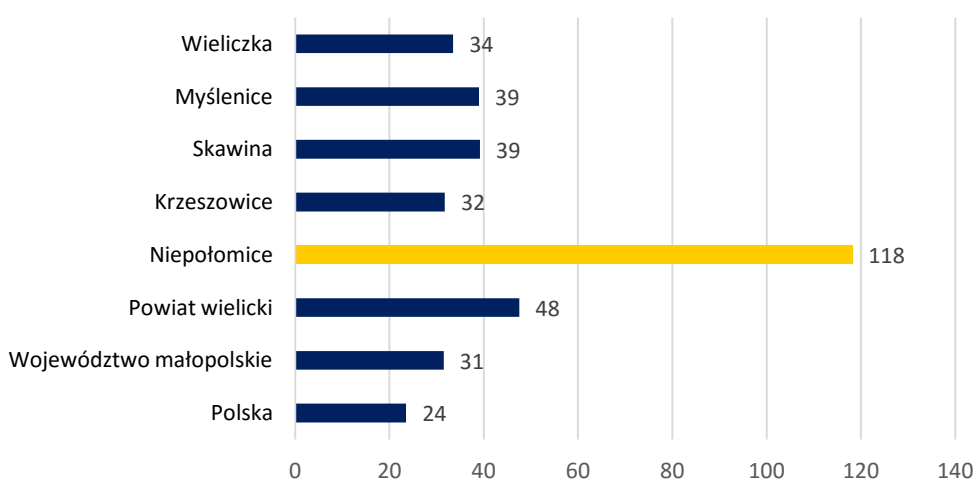
Na terenie gminy Niepołomice działają także kluby sportowe, m.in.: MKS Puszcza Niepołomice, LKS „Naprzód”, KS „Piłkarz”, LKS „Tęcza”, LKS „Czarni”, LKS „Promień”, Klub Sportowy „Iskra”, Klub Sportowy „Dąb”, Klub Sportowy „Batory”. Niektóre kluby zrzeszają dzieci i młodzież, np. Uczniowski klub sportowy „Goniec”, Międzyszkolny Klub Sportowy „Spartakus”, Uczniowski Klub Sportowy „Kazimierz”, Uczniowski Klub Sportowy „TopSpin”, Gimnazjalny Klub Sportowy „Grunwald”, Młodzieżowe Towarzystwo Sportowe „Ikar”, Uczniowski Klub Sportowy „Wola”.

W Niepołomicach co roku odbywają się cykliczne wydarzenia o charakterze sportowym. Imprezy te są okazją do zaprezentowania tego, czego niepołomiccy sportowcy nauczyli się w ciągu poprzedniego roku. Najważniejsze z nich to: Niepołomiccka Gala Sportu w Małopolskim Centrum

Dźwięku i Słowa, Zawody Strzeleckie, Zawody Pływackie o Puchar Burmistrza Niepołomic, Puchar Żubrów, Turniej BiznesCup Niepołomice, Bieg „W pogoni za żubrem”.

Dostępność różnego rodzaju obiektów sportowych jest coraz lepiej wykorzystywana w Gminie Niepołomice. Natomiast korzystanie z usług klubów sportowych w poszczególnych jednostkach terytorialnych jest różne. Na wykresie 13 zestawiono liczbę osób ćwiczących w klubach sportowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Wykres 13. Liczba członków klubów sportowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w gminie Niepołomice.

Źródło: BDL GUS 2015

W Polsce liczba ta jest stosunkowo niska i wynosi średnio 24 osoby na 1000 mieszkańców. Pod tym względem województwo małopolskie wypada nieco lepiej (31 osób), jeszcze lepiej wypada powiat wielicki (48 osób). Wartości dla analizowanych gmin przewyższają nieco średnią dla województwa i mieszczą się w przedziale od 32 do 39 osób. Na tle wybranych jednostek porównawczych zdecydowanie najlepiej wypada jednak gmina Niepołomice, dla której wskaźnik osób ćwiczących w klubach sportowych w przeliczeniu na tysiąc mieszkańców przekracza ponad dwukrotnie średnią dla powiatu wielickiego i aż prawie pięciokrotnie średnią dla Polski (118 osób). Świadczy to niewątpliwie o wysokiej aktywności sportowej mieszkańców gminy.

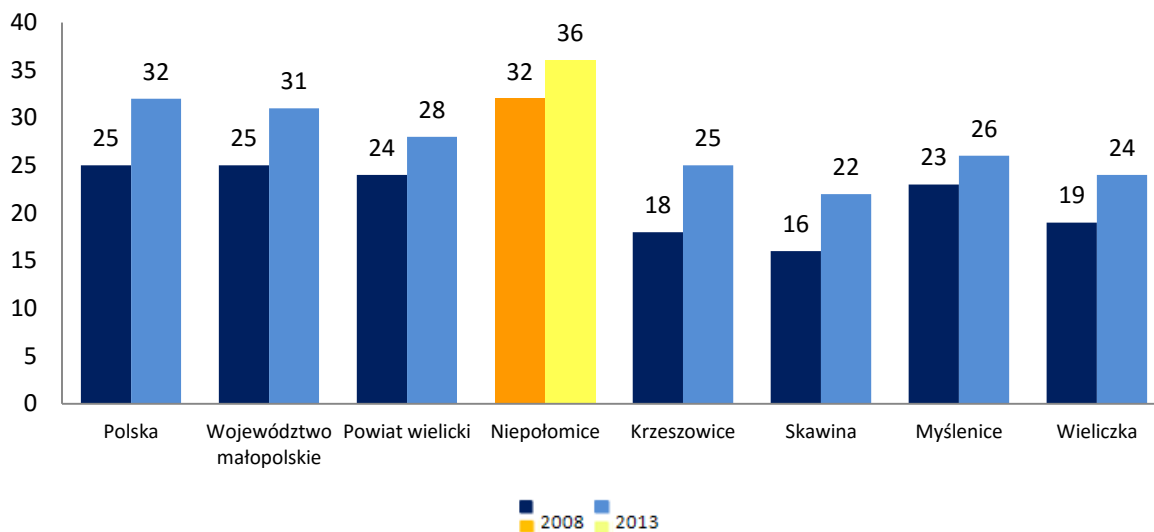
II.5. Partycypacja społeczna mieszkańców w życiu gminy

Aktywność społeczna oraz obywatelska mieszkańców postrzegana jest współcześnie jako jeden z najważniejszych czynników rozwoju poszczególnych miast i gmin. Ponadto należy zaznaczyć, że szczególnie ważne znaczenie dla budowy społeczeństwa obywatelskiego oraz budowy kapitału społecznego pełni działalność różnorodnych organizacji pozarządowych. Wartość wskaźnika

aktywności społecznej, obrazującego liczbę organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, przedstawiono na wykresie 14.

Wykres 14. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w latach 2008 i 2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015

W 2013 roku w Gminie Niepołomice działały 93 różne organizacje pozarządowe (w tym 5 fundacji oraz 88 stowarzyszeń i organizacji społecznych). Tym samym na każde 10 tys. mieszkańców gminy Niepołomice przypadało przeciętnie 36 organizacji pozarządowych, w związku z tym gmina Niepołomice charakteryzuje się wyższym poziomem aktywności społecznej w porównaniu ze średnią dla Polski (32), województwa małopolskiego (31) oraz powiatu wielickiego (28). Warto jednocześnie podkreślić, że rozpatrywany wskaźnik aktywności społecznej w gminie Niepołomice przyjmował zdecydowanie wyższe wartości w porównaniu z pozostałymi gminami wybranymi do analizy. Ponadto, w latach 2008 – 2013 w granicach gminy Niepołomice nastąpił przyrost liczby funkcjonujących organizacji pozarządowych. Obecnie w stosunku do 2008 roku liczba fundacji, jak również stowarzyszeń i organizacji pozarządowych w gminie Niepołomice wzrosła z 75 do 93.

Poziom aktywności obywatelskiej mieszkańców danych jednostek terytorialnych obrazuje m.in. ich udział w różnego rodzaju wyborach oraz referendach o zasięgu ogólnokrajowym i lokalnym. Poziom uczestnictwa mieszkańców gminy Niepołomice w wyborach lokalnych i ogólnokrajowych zasadniczo nie odbiega od frekwencji obserwowanej w przypadku pozostałych porównywanych jednostek terytorialnych. Jednakże warto zauważyć, iż frekwencja we wszystkich analizowanych wyborach w gminie Niepołomice była wyższa niż przeciętnie w kraju (tabela 1). Najwięcej mieszkańców gminy Niepołomice, podobnie jak innych analizowanych jednostek, brało udział w wyborach prezydenckich i parlamentarnych, z kolei najmniej w wyborach do Parlamentu Europejskiego.

Tabela 1. Frekwencja mieszkańców w wybranych wyborach ogólnokrajowych i lokalnych [%].

Jednostka terytorialna	Wybory do Parlamentu Europejskiego (2014)	Wybory Prezydenta RP (2015)	Wybory do Sejmu i Senatu RP (2011)	Wybory samorządowe (2014)
Polska	23,8	49,0	48,9	47,4
Województwo małopolskie	27,6	52,2	51,2	48,0
Powiat wielicki	25,9	52,4	50,4	49,9
Niepołomice	25,3	53,3	52,3	49,0
Krzeszowice	23,6	51,8	49,8	48,7
Skawina	23,6	50,8	49,0	46,3
Myślenice	27,9	56,1	52,3	53,4
Wieliczka	28,2	53,1	51,8	46,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej 2015

Bardzo ważne znaczenie dla procesu współdecydowania o rozwoju poszczególnych gmin oraz miast mają konsultacje społeczne służące szerszemu włączeniu mieszkańców w podejmowanie decyzji dotyczących różnych działań władz samorządowych. W przypadku Gminy Niepołomice, na podstawie uchwał przyjętych przez Radę Miejską, organizowane są konsultacje społeczne z organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami. Każdorazowo są one przeprowadzane na podstawie zarządzenia Burmistrza Miasta i Gminy Niepołomice. W latach 2010 – 2014 w gminie Niepołomice pięciokrotnie odbywały się konsultacje społeczne z organizacjami pozarządowymi dotyczące gminnego programu współpracy z tego rodzaju podmiotami sektora społecznego. Daje się zauważyć, iż konsultacje z przedstawicielami organizacji obywatelskich z roku na rok cieszą się coraz mniejszą frekwencją. O ile w 2010 roku w tego typu spotkaniu wzięło udział 15 osób, to w 2014 roku było to już zaledwie 6 osób. W latach 2012 – 2014 trzykrotnie przeprowadzono w gminie Niepołomice konsultacje społeczne z mieszkańcami. W 2014 roku w spotkaniu wzięło udział łącznie 26 osób. Natomiast w poprzednich dwóch latach (2012 i 2013) w konsultacjach społecznych nie wziął udziału ani jeden mieszkaniec gminy.

Ważne znaczenie dla budowy oraz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i kapitału społecznego w wymiarze lokalnym odgrywają Lokalne Grupy Działania (LGD) urzeczywistniające zasady podejścia LEADER. W Gminie Niepołomice w latach 2007 – 2014 działała LGD Stowarzyszenie „Wspólnota Królewskiej Puszczy”, natomiast od 2015 roku LGD jest w partnerstwie LGD powiatu wielickiego.

W skład partnerstwa trójsektorowego LGD Stowarzyszenie Wspólnota Królewskiej Puszczy obok gminy Niepołomice wchodzi również gmina Kłaj (od 2015 roku także gmina Wieliczka). Głównymi dążeniami oraz priorytetami powyższej LGD, zdefiniowanymi w Lokalnej Strategii Rozwoju, są:

- wzmocnienie tożsamości lokalnej, waloryzacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego,

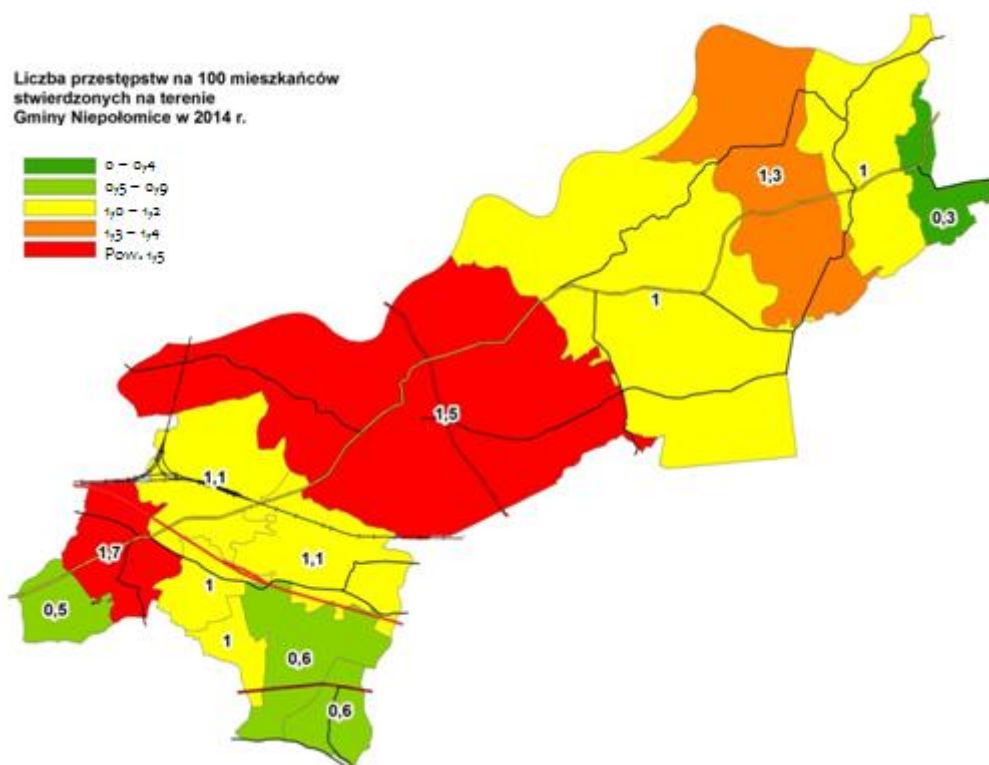
- podniesienie atrakcyjności obszarów wiejskich wokół Królewskiej Puszczy jako miejsc zamieszkania i wypoczynku,
- dostosowanie lokalnej edukacji do zmieniających się potrzeb rynku pracy oraz zróżnicowanie rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o lokalne tradycje,
- zintegrowanie społeczności lokalnej ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży i ludności napływowej,
- podniesienie jakości zarządzania, komunikacji i poprawa dostępu do informacji dotyczącej rozwoju obszaru LGD.

II.6. Bezpieczeństwo publiczne

Z danych uzyskanych z Komisariatu Policji w Niepołomicach wynika, iż w 2014 roku na terenie gminy Niepołomice popełniono w 1320 wykroczeń oraz 311 przestępstw. Najwięcej przestępstw w 2014 odnotowano w mieście Niepołomice (156), im dalej od centrum gminy, tym liczba przestępstw maleje. Taki rozkład przestępczości jest potwierdzeniem ogólnopolskich danych, zgodnie z którymi więcej przestępstw popełnianych jest w miastach niż na wsiach. Wskaźnik zagrożenia przestępczością (liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców) w 2014 roku na terenie gminy wyniósł 1,2 i był ponad dwukrotnie niższy niż średnia wartość dla całej Polski (2,78) oraz województwa małopolskiego (2,89). Z danych statystycznych Gminy Niepołomice wynika jednak, że największą wartością wskaźnika zagrożenia przestępczością w 2014 roku charakteryzował się Zakrzów (1,7), a zaraz za nim uplasowało się miasto Niepołomice (1,5) (Rysunek 3).

Rysunek 3. Wskaźnik przestępczości przedstawiony w podziale na jednostki pomocnicze gminy Niepołomice w 2014 roku.

Źródło: opracowanie UMiG Niepołomice na podstawie danych Komisariatu Policji w Niepołomicach

Najczęściej popełnianym przestępstwem w Niepołomicach w 2014 roku były kradzieże, których łącznie na terenie całej gminy odnotowano 57 (na terenie miasta 39). Poza samymi kradzieżami 23 razy popełniono przestępstwa kradzieży z włamaniem. W 2014 roku na terenie gminy odnotowano także 44 przestępstwa związane z narkotykami.

Ważnym elementem bezpieczeństwa publicznego jest bezpieczeństwo poruszania się po drogach publicznych. Liczba wypadków drogowych na terenie gminy Niepołomice w roku 2014 wyniosła 16, z czego 10 zdarzyło się na terenie miasta. Ekspertki zauważają, że część niebezpiecznych punktów została już wyeliminowana poprzez przebudowę niebezpiecznych skrzyżowań, ustawienie świateł czy budowę chodników. Pomimo małej liczby wypadków bezpieczeństwo na drogach to jedna z materii, na którą należy zwrócić szczególną uwagę.

Kolejną kwestią z zakresu bezpieczeństwa publicznego jest zagrożenie pożarem i powodzią. Liczba pożarów budynków na terenie gminy Niepołomice spada, często jednak zdarzają się wypalania traw i odpadów. Dużym niebezpieczeństwem w gminie Niepołomice są zagrożenia powodziowe. Przez gminę przepływają 3 rzeki, największą z nich jest Wisła.

Komisariat Policji w Niepołomicach zatrudnia obecnie 5 dzielnicowych. Z uwagi na dużą dynamikę rozwoju Gminy liczba ta jest niewystarczająca. W przypadku Straży Miejskiej sytuacja jest nieco

inna. Straż Miejska ze względu na swoje kompetencje i czas pracy zatrudnia wystarczającą liczbę pracowników (5 osób).. W Ochotniczej Straży Pożarnej na terenie gminy zrzeszonych jest około 700 strażaków, z czego w czynnej służbie jest 480 osób. Jednym z problemów OSP jest fakt, iż strażacy ochotnicy pracują w różnych instytucjach i nie zawsze są w pełni dyspozycyjni.

Na konsultacjach społecznych mieszkańcy stwierdzili, iż nie zauważają większych problemów związanych z bezpieczeństwem w gminie. Najczęściej zgłaszane są problemy natury porządkowej: spożywanie napojów alkoholowych w miejscach publicznych, akty wandalizmu, wałęsające się zwierzęta, zaśmiecanie środowiska naturalnego. Zwrócono również uwagę na uciążliwości spowodowane przez ruch samochodowy, zagrożenie powodziowe, zanieczyszczenie środowiska, oraz zapotrzebowanie na ścieżki rowerowe, chodniki, parkingi i monitoring.

II.7. Ochrona zdrowia

Na terenie gminy Niepołomice funkcjonuje **Niepołomickie Centrum Medyczne sp. z o.o. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Niepołomicach (ul. Korczaka 1, 32-005 Niepołomice)**, w ramach Centrum działa 5 przychodni rejonowych: w **Niepołomicach, Podgrabiu, Podłężu, Staniątkach i w Zabierzowie Bocheńskim**.

W gminie znajduje się również **Niepołomickie Centrum Profilaktyczno-Lecznicze⁸** (ul. Stefana Batorego 41, 32-005 Niepołomice), które świadczy usługi medyczne w zakresie porad specjalistycznych, rehabilitacji oraz opieki długoterminowej (w ramach umowy z NFZ). Organizowane jest także wsparcie psychiczne dla dzieci i osób dorosłych i leczenie psychiatryczne. W ramach Niepołomickiego Centrum Profilaktyczno-Leczniczego funkcjonują również 2 filie, z których jedna znajduje się w Niepołomicach przy ul. Batorego 4, a druga w Łęczkowicach.

Ponadto na terenie Gminy po godzinie 18.00 w dni powszednie oraz w soboty, niedziele, święta i dni ustawowo wolne od pracy, mieszkańcy gminy mają zagwarantowane świadczenia w ramach nocnej i świątecznej opieki medycznej w POZ /nocnej i świątecznej ambulatoryjnej opieki lekarskiej oraz w uzasadnionych przypadkach wizyty domowe w miejscu zamieszkania.

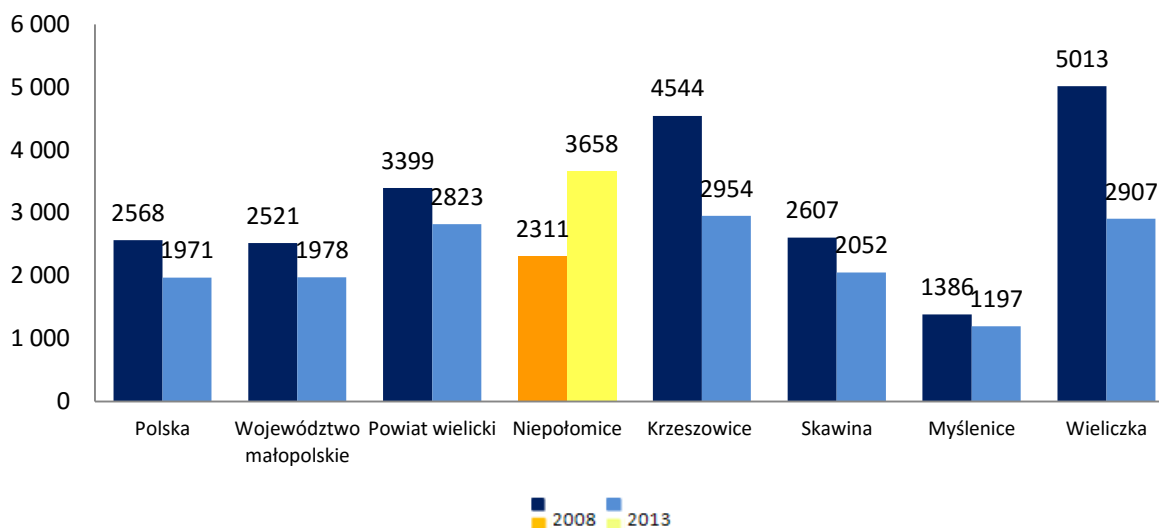
Dla pacjentów świadczenia w ramach nocnej i świątecznej opieki medycznej zapewnia :OPC sp. z o.o. KRAKÓW sp. komandytowa Niepołomice, ul. Piękna 4.

Gmina Niepołomice charakteryzuje się niskim poziomem dostępności do usług ochrony zdrowia w zakresie leczenia otwartego (wykres 15). W 2013 roku na jedną przychodnię lekarską w gminie przypadało przeciętnie 3 658 mieszkańców, co jest gorszym wynikiem niż średnia dla Polski (1 971 osób), województwa małopolskiego (1 978 osób) oraz pozostałych jednostek samorządu terytorialnego wybranych do analizy.

---

⁸ <http://www.ncpl.pl/>

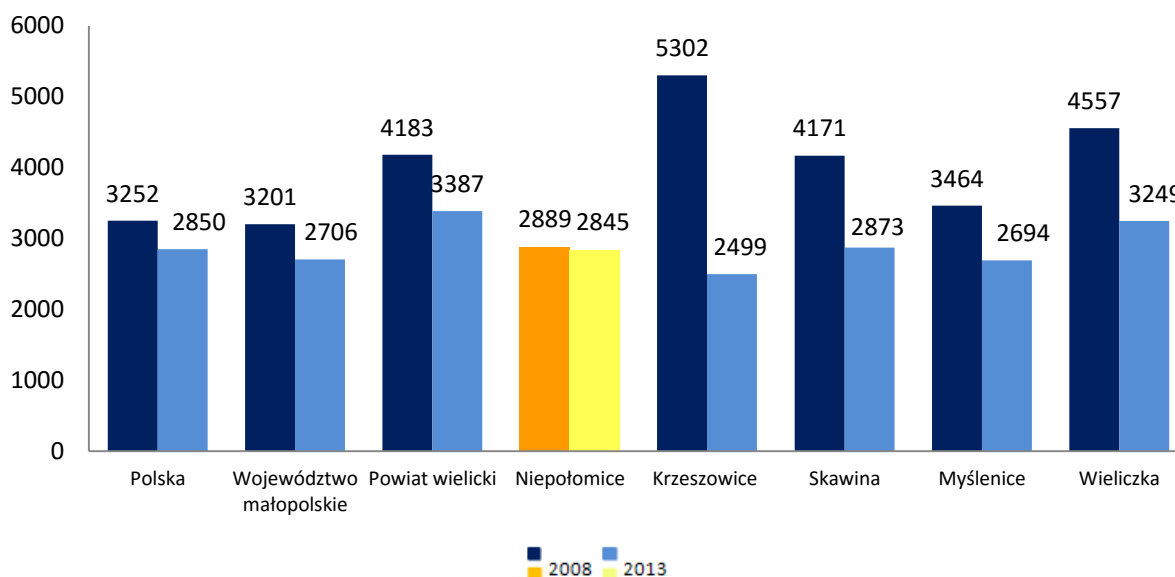
Wykres 15. Liczba mieszkańców przypadających na 1 przychodnię lekarską w latach 2008 i 2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015

Na terenie gminy Niepołomice obecnie (w 2015 roku) funkcjonuje 8 aptek, z czego 5 zlokalizowanych jest na terenie miasta Niepołomice, a po jednej znajduje się w miejscowościach: Staniątka, Podłęże oraz Zabierzów Bocheński⁹. W 2013 roku na jedną aptekę ogólnodostępną w Gminie Niepołomice przypadało średnio 2 845 mieszkańców (wykres 16), co jest lepszym wynikiem niż średnia dla Polski (2 850 osób) oraz większości porównywanych gmin.

Wykres 16. Liczba mieszkańców przypadających na 1 aptekę ogólnodostępną lub 1 punkt apteczny w latach 2008 i 2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015

⁹ Nasze Niepołomice. Informator 2015.

Ostatnim z analizowanych wskaźników w obszarze ochrony zdrowia oraz pomocy medycznej jest liczba udzielonych porad lekarskich. Wskaźnik ten może być interpretowany dwojako: jego wysoka wartość może świadczyć o różnorodnych problemach zdrowotnych oraz złym stanie zdrowia ludności lub o wysokim poziomie świadomości zdrowotnej mieszkańców. W 2013 roku w przychodniach lekarskich funkcjonujących w gminie Niepołomice udzielono łącznie 98 391 porad lekarskich w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej. Tym samym na każde 100 osób zamieszkujących granicach gminy Niepołomice przypadało średnio 384 porad lekarskich. Liczba udzielonych porad lekarskich w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Niepołomice była nieznacznie niższa niż przeciętnie w Polsce (410) i województwie małopolskim (387) oraz nieco wyższa w porównaniu z obszarem całego powiatu wielickiego (370).

Na terenie gminy Niepołomice działa Samodzielna Publiczna Stacja Pogotowia Ratunkowego, która obsługuje gminy Niepołomice oraz Kłaj. W ramach wyposażenia stacja posiada 2 karetki.

W czasie konsultacji społecznych w dziedzinie opieki zdrowotnej zwrócono uwagę przede wszystkim na bardzo niski stopień dostępności do usług specjalistycznych (m.in. brak kardiologa, brak oferty dentystycznej dla dzieci, niewielka oferta usług rehabilitacyjnych, brak możliwości skorzystania z usług lekarza pediatry na terenie gminy po godzinie 22) oraz długi okres oczekiwania do lekarzy pierwszego kontaktu. Na terenie Gminy Niepołomice brak jest także apteki całodobowej działającej również w niedziele i święta. Można zatem wnioskować, iż w gminie jest niewystarczająca jakość świadczeń medycznych w ramach opieki nocnej i świątecznej

II.8. Pomoc społeczna

Ostatnim elementem niniejszej diagnozy jest rozdział poświęcony pomocy społecznej. Pomoc społeczna jest instytucją państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zadania pomocy społecznej w gminach wykonują jednostki organizacyjne – Ośrodki Pomocy Społecznej. Realizują one zadania własne gminy oraz zadania zlecone gminie.

W pierwszej części rozdziału zostały wskazane główne instytucje pomocy społecznej, które funkcjonują na terenie gminy Niepołomice, a w dalszych podrozdziałach opisano główne kwestie społeczne, które według przeprowadzonej diagnozy wymagają szczególnego wsparcia.

Instytucje pomocy społecznej:

Zadania z zakresu pomocy społecznej w gminie Niepołomice realizowane są przez **Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Niepołomicach**. Do zadań ośrodka należy realizacja zadań własnych o charakterze obowiązkowym (np. udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku, przyznawanie świadczeń pieniężnych, praca socjalna, organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych); realizacja zadań własnych (np. zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia, tworzenie i realizacja programów osłonowych), oraz realizacja zadań zleconych (np.: świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych, realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej).

Strona | 37

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zatrudnia obecnie 36 pracowników w pełnym wymiarze czasu pracy, w tym: dyrektora, 6 pracowników socjalnych, 3 aspirantów pracy socjalnej, 2 konsultantów, 18 opiekunek środowiskowych, 4 pracowników świadczeń rodzinnych, głównego księgowego oraz psychologa. Ponadto MGOPS zatrudnia na umowę zlecenie dodatkowo: prawnika, psychologa, 3 asystentów rodziny, 8 opiekunek środowiskowych jak również informatyka, specjalistę BHP, oraz osobę sprzątającą. Mając na uwadze charakter działania ośrodka oraz liczbę ludności zamieszkującej teren gminy należy zaznaczyć, że liczba pracowników socjalnych jest niewystarczająca. Wynika to przede wszystkim z obecnych trudności lokalowych. Praca pracownika socjalnego wymaga bardzo dużej empatii, ale też doświadczenia życiowego i elastyczności godzin pracy, bowiem sytuacje kryzysowe wymagają podejmowania interwencji także po godzinach pracy. Problem lokalowy w najbliższym czasie zostanie jednak rozwiązany, dzięki oddaniu do dyspozycji Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej nowego lokalu.

Istotnym jest fakt, iż ośrodek pomocy społecznej zatrudnia również prawnika, który zajmuje się problemami związanymi z funkcjonowaniem Ośrodka, wykładnią przepisów powszechnie obowiązującego prawa oraz pomaga mieszkańcom w przewyciężaniu zjawiska przemocy w rodzinie, w formie udzielania specjalistycznego poradnictwa prawnego.

W Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Niepołomicach pracuje także 3 asystentów rodziny. Swoją pomocą obejmują rodziny, które są bezradne wychowawczo, opiekuńczo, niepotrafiące prawidłowo funkcjonować w społeczeństwie, będące w kryzysie. Do funkcji asystentów rodziny należy wsparcie psychiczno-emocjonalne, diagnostyczno-monitorujące, doradcze, mediacyjne, wychowawcze, motywująco-aktywizujące. Asystent rodziny wspólnie ze swoimi podopiecznymi oraz pracownikiem socjalnym ma za zadanie opracowanie planów pracy, dzięki którym może bezpośrednio pomagać w sytuacjach problemów wychowawczych, socjalnych, czy wspierać aktywność społeczną rodzin¹⁰. Ponadto działania asystenta i rodziny zmierzają do jej usamodzielnienia i pozostawienia dzieci w rodzinie, w środowisku, zapewniającym im poczucie bezpieczeństwa i prawidłowy rozwój. Stanowisko to wymaga elastycznych godzin pracy, w tym w godzinach popołudniowych oraz w weekendy.

---

10 J.A. Malinowski, *Role, funkcje i zdani asystenta rodzinnego*, w: A.Żukiewicz (red.) *Asystent rodziny. Nowy zawód i nowa usługa w systemie wspierania rodzin. Od opieki do wsparcia*, Wyd. Impuls, Kraków 2011, s. 40.

Ponadto w ośrodku pomocy społecznej pracuje dwóch psychologów, którzy zapewniają wsparcie i poradnictwo dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz rodzin będących w trudnej sytuacji kryzysowej.

Warto nadmienić, iż wspomniana kadra ośrodka pomocy społecznej wykonuje zadania w pięciu sekcjach, tj. pomocy społecznej, świadczeniach rodzinnych, usług opiekuńczych, funduszu alimentacyjnego oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W ramach ostatniego sektora funkcjonują podległe instytucje. Należy do nich **Punkt Informacji, Wsparcia i Pomocy dla osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie** przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Niepołomicach. Świadczy on nieodpłatne specjalistyczne usługi psychologiczne oraz prawne osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej wynikającej z przemocy domowej, jak również prowadzi grupę wsparcia dla osób borykających się z problemem przemocy.

„Przystań” Placówka Wsparcia Dziennego dla dzieci. Placówka ta jest otwarta od poniedziałku do piątku w godzinach od 10.30 – 18.00 i prowadzi zajęcia socjoterapeutyczne, terapie indywidualne, terapie zajęciowe, treningi twórczości, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, kółka zainteresowań, a także zapewnia pomoc w nauce oraz prowadzi wyjazdy. Obecnie (w 2015 roku) z placówki korzysta 30 dzieci¹¹. Placówka ta od lat boryka się z problemami lokalowymi.

Jednym z problemów placówki są problemy lokalowe. Dotychczas zajmowany lokal nie jest wystarczający do posiadanych potrzeb. Warto także zwrócić uwagę na lokalizację takiej placówki. Najbardziej optymalnym rozwiązaniem byłoby, gdyby zlokalizowana była ona blisko szkoły, do której uczęszczają jej podopieczni, co zaoszczędziłoby czas na dowóz dzieci do szkoły.

Innym bardzo istotnym elementem funkcjonowania placówki jest jej kadra. W przypadku Placówki Wsparcia Dziennego, do której uczęszczają młodzi ludzie z różnymi problemami bardzo istotne jest, aby mieli oni dobre wzorce, od których mogliby się uczyć i czerpać inspiracje.

Środowiskowy Dom Samopomocy „Damy Radę” w Niepołomicach. Jednostka ta zajmuje się osobami przewlekłe chorymi psychicznie i upośledzonymi umysłowo. Organizuje różne formy terapii i rehabilitacji, mające na celu przywrócenie możliwie największej sprawności psychofizycznej i kształtowanie samodzielności. Zajęcia wspomaga obsługa medyczna w osobach lekarza psychiatry i pielęgniarki¹². Jednym z głównych celów placówki jest pomoc w usamodzielnieniu się osób psychicznie chorych.

Ilość zatrudnionych w placówce osób jest zgodna z wymogami rozporządzenia o środowiskowych domach samopomocy, chociaż potrzeby są większe, jednak na zatrudnienie dodatkowych osób nie ma pieniędzy.

Dom dla Niewidomych Mężczyzn im. Matki Elżbiety Czackiej. Działa pod egidą Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi. Jest prowadzony przez instytucje kościelne, a zarządza nim ks. Jacek Ponikowski.

---

¹¹ Nasze Niepołomice, informator 2015, wywiad ekspercki

¹² <http://www.sdsniepolomice.pl/>

Dom Opieki Zapiecek. Jest to prywatny Dom Opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi (Pensjonat). Zapewnia on całodobową opiekę nad pensjonariuszami, w tym wyżywienie oraz szereg zajęć – masaże lecznicze, rehabilitację, terapię zajęciową. Placówka przeznaczona jest dla 40 osób¹³.

Placówka Wsparcia Dziennego „Pliszka”. Placówka Wsparcia Dziennego „Pliszka” działa w Niepołomicach od 2002 roku i jest prowadzona przez Stowarzyszenie „Życzliwa Dłoń”. Placówka oferuje zajęcia dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej od poniedziałku do soboty. W ramach zajęć prowadzone są warsztaty plastyczne, muzyczno-ruchowe, relaksacyjne oraz integracyjne. W placówce pracują tacy specjaliści jak, pedagog, terapeuta zajęciowy, oligofrenopedag oraz pedagog specjalny.

Ostoja. Centrum Chorych na Stwardnienie Rozsiane. Instytucja prowadzona jest przez Fundację na Rzecz Chorych SM im. Błogosławionej Anieli Salawy, której głównym celem jest prowadzenie opieki, leczenia i rehabilitacji na rzecz osób chorych na stwardnienie rozsiane, a także upowszechnianie wiedzy o tej chorobie. Centrum „Ostoja” zostało otwarte w 2011 roku i od tego czasu prowadzi turnusy rehabilitacyjne. Ośrodek jest przystosowany do przyjęcia 25 osób, na pobyty rehabilitacyjne, w ramach których prowadzone są zabiegi usprawniające, psychoterapia indywidualna i grupowa, warsztaty terapii zajęciowej, grupa wsparcia dla nowo zdiagnozowanych łącznie z nauką podstaw rehabilitacji i pielęgnacji¹⁴.

Miejsko-Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Niepołomicach zajmuje się:

1. Wstępną diagnozą nadużywania alkoholu i ewentualnego uzależnienia od alkoholu, kierowaniem do placówek leczenia uzależnień, a w skrajnych przypadkach kierowaniem osób do Sądu Rodzinnego celem przebadania przez biegłego psychiatrę i psychologa i wydanie przez Sąd Postanowienia o sposobie ewentualnego leczenia;
2. Wydawaniem koncesji na sprzedaż alkoholu;
3. Kontrolą sklepów w zakresie przestrzegania ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
4. Wspólnie ze stowarzyszeniem TKKF Wiarus – Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej organizowanie turniejów sportowych dla dzieci, młodzieży i dorosłych;
5. Prowadzenie profilaktyki wśród dzieci i młodzieży;
6. Udostępnianie pomocy terapeutycznej, psychologicznej.

Na terenie Niepołomic działają dwie grupy wsparcia Anonimowych Alkoholików. Grupy te organizują cotygodniowe meetingi i spotkania.

---

¹³ <http://www.zapiecek.biz/>

¹⁴ <http://fundacja-sm.org/centrum-ostoja.html>

Innego typu wsparcie dla osób uzależnionych od alkoholu oferowane jest w Klubie Abstynenta „Niepołomni”. Klub czynny jest codziennie w godzinach popołudniowych, natomiast zajęcia terapeutyczne odbywają się dwa razy w tygodniu, w godzinach 16.00 – 20.00. Głównym celem działania klubu „Niepołomni” jest zapewnienie możliwości spędzania czasu wolnego dla osób uzależnionych oraz ich rodzin i przyjaciół. Poza zwykłymi zajęciami terapeutycznymi w klubie organizowane są spotkania integracyjne, imprezy, wycieczki terenowe oraz inne zajęcia. Pozwala to na reintegrację społeczną osób, którym udało się wygrać z uzależnieniem¹⁵. Ilość zatrudnionych w placówce osób jest zgodna z wymogami rozporządzenia o środowiskowych domach opieki, chociaż potrzeby są większe, jednak na zatrudnienie dodatkowych osób nie ma pieniędzy.

od 2010 roku na terenie gminy Niepołomice działa **Punkt Konsultacyjny** obok struktur organizacyjnych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Niepołomicach. W punkcie dyżury pełni psycholog, który pracuje z ofiarami i sprawcami przemocy. Prowadzi terapię indywidualną i zbiorową. W ramach sekcji usług opiekuńczych pracują opiekunki środowiskowe, które świadczą usługi w miejscu zamieszkania osób, które takiej pomocy wymagają. Usługi te przysługują osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności lub innej przyczyny wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobom, które wymagają pomocy innych osób, a rodzina nie może takiej pomocy zapewnić z uwagi na pracę zawodową, odległe miejsce zamieszkania. Pomoc w zakresie usług opiekuńczych obejmuje w szczególności pomoc w codziennych zajęciach, takich jak: robienie zakupów, sprzątanie mieszkania w przypadku osoby samotnej, przygotowywanie posiłków z uwzględnieniem diety, załatwianie spraw w urzędach, usługi pielęgnacyjne zapewniające podstawową opiekę higieniczną.

Organizacje pozarządowe działające w obszarze pomocy społecznej:

Na terenie gminy Niepołomice w 2015 roku działało 6 organizacji pozarządowych zajmujące się pomocą społeczną, z czego dwie działają na rzecz osób chorych bądź niepełnosprawnych.

Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Dzieci Niepełnosprawnych „Dziecięce Marzenia” (ul. Targowa 3J, 32-005 Niepołomice). Celem stowarzyszenia jest przede wszystkim pomoc dzieciom niepełnosprawnym, w tym pomoc w leczeniu i rehabilitacji dzieci niepełnosprawnych oraz zapewnienie integracji z dziećmi zdrowymi. Stowarzyszenie to działa od 2006 roku i corocznie od tamtego czasu zapewnia rehabilitację około 120-130 dzieciom. W 2014 roku Stowarzyszenie zrzeszało 69 osób.

Stowarzyszenie prowadzi zajęcia hipoterapii. Dysponuje 3 końmi, na których zajęcia prowadzi wykwalifikowana kadra, składająca się z 4 osób: 2 instruktorów rekreacji ruchowej w specjalności hipoterapii oraz 2 techników fizykoterapii. W 2014 roku z zajęciami hipoterapii objętych było około 130 pacjentów, dodatkowo stowarzyszenie zorganizowało również wyjazd rehabilitacyjny w okresie wakacyjnym, dla 52 osób, w tym 15 osób niepełnosprawnych. Stowarzyszenie to działa bardzo dynamicznie i co roku bierze udział w różnego typu imprezach i projektach wspierających osoby niepełnosprawne. Dla przykładu warto nadmienić, iż w 2014 roku Stowarzyszenie „Dziecięce

---

¹⁵ <http://klub.niepolomice.eu/>

Marzenia” zrealizowało zawody pływackie dla osób niepełnosprawnych, w ramach projektu dotowanego przez Powiat Wielicki „Sport dla każdego”. Dokończono także realizację projektu „Wsparcie środowiska osób niepełnosprawnych z terenów wiejskich i miejskich”, którego celem jest wzrost kompetencji społecznych i zawodowych oraz wejście na rynek pracy osób niepełnosprawnych, w ramach którego 4 osoby podjęły pracę. Stowarzyszenie Dziecięce Marzenia bardzo ściśle współpracuje także z władzami gminy i instytucjami publicznymi.

Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Rozszczepem Kręgosłupa i Głęboko lub Sprzężoną Niepełnosprawnością „Bądźmy razem”¹⁶. Celem stowarzyszenia jest udzielanie pomocy osobom z rozszczepem kręgosłupa i głęboką lub sprzężoną niepełnosprawnością. Podejmowane są tutaj działania obejmujące zarówno udzielanie pomocy w ochronie zdrowia i rehabilitacji osób chorych, jak i wsparcie psychologiczne dla tych osób i ich rodzin. W 2014 roku Stowarzyszenie zrzeszało 26 osób, w tym 11 niepełnosprawnych.

W 2014 roku stowarzyszenie brało udział w wielu imprezach wspierających osoby niepełnosprawne, w tym uczestniczyło w Balu Karnawałowym na Zamku Królewskim oraz w dniu dziecka organizowanym przez Fundację „Dziecięce Marzenia”. Stowarzyszenie zorganizowało także turnus rehabilitacyjny w okresie wakacyjnym.

Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Rodzin „Nadzieja”¹⁷. Celem stowarzyszenia jest poprawa warunków życia dzieci i młodzieży oraz ich rodzin, w szczególności tych, które znajdują się w trudnej sytuacji życiowej, osób niepełnosprawnych, a także tworzenie możliwości ich pełnego rozwoju emocjonalnego, intelektualnego, kulturalnego i fizycznego.

Stowarzyszenie Pomoc Bliźniemu. Celami stowarzyszenia są pomoc potrzebującym, samotnie wychowującym dzieci, a także pomoc rodzinom bez stałej pracy, bezrobotnym oraz żyjącym w trudnych warunkach¹⁸.

Stowarzyszenie Młodzi dla Niepołomic. Jego celem jest promowanie postaw patriotycznych oraz aktywizacja środowisk młodzieżowych z terenu Miasta i Gminy Niepołomice. Stowarzyszenie organizuje m.in. bezpłatne porady prawne dla mieszkańców gminy¹⁹.

Stowarzyszenie Propagujące Idee Kazimierzowskie²⁰. Stowarzyszenie działa na rzecz lokalnej społeczności, w tym pomaga dzieciom niepełnosprawnym, zbierając fundusze na leczenie i rehabilitację dzieci niepełnosprawnych.

Projekty, realizowane na terenie gminy Niepołomice w obszarze polityki społecznej:

Gmina Niepołomice w latach 2008 – 2015 zrealizowała 5 projektów współfinansowanych przez Unię Europejską, mających na celu poprawę sytuacji mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji bądź też budowanie świadomości problemów społecznych, a także modernizację szkolnictwa na terenie gminy.

---

¹⁶ <http://www.badzmyrazem.org.pl>

¹⁷ <http://bazy.ngo.pl/search/info.asp?id=194080>

¹⁸ <http://bazy.ngo.pl/search/info.asp?id=93892>

¹⁹ <https://www.facebook.com/mlodzidlaniepolomic>

²⁰ <http://spik.com.pl/projekty/2015.html>

1. Żyjemy obok siebie, zacznijmy żyć razem;

Jest to kompleksowy projekt realizowany w latach 2008 – 2014. Głównym jego celem było zwiększenie aktywności zawodowej pozostających bez zatrudnienia klientów pomocy społecznej oraz zaktywizowanie członków ich rodzin oraz otaczającego ich środowiska, a w szczególności młodzieży.

2. Mały Ekolog.

Projekt realizowany był od 16 sierpnia do 30 grudnia 2011r. Skierowany był do dzieci w wieku 4-6 lat, a głównym jego celem było kształtowanie świadomości i budzenie zainteresowań ekologią u dzieci.

3. Ruch to twój druh.

Projekt realizowany od 16 sierpnia do 30 grudnia 2011r skierowany był do dzieci w wieku 4-6 lat ze stwierdzonymi wadami postawy, a głównym jego celem było kształtowanie właściwej postawy u dzieci.

4. Indywidualizacja nauczania i wychowania uczniów klas I-III szkół podstawowych w gminie Niepołomice.

Projekt realizowany od 01.06.2012 do 30.09.2013 roku skierowany był do uczniów klas I-III szkoły podstawowej. Głównym jego celem było wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów. W ramach projektu prowadzone były różnego rodzaju zajęcia dodatkowe m.in. zajęcia dla dzieci ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu a także zagrożonych ryzykiem dysleksji, zajęcia dla dzieci z trudnościami w zdobywaniu umiejętności matematycznych, zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów szczególnie uzdolnionych językowo, zajęcia rozwijające zainteresowania uczniów szczególnie uzdolnionych w kierunku obserwacji przyrody itp.

5. Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce

Zespół Szkół im. Ojca Świętego Jana Pawła II w Niepołomicach przystąpił do udziału w projekcie systemowym Województwa Małopolskiego realizowanego w partnerstwie z powiatami: „Modernizacja kształcenia zawodowego w Małopolsce”. Projekt ten realizowany był w terminie 01.07.2010 r. do 31.12.2014 r. W projekcie wzięli udział uczniowie Technikum Informatycznego i Technikum Hotelarskiego. Uczestniczyli oni w zajęciach szkolnych i pozaszkolnych rozszerzających ich wiedzę i pozwalającymi zdobyć nowe umiejętności oraz kwalifikacje, m.in. kursach kelnerskich, kursach barmańskich, kursach CISCO – administrator sieci, kursach CISCO – technik sieciowy.

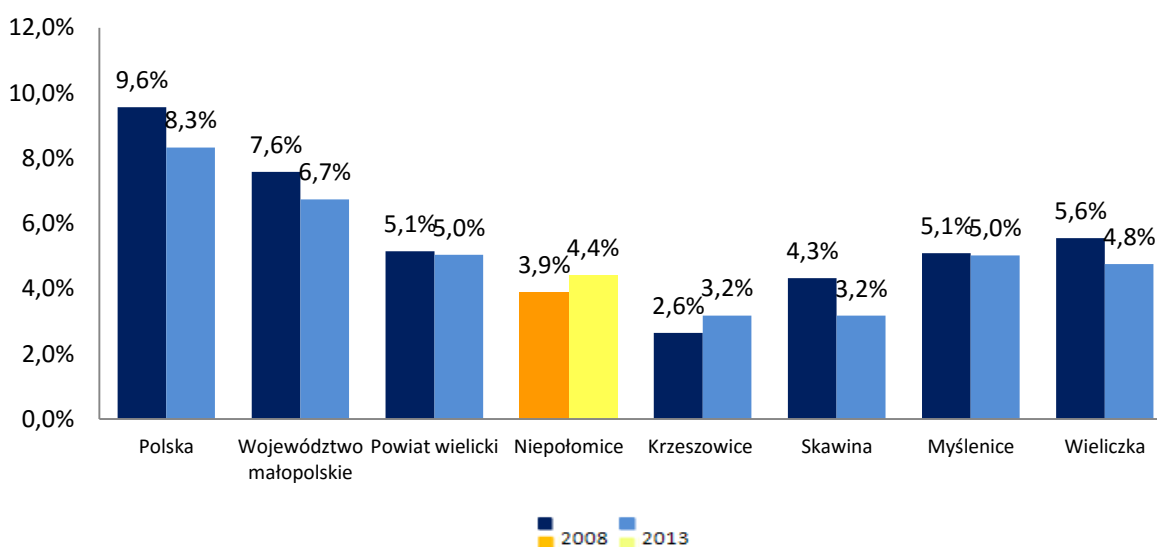
Warto także wspomnieć, że na terenie gminy Niepołomice od stycznia 2014 roku funkcjonuje Ośrodek Wsparcia Seniorów. Działania te dofinansowywane są ze środków Wojewody Małopolskiego oraz przez gminę Niepołomice. Ośrodek Wsparcia Seniorów działa w Woli Zabierzowskiej, Zabierzowie Bocheńskim oraz Zakrzowie przy Domach Kultury. Celem działalności ośrodka jest integracja i międzypokoleniowa wymiana doświadczeń seniorów i ludzi młodych.

Podczas codziennych zajęć przenikają się dwa światy, a każde z pokoleń ma do zaoferowania drugiemu coś bardzo cennego - seniorzy bagaż doświadczeń i mądrość życiową, młodzież – świeży umysł, beztróskie spojrzenie na świat. Za zajęciach seniorzy i młodzież wspólne poznają historię lokalną, kultywują obrzędy regionalne, działają w kuchni i w rękodziele, jeżdżą na wycieczki itd.

Korzystanie przez mieszkańców z pomocy społecznej w gminie – wskaźniki:

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż na przestrzeni lat 2008 – 2013 odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Niepołomice wzrósł z 3,9% do 4,4% (wykres 17). Pomimo tego wzrostu gmina Niepołomice nadal wypada korzystnie pod względem tego wskaźnika na tle Polski, gdzie w 2013 roku odsetek osób korzystających z pomocy społecznej wyniósł 8,3%, województwa małopolskiego (6,7%) oraz powiatu wielickiego (5,0%). Z drugiej jednak strony należy zauważyć, że we wszystkich wspomnianych wyżej jednostkach terytorialnych na przestrzeni wspomnianych pięciu lat odsetek osób, które pobierają świadczenia socjalne spadał.

Wykres 17. Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2008 i 2013 w gminie Niepołomice oraz innych, wybranych do porównania jednostek samorządu terytorialnego.

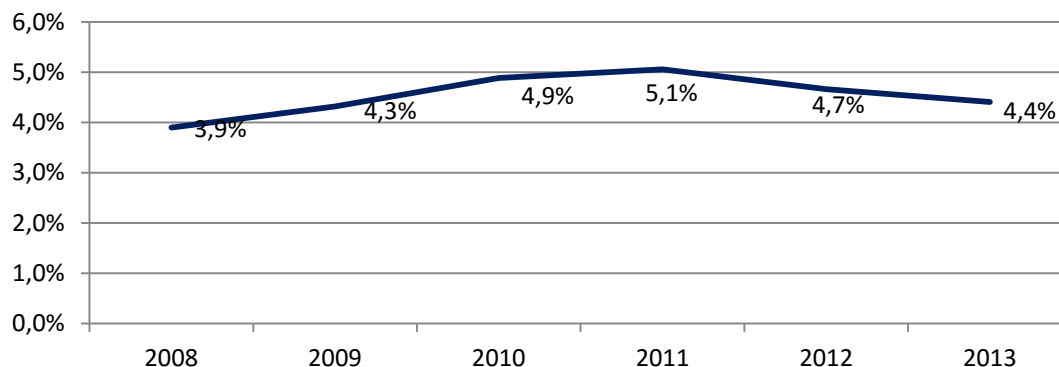
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015

W porównaniu do wybranych innych podkrakowskich gmin, gmina Niepołomice wypada przeciętnie pod względem odsetka osób korzystających z pomocy społecznej. W 2013 roku gmina Skawina oraz gmina Krzeszowice charakteryzowały się niższym odsetkiem osób korzystających z pomocy społecznej. W obu gminach wskaźnik ten był na poziomie 3,2%. Z kolei w gminach Wieliczka (4,8%) i Myślenice (5,0%) odnotowano większy odsetek mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Jednakże w obu tych gminach w porównaniu do 2008 roku wartość tego wskaźnika spadała.

Warto dokładniej przyjrzeć się temu, jak na przestrzeni wspomnianych 5 lat (2008 – 2013) zmieniał się udział osób korzystających z pomocy społecznej. W roku bazowym, jak zostało już wcześniej

wspomniane w gminie Niepołomice ze świadczeń pomocy społecznej korzystało 3,9% mieszkańców. Do roku 2011 odsetek ten stale wzrastał, by osiągnąć maksymalny pułap na poziomie 5,1%, w kolejnych latach znów obserwowalny jest spadek.

Wykres 18. Zmiana odsetka osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2008 – 2013 w gminie Niepołomice.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015

Według danych uzyskanych z Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na terenie Gminy Niepołomice w 2014 roku ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej korzystało 491 rodzin, w porównaniu z rokiem 2008 (358 rodzin) nastąpił zatem wzrost o 37%. W tabeli 6 możemy zaobserwować liczbę rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2008 oraz 2014 w podziale na kategorie przyznawanych świadczeń. Poszczególne typy problemów zostaną omówione w poszczególnych rozdziałach.

Tabela 2. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia pomocy społecznej w gminie Niepołomice w latach 2008 oraz 2014.

Liczba rodzin objętych świadczeniami	2008	2014
razem	358	491
Alkoholizm	5	31
Bezdomność	0	8
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych - rodzina wielodzietna	1	15
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych - rodzina niepełna	17	63
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	5	62
Bezrobocie	69	175
Długotrwała lub ciężka choroba	248	335
Niepełnosprawność	203	259
Potrzeba ochrony macierzyństwa	9	9
Przemoc w rodzinie	4	48
Ubóstwo	152	284
Zdarzenie losowe	1	4
Wielodzietność	12	52

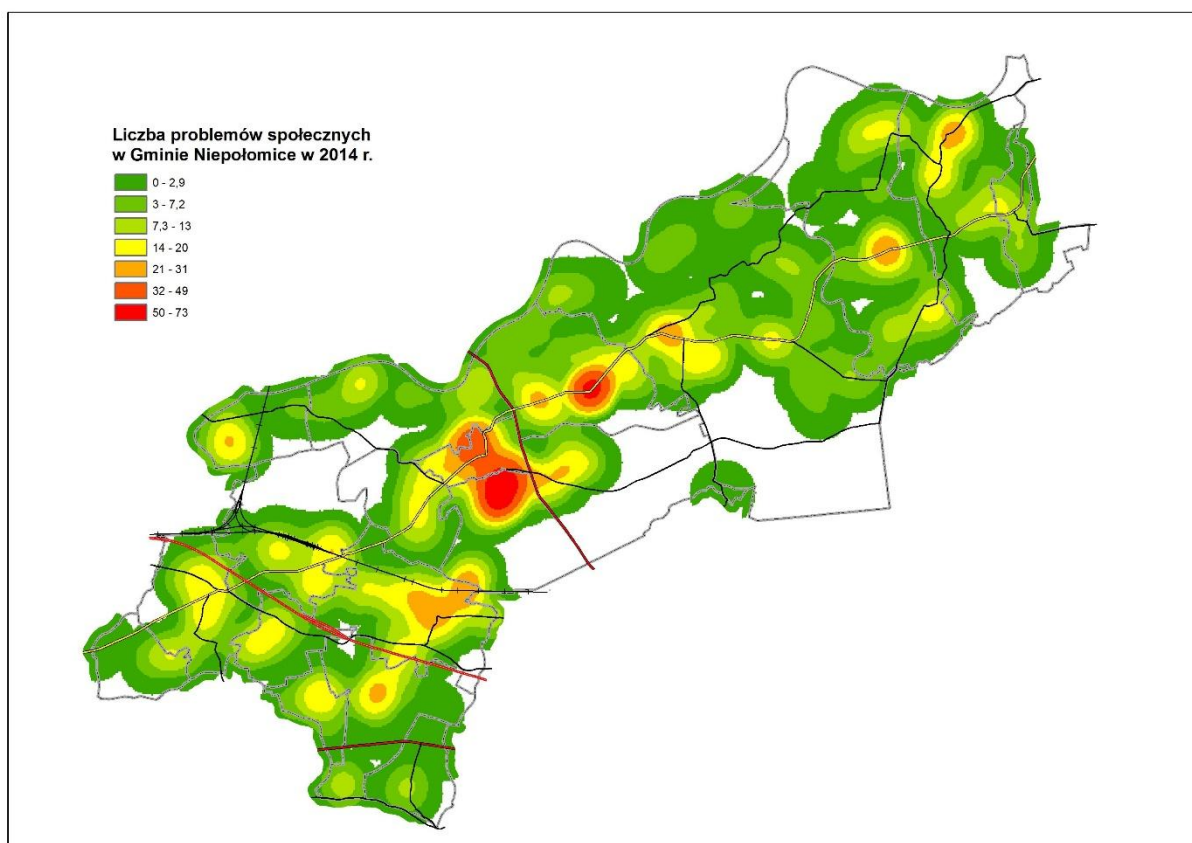
Narkomania	0	1
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MGOPS, 2015

Warto jeszcze przyjrzeć się, jak na terenie gminy rozkłada się pomoc finansowa przyznawana przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Rysunek 4 przedstawia koncentrację przestrzenną przyznawanych rodzinom świadczeń pomocy społecznej. Jak możemy zaobserwować największym natężeniem liczby rodzin pobierających świadczenia socjalne charakteryzuje się miasto Niepołomice, w szczególności dzielnice Jazy oraz Zakościele. Duże natężenie (powyżej 20 osób) można zauważyć również w sołectwach, takich jak Zabierzów Bocheński, Wola Zabierzowska, Wola Batorska, a także Staniątki oraz Zagórze.

Strona | 45

Rysunek 4. Liczba rodzin, jakim przyznano świadczenia środowiskowej pomocy społecznej na terenie gminy Niepołomice w roku 2014.

Źródło: opracowanie UMiGN na podstawie danych MGOPS Niepołomice 2015

Najważniejsze zdiagnozowane problemy społeczne w gminie Niepołomice:

W podrozdziale tym wskazane zostały obszary działań publicznej pomocy społecznej, które okazały się być najważniejszymi według zebranych w trakcie badań danych.

Niepełnosprawność oraz długotrwała i ciężka choroba.

Z tabeli 6 wynika, iż najwięcej rodzin w 2014 roku objętych było wsparciem finansowym w gminie Niepołomice z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby (335 rodzin). Rodziny te stanowią aż 68% rodzin otrzymujących wsparcie finansowe z tej instytucji. Na przestrzeni ostatnich 6 lat (od 2008 roku) nastąpił przyrost liczby rodzin korzystających z finansowego wsparcia z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby o 35%.

Strona | 46

W zamieszczonym cytacie została wywołana grupa osób niepełnosprawnych, która stanowi trzeci co do wielkości odsetek rodzin najczęściej korzystających ze wsparcia świadczeniami pomocy społecznej. W 2014 roku na terenie gminy Niepołomice z takiego wsparcia korzystało 259 rodzin, a więc prawie 53% wszystkich rodzin objętych takim wsparciem. W porównaniu z rokiem 2008 odnotowano wzrost liczby rodzin korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności o 27%.

Warto podkreślić, iż ciężko jest oszacować dokładną liczbę osób niepełnosprawnych mieszkających na terenie gminy Niepołomice, bowiem osoby niepełnosprawne często nie chcą się ujawniać ze swoją chorobą. Warto jednak podkreślić, iż w gminie Niepołomice od wielu lat podejmowane są działania na rzecz integracji i pomocy osobom niepełnosprawnym, np. organizacja turnusów wakacyjnych. Gmina Niepołomice co roku organizuje bal na Zamku w Niepołomicach, a sołectwa Słomiróg i Wola Batorska zajmują się organizacją imprez, takich jak „Witamy wiosnę”, „Żegnamy lato”, czy zabawy andrzejkowe i karnawałowe, dzięki czemu osoby niepełnosprawne są angażowane w życie społeczne gminy.

W związku z powyższym osoby na co dzień przebywające i pracujące z osobami niepełnosprawnymi podkreślają, że problem braku akceptacji osób niepełnosprawnych w środowisku gminy nie jest nasilony. Aczkolwiek podkreśla się, konieczność podejmowania działań edukacyjnych, pozwalających zwłaszcza młodym ludziom zrozumieć sytuację osób niepełnosprawnych, co może przyczynić się do poprawy funkcjonowania osób niepełnosprawnych i pełnego ich uczestnictwa w życiu społecznym gminy.

Jednym z największych problemów społecznych dla osób niepełnosprawnych jest brak miejsc pracy. Niestety często to mentalność pracodawców przyczynia się do tej sytuacji. Z jednej strony chętnie zatrudniają osoby posiadające orzeczenie niepełnosprawności, ponieważ dzięki temu uzyskują dofinansowanie z PFRON-u. Jednakże oczekiwania takiego pracodawcy względem tych osób są bardzo wygórowane. Pomimo tego chętnych na zatrudnienie się nie brakuje, ze względu na niskie renty.

Z drugiej strony problemy w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, jak zauważa respondent, mogą wynikać z konieczności poniesienia dodatkowych kosztów związanych z przygotowaniem odpowiedniego stanowiska pracy.

Jednym z zalecanych rozwiązań dla osób niepełnosprawnych w kontekście miejsc pracy, jest otwarcie spółdzielni socjalnych, które nie są nastawione na działalność zarobkową, jednak

pozwalają na przystosowanie się osobom niepełnosprawnym do warunków pracy rynkowej, nabranie doświadczenia oraz integrację.

Innym problemem, z jakim mogą borykać się osoby niepełnosprawne na terenie gminy Niepołomice jest kwestia zapewnienia odpowiedniej opieki w ciągu dnia. W szczególności dotyczy ona dzieci i młodzieży. Jak zostało wspomniane wcześniej na terenie gminy Niepołomice istnieje zespół szkół z oddziałami integracyjnymi, w których dzieci i młodzież mają zapewnioną opiekę podczas zajęć edukacyjnych w godzinach lekcyjnych. Jednakże problemy pojawiają się w zapewnieniu tym dzieciom dodatkowych zajęć i oferty pozalekcyjnej.

Z problemami zmagają się także osoby, które ze względu na swoją niepełnosprawność nie mogą uczęszczać do szkół z oddziałami integracyjnymi, bądź też zakończyły już obowiązek szkolny. Pojawia się tutaj konieczność zapewnienia opieki dla tej grupy osób.

Ostatnim problemem, z którym borykają się osoby niepełnosprawne, a który pojawiał się w badaniach przeprowadzonych dla celów niniejszej diagnozy są bariery architektoniczne, w różnych częściach gminy. Warto jednak zwrócić uwagę, że nowo powstające obiekty na terenie gminy są przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, np. Małopolskie Centrum Dźwięku i Słowa. Z kolei starsze budynki są dostosowywane w miarę możliwości finansowych gminy.

Największym problemem z dostępnością do instytucji publicznych dla osób niepełnosprawnych ruchowo jest Urząd Miasta i Gminy Niepołomice. Stosowane są tutaj środki pomagające korzystać osobom niepełnosprawnym z urzędu, m.in. pracownicy urzędu przyjmują petentów poza swoimi biurami na parterze. Jednak powinno to być rozwiązanie jedynie tymczasowe, ponieważ nie daje ono możliwości pełnego korzystania z instytucji jaką jest urząd.

Bieda i ubóstwo.

Pojęcie ubóstwa można definiować w dwojaki sposób, wąsko - ubóstwo jako niedostatek dóbr i usług w gospodarstwie domowym lub szeroko ubóstwo jako ograniczenie możliwości uczestnictwa z życiem społecznym, brak życiowej satysfakcji i szans na poprawę swojego położenia²¹. W ujęciu szerokim może być ono bardzo zrelatywizowane ze względu na społeczność, w jakiej badane jednostki się znajdują oraz ze względu na to, iż każdy może mieć nieco inne potrzeby i aspiracje.

Ubóstwo często pokazywane jest w 3 różnych kontekstach:

- **Ubóstwo bezwzględne** (absolutne), a więc takie, w którym jednostce brak jest środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, które uznaje się za niezbędne do życia.

- **Ubóstwo względne** (relatywne) to ubóstwo, w którym jednostki bądź rodziny (gospodarstwa domowe) żyją na poziomie zdecydowanie niższym niż inni członkowie tej samej społeczności.
- **Ubóstwo subiektywne**, które uwzględnia aspiracje jednostek danego społeczeństwa dotyczące poziomu zaspokojenia potrzeb uważanych za niezbędne do życia.

Definicje te są o tyle ważne, iż pokazują nam, że statystyki i dane liczbowe nie zawsze są w stanie oddać faktyczną sytuację mieszkańców.

W 2014 roku na terenie gminy Niepołomice pomoc finansową z tytułu ubóstwa przyznano 284 rodzinom, a zatem o 132 rodzinom więcej niż w roku 2008 (wzrost o 86,8%). Obecnie spośród wszystkich rodzin objętych pomocą finansową przyznawaną przez ośrodek pomocy społecznej aż 57,8% rodzin korzysta z niej ze względu na ubóstwo, podczas gdy w 2008 roku było to jedynie 42,4%.

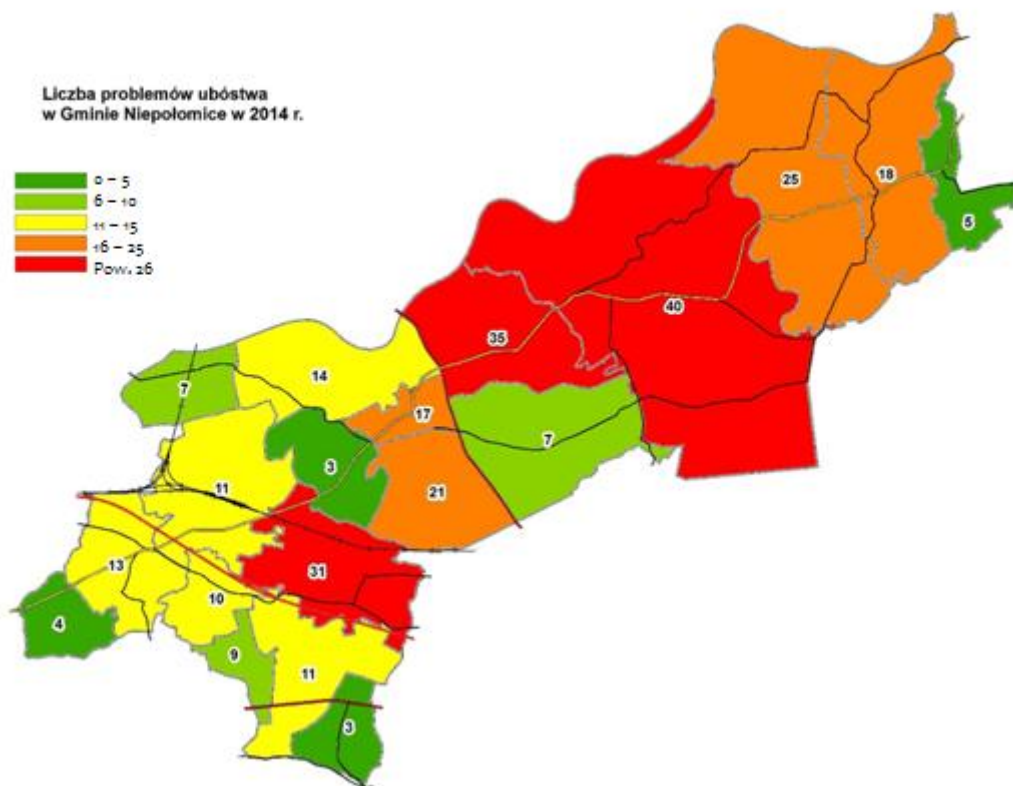
Jednak należy zwrócić uwagę na fakt, iż przyznawane świadczenia są rewaloryzowane, ostatnia waloryzacja miała miejsce 1 października 2015 r. Obecnie kwoty te wynoszą: dla gospodarstw wieloosobowych – 514 zł na osobę w rodzinie, dla gospodarstw jednoosobowych – 634 zł. Te kwoty określa się jako próg ubóstwa „ustawowego”. Z tego powodu liczba beneficjentów w 2014 r. nie jest w pełni porównywalna z danymi z lat ubiegłych²².

Co więcej, należy podkreślić, że wśród osób pobierających pomoc z tytułu ubóstwa możemy mówić jedynie o ubóstwie bezwzględnym. Pozostaje zatem grupa osób, które nie mieszczą się w kryteriach dochodowych, jednak mogą być uznawane za osoby ubogie.

---

²² Za BDL GUS <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/ubostwo-opieka-spoleczna/beneficjenci-srodowiskowej-pomocy-spolecznej-w-2013-r-,6,4.html>

Rysunek 5. Liczba rodzin korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Niepołomice w roku 2014.

Źródło: opracowanie UMiGN na podstawie danych MGOPS Niepołomice 2015

Patrząc na rozmieszczenie osób pobierających pomoc finansową z tytułu ubóstwa najgorzej wypada wschodnia część gminy. Najwięcej zasiłków w 2014 roku z tego tytułu przyznano w sołectwie Wola Batorska (40), a także w dzielnicy miasta Jazy (35) oraz sołectwie Staniątki (31). Jak zauważa jeden z respondentów, problemy wschodniej części gminy mogą wywodzić się z charakteru rolniczego tamtych terenów.

Jednym z elementów wspierania rodzin będących w trudnej sytuacji materialnej są świadczenia rodzinne, których udziela ośrodek pomocy społecznej. W 2014 roku z systemu świadczeń rodzinnych skorzystały 1534 rodziny, na które łącznie zostały przeznaczone środki finansowe w wysokości 5 842 278 zł. W porównaniu z rokiem 2008 liczba rodzin korzystających ze wsparcia systemu świadczeń rodzinnych spadła o 16,7% (z 1842 rodzin), jednakże wydatki wzrosły o 17,9% (z 4 957 129 zł w roku 2008). Główną przyczyną takiego stanu rzeczy są liczne zmiany ustawy o świadczeniach rodzinnych. Zmieniano zasady przyznawania świadczeń rodzinnych i kryteria dochodowe, które ograniczyły ilość świadczeniobiorców. Duża część zmian dotyczyła świadczeń opiekuńczych - opieki nad osobami niepełnosprawnymi, stąd wzrost rodzin w których występuję niepełnosprawność oraz nakładów na świadczenia rodzinne.

Najwięcej rodzin (614) pobierało świadczenia ze względu na niepełnosprawność, z kolei 85 rodzin uzyskało świadczenia ze względu na wielodzietność, a 47 ze względu na to, iż są samotnymi

rodzicami. 101 rodzin w 2014 roku na terenie gminy Niepołomice uzyskało świadczenia z funduszu alimentacyjnego. Można zauważyć ciągły wzrost wydatków na świadczenia alimentacyjne. Spowodowane jest to rosnącą liczbą rozwodów i osób wychowujących dzieci bez drugiego rodzica, również kryteria uprawniające do funduszu alimentacyjnego są korzystniejsze niż w przypadku zasiłku rodzinnego. Wydatki na fundusz alimentacyjny rosną również w głównej mierze przez coraz wyższe świadczenia zasądzone przez sądy.

Tabela 4. Liczba rodzin korzystających z systemu świadczeń rodzinnych w gminie Niepołomice w latach 2008 i 2014.

	2008 rok	2014 rok
Liczba rodzin korzystających z systemu świadczeń rodzinnych	1 842	1 534
Liczba rodzin wielodzietnych	323	185
Liczba Rodzin w których występuje niepełnosprawność	473	614
Liczba osób samotnie wychowujących	71	47
Liczba rodzin pobierających świadczenia z funduszu alimentacyjnego	60	101
Wydatki na świadczenia rodzinne i fundusz alimentacyjny	4 957 129 zł	5 842 278 zł

Źródło: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Niepołomicach, 2015

W 2014 roku z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego 62 rodziny uzyskały wsparcie z tytułu świadczeń rodzinnych. W związku z tym nastąpił ogromny wzrost tego typu problemu w porównaniu z rokiem 2008, kiedy to jedynie 5 rodzin uzyskało wsparcie z tego tytułu. Równie duża grupa rodzin (63) w 2014 roku pobierała świadczenia z tytułu posiadania statusu rodziny niepełnej (wzrost o 46 rodzin w porównaniu do roku 2008), z kolei 52 rodziny uzyskały wsparcie ze względu na wielodzietność (wzrost o 40 rodzin w porównaniu z rokiem 2008).

Uzależnienia.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, iż uzależnienie to stan psychiczny i fizyczny, który wynika z kontaktu substancji chemicznej (alkohol, nikotyna, leki, narkotyki) z żywym organizmem, który charakteryzuje się zmianami zachowania i innymi reakcjami, między innymi koniecznością

przyjmowania danej substancji w sposób ciągły lub okresowy, w celu doświadczenia jej wpływu na psychikę lub by uniknąć przykrych objawów towarzyszących brakowi substancji²³.

Rysunek 6. Zdjęcie uczniów ze szkół gimnazjalnych w Staniątkach

W 2014 roku na terenie gminy Niepołomice ośrodek pomocy społecznej przyznał pomoc finansową 31 rodzinom z tytułu alkoholizmu. W porównaniu do roku 2008 pomoc dla rodzin dotkniętych alkoholizmem wzrosła o 26 (z 5). Z kolei według danych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że coraz więcej osób jest także kierowanych na leczenie uzależnienia od alkoholu, w 2014 roku wniosków o skierowanie na leczenie było 26.

Poczucie indywidualne wśród mieszkańców i przedstawicieli różnych instytucji publicznych dotyczące występowania problemów alkoholizmu na terenie gminy jest zróżnicowane, jednak warto podkreślić, że wszyscy w większym lub mniejszym stopniu je zauważają.

Zdjęcie dotyczy problemów alkoholowych związanych z poruszaniem się np. samochodem, rowerem po drodze. Zauważyliśmy, że w naszej gminie znajduje się wiele miejsc, które są niebezpieczne, ze względu na osoby znajdujące się tam pod wpływem alkoholu. Dotyczy to miejsc różnych np. placyków oraz placów zabaw. Ta sprawa wymaga wsparcia, ponieważ boimy się konsekwencji związanych ze zbliżaniem się do osób nietrzeźwych.

Uczeń szkoły gimnazjalnej w Staniątkach.

Dane dotyczące rodzin, przyjmujących świadczenia społeczne ze względu na problem narkomanii wykazują, że w 2008 roku nie odnotowano żadnej rodziny dotkniętej tym problemem, a w 2014 roku otrzymała je jedna rodzina. Z kolei dane policji wskazują, że w 2014 roku na terenie gminy Niepołomice odnotowano 44 przestępstwa związane z narkotykami.

Fakt związany z migracją dużej liczby nowych rodzin na teren gminy Niepołomice powoduje, że problemy takie jak alkoholizm, ale przede wszystkim narkotyki nie są do końca rozpoznane. Wynika to z faktu, że nowo przybyłe rodziny wywodzą się z różnych środowisk.

Eksperti w wywiadach indywidualnych podkreślają, że baza instytucji pomocy dla osób uzależnionych jest dobrze rozwinięta w gminie. Chociaż trzeba również przyznać, że nie wszystkie

---

²³ Por.H. Jakubowska, Promocja zdrowia i profilaktyka uzależnień, Warszawa 1999, s. 57

osoby uzależnione szukają pomocy na terenie gminy. Część osób z takimi problemami woli pozostać anonimowymi, stąd też szukają pomocy w innych ośrodkach na terenie Krakowa, bądź korzystają jedynie z konsultacji telefonicznych. Należy też wspomnieć o dużej ilości różnych programów ukierunkowanych na zwalczanie problemów związanych z alkoholem i narkotykami. Pomimo tego, że na terenie gminy dużo się dzieje pod względem działań profilaktycznych to postulowane jest jednak zwrócenie większej uwagi na problem narkotyków w tych działaniach.

Przemoc w rodzinie.

Zgodnie z „Ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie” przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa, lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

W 2014 roku ze środowiskowej pomocy społecznej z tytułu przemocy w rodzinie korzystało łącznie 48 rodzin. W porównaniu do 2008 roku nastąpił zdecydowany wzrost rodzin pobierających pomoc z tytułu tego problemu, bowiem w roku 2008 roku były to jedynie 4 rodziny.

Warto również wspomnieć, że od 2011 roku rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. weszła w życie procedura tzw. „Niebieskiej Karty”, która ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie.

W 2014 roku na terenie gminy Niepołomice zostało wszczętych 35 procedur związanych z podejrzeniem wystąpienia przemocy w rodzinie. Warto podkreślić, iż w 29 przypadkach osoba poszkodowana, jako jedną z głównych przyczyn wystąpienia takiej sytuacji w domu, wskazywała uzależnienie sprawcy od alkoholu, a w jednym przypadku – uzależnienie od narkotyków. Dla porównania w 2013 roku zostało rozpoczętych 25 procedur Niebieskiej Karty. Zauważalny jest zatem wzrost zgłaszanych tego typu problemów na terenie gminy Niepołomice, jednakże jak jest podkreślane taki stan rzeczy jest związany także ze zwiększeniem się świadomości mieszkańców dotyczących problemów przemocy w rodzinie oraz możliwości uzyskania wsparcia.

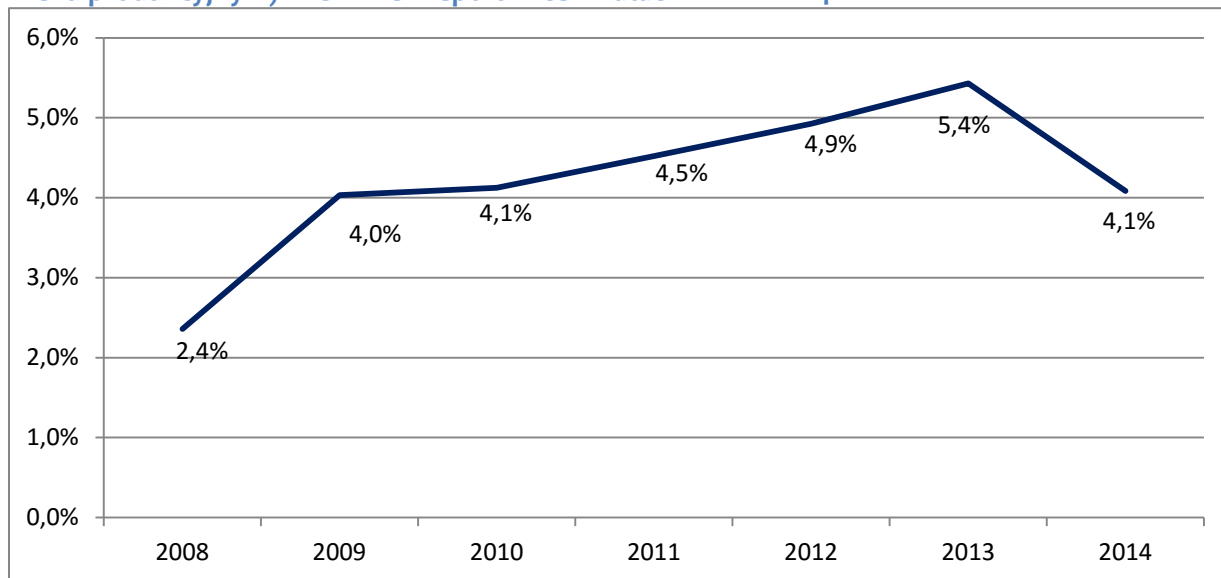
Innym wskaźnikiem pokazującym problematykę przemocy domowej jest liczba spraw prowadzonych przez policję. W 2014 roku na terenie gminy Niepołomice odnotowano 9 spraw o znęcanie się. Jak zauważa przedstawiciel policji zdecydowanie więcej jest interwencji, jednak nie istnieje odrębna statystyka liczby interwencji dla gminy Niepołomice. Z dostępnych danych możemy wnioskować, że liczba spraw związanych z przemocą w rodzinie zdecydowanie się zwiększa, jednakże przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać przede wszystkim w zwiększonej świadomości mieszkańców gminy, a nie w postępującej demoralizacji.

Bezrobocie i rynek pracy.

Kolejnym problemem społecznym, na który należy zwrócić uwagę jest problematyka bezrobocia oraz rynku pracy. W 2014 roku na terenie gminy Niepołomice ze wsparcia finansowego związanego z problemem bezrobocia skorzystało 175 rodzin, a więc 35% ogólnej liczby rodzin pobierających pomoc środowiskową. Od 2008 roku odsetek rodzin pobierających pomoc finansową z ośrodka pomocy społecznej z tytułu bezrobocia wzrósł o 153% (z poziomu 69 rodzin).

Wykres 19. Zmiana stopy bezrobocia (stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności w wieku produkcyjnym) w Gminie Niepołomice w latach 2008 – 2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015 oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Wieliczce.

Wskaźnikiem, który opisuje bezrobocie jest stopa bezrobocia, a więc stosunek liczby osób bezrobotnych do ludności aktywnej ekonomicznie (będącej w wieku produkcyjnym). W 2014 roku wskaźnik ten osiągnął wartość 4,1% (686 bezrobotnych).

Należy w tym miejscu zwrócić uwagę na wyraźny wzrost liczby osób pozostających bez pracy, jaki miał miejsce w przypadku Gminy Niepołomice w latach 2008 – 2013, a także wzrost stopy bezrobocia. W stosunku do 2008 roku, liczba zarejestrowanych bezrobotnych wzrosła o 333 osób (z 353), co oznacza wzrost aż o 194,3%, a wskaźnik bezrobocia podniósł się z 2,4% do 5,4%. Widoczny wzrost rozmiarów bezrobocia po 2008 roku jest zjawiskiem charakterystycznym dla całego kraju, którego przyczyn należy się doszukiwać przede wszystkim w efektach globalnego kryzysu gospodarczego, który dotknął gospodarki państw wysoko rozwiniętych. Warto także zwrócić uwagę, na fakt, iż w 2013 roku stopa bezrobocia zaczęła spadać, po okresie ciągłego ich przyrostu (w latach 2008 – 2013).

Warto także zwrócić uwagę na strukturę osób bezrobotnych, w szczególności zaś na liczbę osób w tzw. szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Tabela 3. Liczba osób bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy w gminie Niepołomice w latach 2008 i 2014.

Grupy bezrobotnych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy:	2014	%	2008	%
W wieku do 25 r.ż.	120	17%	87	24%
Absolwenci szkół wyższych	11	2%	8	2%
Długotrwale bezrobotni	283	41%	81	23%
Kobiety nie pracujące po urodzeniu dziecka	63	9%	27	8%
Powyżej 50 r.ż.	184	27%	61	17%
Bez kwalifikacji zawodowych	136	20%	100	28%
Bez doświadczenia zawodowego	116	17%	61	17%
Bez wykształcenia średniego	325	47%	169	47%
Samotnie wychowujące dziecko do 18 r.ż.	42	6%	27	8%
Po odbywaniu kary pozbawienia wolności	12	2%	1	0%
Niepełnosprawni	47	7%	17	5%

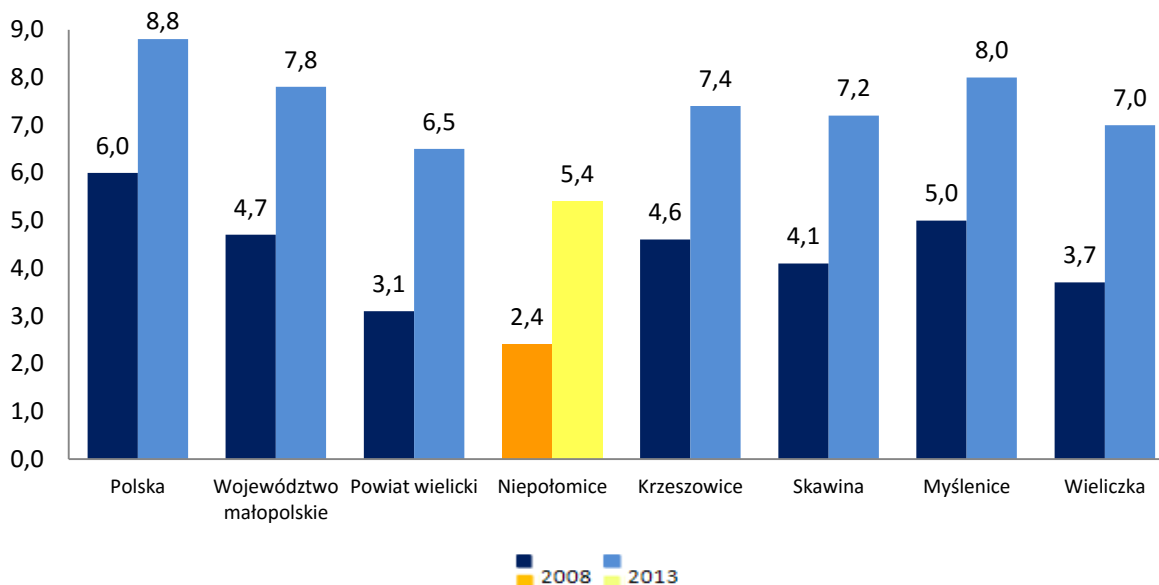
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wieliczce 2014

Należy nadmienić, że struktura osób bezrobotnych znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy w porównaniu do roku 2008 nieco się zmieniła. Chociaż w przypadku najliczniejszej grupy bezrobotnych dominującą grupą zarówno w 2008, jak i w 2014 roku pozostały osoby bez wykształcenia średniego (w obu okresach 47% ogółu bezrobotnych). Na przestrzeni badanych ostatnich 6 lat bardzo wyraźnie powiększyła się liczba osób długotrwale bezrobotnych. Widoczne jest to zarówno w wartościach bezwzględnych (zmiana liczby osób długotrwale bezrobotnych z 81 w roku 2008 do 283 w roku 2014), jak również w ogólnej strukturze, bowiem obecnie osoby te stanowią aż 41% ogółu bezrobotnych, podczas gdy jeszcze 6 lat temu było to jedynie 23%. Jest to sytuacja niewątpliwie bardzo niekorzystna, bowiem osobom długotrwale bezrobotnym, ze względu na czas pozostawania bez pracy trudno jest ponownie podjąć pracę.

Warto zwrócić uwagę, że w 2008 roku co czwarta osoba bezrobotna (24%) charakteryzowała się młodym wiekiem – do 25 roku życia, a jedynie 17% osób było w wieku powyżej 50 lat. W roku 2014 ta sytuacja została odwrócona i to grupa osób powyżej 50 roku życia jest obecnie liczniej reprezentowana wśród ogółu bezrobotnych (27%), podczas gdy odsetek osób młodych spadł (do 17%).

Wykres 20. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2008 i 2013

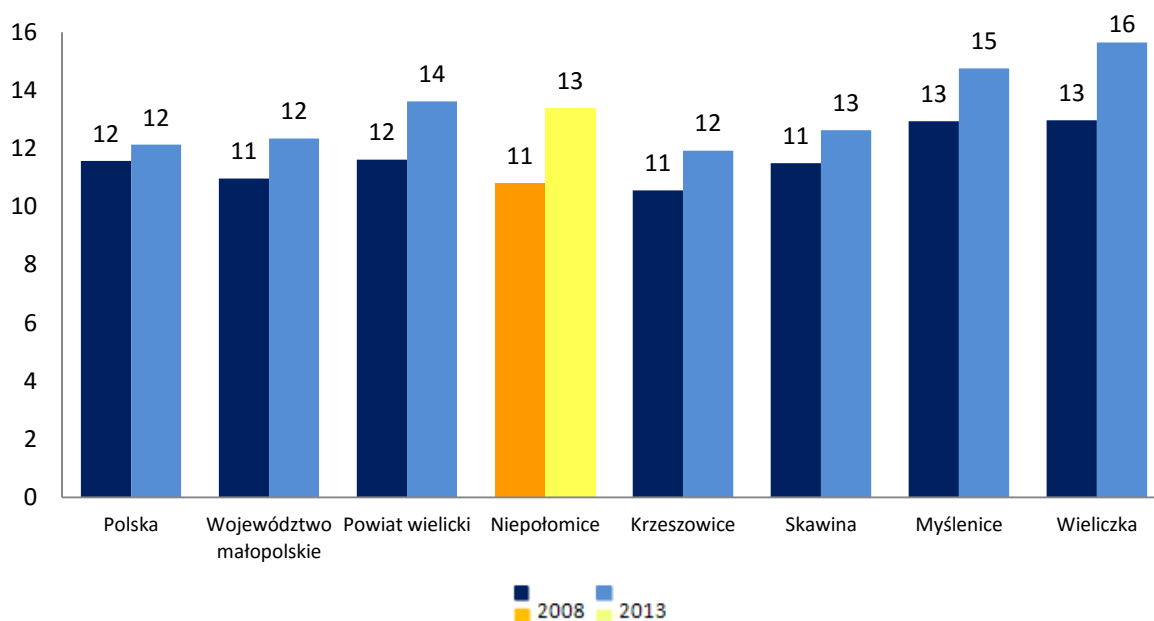
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015.

Wskaźnikiem, który umożliwia porównywanie skali zjawiska bezrobocia między poszczególnymi jednostkami terytorialnymi jest liczba zarejestrowanych bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2013 roku w przypadku Gminy Niepołomice na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało przeciętnie jedynie 5,4 zarejestrowanych bezrobotnych. Tym samym Gmina Niepołomice charakteryzowała się wyraźnie niższym natężeniem problemu bezrobocia w porównaniu ze średnią dla Polski (8,8) i województwa małopolskiego (7,8). Równocześnie Gmina Niepołomice cechuje się niższym poziomem bezrobocia niż przeciętnie na terenie całego powiatu wielickiego (6,5). Ponadto pod względem analizowanej cechy Gmina Niepołomice wypada bardzo korzystnie na tle pozostałych jednostek samorządu terytorialnego, jakie wybrano do badania. W 2013 roku w przypadku każdej z porównywanych gmin liczba zarejestrowanych bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym była wyższa niż w Gminie Niepołomice (od 7,0 w Gminie Wieliczka do 8,0 w Gminie Myślenice).

W 2013 roku w strukturze osób pozostających bez zatrudnienia w Gminie Niepołomice przeważały kobiety, które stanowiły 55,2% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Wobec powyższego Gmina Niepołomice odznacza się wyższym udziałem kobiet w strukturze bezrobotnych w porównaniu ze średnią dla kraju (51,0%), województwa małopolskiego (51,4%) oraz powiatu wielickiego (49,9%). Jednocześnie pod względem badanej cechy Gmina Niepołomice prezentuje się niekorzystnie na tle pozostałych porównywanych jednostek samorządu terytorialnego. W przypadku każdej z gmin wybranych do analizy udział kobiet w strukturze osób pozostających bez pracy był niższy niż w Gminie Niepołomice, wynosząc odpowiednio: 45,4% w Gminie Myślenice, 48,4% w Gminie Wieliczka, 50,3% w Gminie Skawina oraz 53,1% w Gminie Krzeszowice.

Niezmiernie ważne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych jednostek terytorialnych posiada przedsiębiorczość mieszkańców, której przejawem jest np. podejmowanie ryzyka związanego z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej. Przedsiębiorczość jest także jednym z czynników, które mają pozytywny wpływ na lokalny rynek pracy.

Wykres 21. Liczba osób fizycznych prowadzących własną działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2008 i 2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS 2015.

Na terenie Gminy Niepołomice w 2013 roku działalność gospodarczą prowadziło w sumie 2 216 osób fizycznych. Warto równocześnie podkreślić, iż w latach 2008 – 2013 w Gminie Niepołomice zaobserwowano wyraźny przyrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W stosunku do 2008 liczba osób prowadzących własną działalność w granicach Gminy wzrosła o 600 (z 1 616), tj. o 37,1%. Tym samym Gmina Niepołomice cechowała się znacznie wyższą dynamiką przyrostu liczby osób fizycznych prowadzących własną działalność gospodarczą w porównaniu ze średnią dla Polski (4,1%), województwa małopolskiego (14,3%), powiatu wielickiego (27,3%) oraz wszystkich porównywanych gmin (od 12,8% w Gminie Skawina do 31,0% w Gminie Wieliczka).

W 2013 roku w Gminie Niepołomice na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało średnio 13 osób fizycznych prowadzących własną działalność gospodarczą. Wobec powyższego Gmina Niepołomice charakteryzowała się nieco wyższym poziomem przedsiębiorczości mieszkańców niż przeciętnie na obszarze kraju i województwa małopolskiego. Jednakże rozpatrywany wskaźnik przedsiębiorczości w przypadku Gminy Niepołomice przyjmował wartość nieznacznie niższą od średniej dla całego powiatu wielickiego (14). Spośród gmin wybranych do badania jedynie Gmina Krzeszowice, w 2013 roku, cechowała się niższym poziomem przedsiębiorczości mieszkańców w porównaniu z Gminą Niepołomice. W przypadku Gminy Skawina analizowany wskaźnik osiągnął tę samą wartość, co w Gminie Niepołomice. Wyższym poziomem przedsiębiorczości mieszkańców

w porównaniu z Gminą Niepołomice odznaczały się natomiast gminy Wieliczka i Myślenice, gdzie na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało odpowiednio 16 oraz 15 osób fizycznych prowadzących własną działalność gospodarczą.

Można zatem stwierdzić, iż sytuacja na lokalnym rynku pracy nie jest zła. Potwierdzają to także mieszkańcy na konsultacjach społecznych, mówiąc o tym, iż „jeśli ktoś chce to może znaleźć pracę”. Niewątpliwie duże znaczenie odgrywa tutaj także Niepołomicka Specjalna Strefa Ekonomiczna. Jednak należy mieć na uwadze fakt, iż aby się w niej zatrudnić konieczne jest posiadanie specjalnych kwalifikacji zawodowych, które są wymagane przez przedsiębiorstwa znajdujące się w SSE.

Dodatkowo warto podkreślić znaczenie dużego ośrodka gospodarczego, jakim jest Kraków odznaczający się bardzo dużym rynkiem pracy, a z którym gmina Niepołomice jest bardzo dobrze skomunikowana.

Problemy opiekuńczo-wychowawcze.

Rodzina jest jedną z podstawowych instytucji społecznych w życiu jednostki. To od rodziny zależy jak dziecko zostanie wychowane i jakie wartości zostaną przekazane. Dzięki przynależności do danej rodziny uczymy się żyć w społeczeństwie, nawiązywać kontakty. Dlatego też tak ważne wydaje się podejmowanie działań na rzecz pomocy rodzinom, by mogły one przekazywać dzieciom pozytywne wartości, wzorce zachowań, dzięki którym dzieci poradzą sobie w przyszłości.

Warto także wspomnieć, że coraz bardziej widoczny jest problem degradacji rodzin i nieporadności życiowej wśród mieszkańców, co podkreślają eksperci.

Na tej nieporadności tracą dzieci, które nie mają wpajanych pozytywnych wzorców wychowawczych, przez co pojawiają się u nich problemy natury emocjonalnej.

Mieszkania socjalne.

Istotnym elementem polityki społecznej są również mieszkania socjalne. Również w tej kwestii zauważalne są duże potrzeby zmian. Z jednej strony widoczna jest konieczność zwiększenia dostępnej ilości mieszkań socjalnych, z drugiej jednak strony należy również nauczyć lokatorów mieszkań socjalnych dbania o nie.

Wnioski wynikające z konsultacji społecznych.

Problemy społeczne, na które zwrócili uwagę mieszkańcy gminy podczas konsultacji społecznych, dotyczyły wielu różnych kwestii. Jedną z kwestii, która została poruszona był problem bezrobocia bądź też poszukiwania pracy. Ze wskaźników wynika, iż bezrobocie nie jest dużym problemem w gminie i część mieszkańców przyznaje, że jeśli ktoś chce znaleźć pracę, to ją znajdzie. Część osób bezrobotnych to niestety osoby, które są długotrwale bezrobotne i pozostają w kręgu bezrobocia, przekazując taki wzorec życiowy swoim dzieciom.

Według mieszkańców na terenie gminy brakuje rozwiązań ekonomii społecznej, takich jak Centra Integracji Społecznej, Kluby Aktywności Zawodowej, czy spółdzielni socjalnych.

Praca, która jest dostępna to na przykład oferty pracy w strefie przemysłowej, jednak mieszkańcy podkreślają, iż oferty te dostępne są jedynie przez tymczasowe biura pracy (m.in. Adecco), przez co pensja jest niższa. Dodatkowym problemem w przypadku strefy ekonomicznej jest trudny/czasochłonny dojazd do niej.

Mieszkańcy zauważyli, że młodzi i wykształceni ludzie także mają problem ze znalezieniem dobrze płatnej pracy, która byłaby satysfakcjonująca, w związku z tym wyjeżdżają do pracy do Krakowa bądź poza granice kraju. Takie wyjazdy wiążą się z pozostawieniem członków rodziny np. starszych rodziców, czy dziadków i zmianą miejsca zamieszkania. W związku z tym na terenie gminy coraz bardziej zauważalny jest także problem osamotnienia osób starszych oraz zwiększającą się potrzebą organizowania usług opiekuńczych

Mieszkańcy nie są zgodni co do problemu alkoholizmu w gminie Niepołomice. W odczuciu części mieszkańców taki problem nie istnieje. Inni zwracają uwagę, iż widoczna jest zmiana kultury picia, które już nie stanowi tak dużego problemu jak jeszcze kilka czy kilkanaście lat wcześniej. Osoby, które wysnuły taki wniosek podkreślają jednak, iż na terenie gminy istnieje pewna grupa osób, pijących od wielu lat, która nie chce dać sobie pomóc. Trzecia grupa głosów, które pojawiły się na konsultacjach społecznych uważa, że problem alkoholizmu jest widoczny i występuje na to społeczne przyzwolenie.

Alkohol staje się również coraz bardziej popularny wśród kobiet i młodzieży. Należy również odnotować fakt, iż narkotyki zaczynają się pojawiać na terenie gminy i mieszkańcy uważają, że w przyszłości mogą stanowić realne zagrożenie, w związku z czym należy podejmować działania prewencyjne w tej kwestii.

Mieszkańcy przyznają również, że na terenie gminy występuje coraz więcej problemów rodzinnych, coraz więcej jest separacji i rozwodów. Część mieszkańców wskazuje także na problem braku zainteresowania dziećmi wśród rodziców (dzieci pozostawiane są same sobie). Pojawiają się także problemy z przemocą w rodzinach. Zauważalna jest jednocześnie większa świadomość społeczna dotycząca tych problemów, dzięki czemu ofiary przemocy nie boją się zgłaszać takich incydentów.

Bardzo ważnym problemem, który pojawiał się na konsultacjach społecznych była kwestia zadłużania się mieszkańców w para-bankach. Na terenie gminy coraz więcej osób korzysta z tego typu usług i później ma w związku z tym problemy. Często osoby te pobierają pożyczki w jednym banku, po to, aby spłacić dług w innym miejscu. Pojawia się także problem oszustów, którzy naciągają mieszkańców np. na zmianę taryfy usług telefonicznych. Problem ten dotyczy przede wszystkim ludzi starszych. W związku z tym konieczne wydaje się wprowadzenie dodatkowych bezpłatnych porad, czy konsultacji prawnych.

Kolejną grupą kwestii poruszonych na konsultacjach społecznych są problemy związane z mieszkaniami socjalnymi. Według mieszkańców jest ich zbyt mało, a kolejka, aby takie mieszkanie dostać jest zdecydowanie za długa. Innym problemem jest także niszczenie tych mieszkań przez ich obecnych lokatorów, ponieważ dostali je oni za darmo, nie dbają o nie. Brakuje także mieszkań interwencyjnych na terenie gminy. Pomimo tego, iż zgłaszano na konsultacjach

społecznych problemy z brakiem dostępności do mieszkań socjalnych, równolegle zauważono, że występują protesty przeciwko budowaniu ich w okolicy.

Kolejną kwestią do rozwiązania według mieszkańców jest brak oferty kulturalnej i spędzania czasu wolnego dla osób niepełnosprawnych oraz autystycznych. Co prawda na terenie gminy działa kilka organizacji pozarządowych, jednak ich oferta nie jest wystarczająca. Szczególnie zauważalny jest brak oferty adresowanej do osób niepełnosprawnych i ich rodzin w godzinach popołudniowych.

Ostatnim z pojawiających się wątków na konsultacjach społecznych w kontekście problemów społecznych występujących w gminie Niepołomice był problem biedy mieszkańców. Zauważalne jest coraz większe rozwarstwienie społeczne. W Podłężu zauważono, że bardzo dużą popularnością wśród mieszkańców cieszą się bezpłatne zajęcia dla dzieci. Jest to nie tylko związane z chęcią skorzystania z oferty kulturalnej, ale często także pełni funkcję dożywiania dzieci.

II.9. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- Wysoki przyrost naturalny (3‰) w porównaniu ze średnią dla Polski (-0,5‰) oraz województwa małopolskiego (1,2‰); - Wysokie saldo migracji (18,0‰) w porównaniu ze średnią dla Polski (-0,5‰), województwa małopolskiego (0,8‰) i powiatu wielickiego (11,6‰); - Stały wzrost salda migracji od poziomu 12,2‰ w roku 2008 do 18,0‰ w roku 2013; - Dynamiczny przyrost liczby ludności; - Wysoki udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (20,5%) w porównaniu ze średnią dla Polski (18,2%) i województwa małopolskiego (19,2%); - Niski odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (14,9%) w porównaniu ze średnią dla Polski (18,4%) i województwa małopolskiego (17,7%); - Wysoki odsetek dzieci (do lat 3) objętych opieką i wychowaniem w żłobkach (5,8%) w porównaniu ze średnią dla Polski (4,8%) i województwa małopolskiego (4,3%) oraz powiatu wielickiego (2,5%); - Wysoki odsetek dzieci (w wieku 3 – 6 lat) objętych wychowaniem przeschklonym (83,6%) w porównaniu ze średnią dla Polski (75,3%) oraz województwa małopolskiego (75,2%); - Dyżury wakacyjne pełnione przez przedszkola; - Dobrze rozwinięta oferta edukacyjna na poziomie szkolnictwa podstawowego oraz gimnazjalnego; - Korzystne rozmieszczenie szkół na terenie gminy (dostępność w odległości nie większej niż 3 km); - Wysoki wskaźnik skolaryzacji netto dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów; - Dobre wyniki w nauce osiągnięte przez uczniów szkół podstawowych wyrażające się w wynikach ze sprawdzianu VI-klasisty –	- Niedostosowanie oferty kulturalnej do potrzeb wszystkich grup wiekowych; - Niedostosowanie godzin pracy instytucji kultury do zgłaszanego zapotrzebowania; - Brak miejsc integracji dla osób w wieku gimnazjalnym; - Zamykanie szkół i towarzyszących im placów zabaw wraz z zakończeniem zajęć lekcyjnych; - Niewystarczająca ilość placówek opieki nad dziećmi do lat 6 – żłobków oraz przedszkoli (Podłęże, Staniątki); - Brak opieki medycznej w szkołach, w tym niedostateczna dostępność do lekarzy stomatologów dla dzieci i młodzieży; - Niedostateczna liczba policjantów dzielnicowych; - Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura (chodniki, ścieżki rowerowe, oświetlenie, progi zwalniające, monitoring, ekrany akustyczne, miejsca parkingowe); - Wysoki poziom zagrożenia powodziowego potęgowany przez niewłaściwy stan rowów melioracyjnych i zanieczyszczenie rzek; - Niski poziom dostępności do usług ochrony zdrowia w zakresie lecznictwa otwartego (3 658 mieszkańców przypadających na jedną przychodnię; dla porównania - w Polsce wartość ta wynosi 1 971, a w województwie małopolskim - 1 978 osób); - Ograniczona dostępność do lekarzy specjalistów w ramach publicznej służby zdrowia; - Brak możliwości skorzystania z usług lekarza pediatry na terenie gminy po godzinie 22.00; - Brak apteki całodobowej na terenie gminy, czynnej również w niedzielę i święta. - Niewystarczająca liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych;

- we wszystkich szkołach wyższe niż średnia krajowa; - Bardzo silna pozycja Gimnazjum Społecznego w Woli Batorskiej zarówno pod względem wyników osiąganych na testach gimnazjalnych, jak i Edukacyjnej Wartości Dodanej; - Dostępność szkół ponadgimnazjalnych (Zespół Szkół im. Ojca Świętego Jana Pawła II w Niepołomicach, Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Niepołomicach); - Aktywna działalność ośrodków i domów kultury oraz bibliotek publicznych - Wysoki wskaźnik dostępności do domów i ośrodków kultury (nieco ponad 2 tys. osób przypadających na jeden dom lub ośrodek kultury ogółem); - Stosunkowo wysoki wskaźnik czytelnictwa (250 na 1000 mieszkańców) na tle województwa (200), kraju (167) i porównywalnych gmin; - Prężna działalność Małopolskiego Centrum Dźwięku i Słowa – rozpoznawalnej instytucji z ciekawą ofertą edukacyjno – kulturalną; - Bogata oferta kulturalna dla seniorów; - Duża liczba wydarzeń sportowych i kulturalnych o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym (m.in. Dni Niepołomic oraz Pola Chwały); - Stosunkowo duża liczba prężnie działających klubów i stowarzyszeń sportowych, co przekłada się na wysoką aktywność sportową mieszkańców; - Bogata oferta obiektów i zajęć sportowych; - Działalność szkół i Ochotniczych Straży Pożarnych jako miejsc animacji społeczności lokalnej; - Wysoki poziom aktywności społecznej mierzony liczbą organizacji pozarządowych przypadających na 10 tys. mieszkańców (36) w porównaniu ze średnią dla Polski (32), województwa małopolskiego (31) oraz powiatu wielickiego (28); - Wyższa frekwencja, niż średnia dla kraju, w wyborach na szczeblu lokalnym i ogólnokrajowym; - Niski wskaźnik zagrożenia przestępczością (1,2) utrzymujący się na poziomie ponad dwukrotnie niższym niż średnia wartość dla	- Niewystarczająca do potrzeb oferta kulturalna skierowana do osób niepełnosprawnych, w tym z autyzmem, (zwłaszcza w godzinach popołudniowych); - Bariery architektoniczne w instytucjach publicznych i w środowisku; - Brak rozwiązań ekonomii społecznej, takich jak Centra Integracji Społecznej, Kluby Aktywności Zawodowej, spółdzielnie socjalne; - Niedostateczna do potrzeb liczba mieszkań socjalnych oraz długie kolejki oczekujących na takie mieszkania; - Niska świadomość społeczna o konieczności dbania o mieszkania socjalne, niszczenie tych mieszkań przez obecnych lokatorów; - Niedostateczna ilość mieszkań interwencyjnych na terenie gminy; - Wzrost liczby rodzin pobierających świadczenia z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia (69 rodzin w 2008 roku do 175 rodzin w roku 2013); - Pogarszanie się poziomu dostępności do usług ochrony zdrowia w zakresie leczenia otwartego (wzrost liczby mieszkańców przypadających na jedną przychodnię lekarską z 2 311 w 2008 roku do 3 658 w roku 2013); - Wzrost liczby osób dotkniętych ubóstwem - (wzrost o 86,8%); ze 132 rodzin w 2008 roku do 284 rodzin w 2014 roku; - Wzrost liczby klientów pomocy społecznej spowodowany pojawianiem się „nowych problemów społecznych” – zadłużanie się przez kredyty mieszkaniowe, niestabilność pracy (brak umów o pracę) itp. - Wyraźny wzrost liczby osób pozostających bez pracy w latach 2008 – 2014 (z poziomu 353 do 685 - wzrost o 194,3%); - Zwiększająca się liczba osób długotrwale bezrobotnych – z 81 w roku 2008 do 283 w roku 2014 – oraz ich udział w ogóle bezrobotnych (23% ogółu bezrobotnych w 2008 roku, 41% w 2014 roku); - Spożywanie napojów alkoholowych w miejscach publicznych; - Powstawanie dzikich wysypisk śmieci.

całej Polski (2,78) oraz województwa małopolskiego (2,89); - Stosunkowo wysokie poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców gminy; - Solidarność mieszkańców w sytuacjach zagrożenia powodziowego; - Stosunkowo niski odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na terenie gminy, wynoszący 4,4% (średnia dla Polski 8,3%, dla województwa małopolskiego 6,7% a powiatu wielickiego 5,0%); - Podejmowanie od kilku lat działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa w zakresie trzeźwości użytkowników dróg; - Dobrze rozwinięta baza instytucji pomagających osobom uzależnionym na terenie gminy; - Dobra diagnostyka i praca wykwalifikowanej kadry służb pomocy społecznej; - Rosnąca liczba tzw. „trzeźwych alkoholików” – skuteczna pomoc instytucji funkcjonujących na terenie gminy dla osób uzależnionych; - Realizowanie dużej liczby programów ukierunkowanych na zwalczanie problemów związanych z alkoholem i narkotykami.	
SZANSE	ZAGROŻENIA
- Realizacja zadań w ramach LGD Powiatu Wielickiego; - Aktywizacja seniorów do nowych ról społecznych – m.in. „Babcia i dziadek na wynajem”; - Zainteresowanie społeczeństwa aktywnym trybem życia; - Rosnące znaczenie konsultacji społecznych z mieszkańcami; - Rosnąca świadomość społeczna w zakresie przemocy w rodzinie; - Możliwość nawiązania współpracy na linii szkoły – domy kultury oraz inne instytucje zapewniające zagospodarowanie wolnego czasu;	- Zagrożenia suburbanizacji: brak zrozumienia ze strony nowych mieszkańców dla lokalnych zwyczajów, konflikty pomiędzy rdzennymi mieszkańcami a ludnością napływową, chaos przestrzenny, wzmożony ruch samochodowy, braki infrastrukturalne; - Zmiana stylu życia (zbyt długi czas pracy rodziców, za mało czasu poświęcanego dzieciom, przeciążanie dzieci dodatkowymi zajęciami); - Niski stopień świadomości ekologicznej mieszkańców; - Zanieczyszczenie środowiska; - Migracja osób młodych i wykształconych, które napotykać problem znalezienia

- Zaangażowanie młodzieży w życie gminy (partycypacja w diagnozowaniu potrzeb społeczności lokalnej); - Udostępnienie placów zabaw towarzyszących szkołom i przedszkolom po godzinach lekcyjnych i w weekendy; - Możliwość zagospodarowania wału wiślanego; - Wzrost znaczenia idei partycypacji społecznej w polityce rozwoju lokalnego; - Wzrost aktywności i organizowania się społeczeństwa wokół różnego typu kwestii istotnych z punktu widzenia małych społeczności (np. nowe inwestycje, ochrona środowiska, bezpieczeństwo); - Rosnąca popularność programów edukacji prozdrowotnej i proekologicznej w przedszkolach i szkołach; - Dostępność funduszy zewnętrznych (Europejski Fundusz Społeczny, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) na działania z zakresu aktywizacji społecznej i zawodowej; - Upowszechnianie idei uczenia przez całe życie.	- dobrze płatnej i satysfakcjonującej pracy; - Narastające osamotnienie osób starszych oraz zwiększające się potrzeby w zakresie świadczeń opiekuńczych i pieniężnych. - Niedostateczne rozpoznanie środowisk związanych z narkotykami i alkoholem w związku z napływem na teren gminy dużej liczby nowych mieszkańców pochodzących z różnych środowisk oraz licznych kontaktów mieszkańców gminy z ze środowiskiem poza gminnym; - Zadłużania się mieszkańców w bankach (kredyty mieszkaniowe i konsumpcyjne) oraz para-bankach, uleganie oszustom. - Roszczeniowość społeczeństwa – postawa oczekiwania, że państwo rozwiąże wszystkie problemy, bierność.

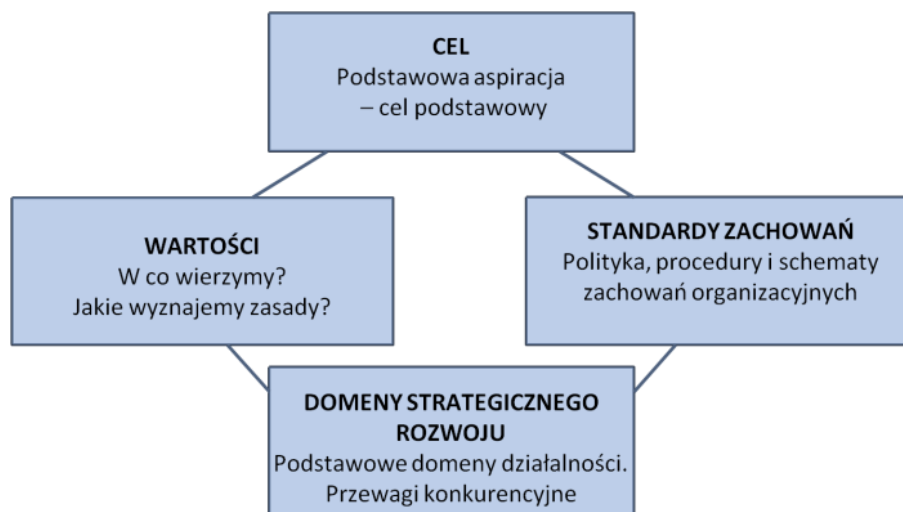
III. Część Strategiczna. Misja rozwoju polityki społecznej na terenie gminy Niepołomice

Myślenie o rozwoju polityki społecznej w gminie podobnie jak strategiczne myślenie o rozwoju innych dziedzin życia gospodarczego i społecznego oraz planowanie działań sprzyjających takiemu rozwojowi wymaga odpowiedzi na kluczowe pytania: *Po co to robimy i co jest naszą aspiracją? Jakie są obszary, w których chcemy skoncentrować swoje wysiłki? W oparciu o jakie wartości działamy? Jakie standardy prowadzenia polityki rozwoju są dla nas istotne?* Pytania te odnoszą się w równym stopniu do firm, instytucji publicznych, jak i organizacji pozarządowych zastanawiających się nad swoim rozwojem, a odpowiedź na nie określa się najogólniej jako opis Misji lub precyzyjniej – poczucie Misji (ang. *sens of mission*). Zgodnie z takim ujęciem przedyskutowana została misja rozwoju polityki społecznej w gminie, która zgodnie z wykorzystanym w procesie strategicznym modelem Ashridge złożona jest z czterech elementów. Na misję rozwoju gminy składają się zatem:

- **główny cel** – zasadnicza aspiracja rozwoju;
- **domeny strategicznego rozwoju** – podstawowe obszary prowadzenia polityki rozwoju;
- **wartości** – istotne z punktu widzenia rozwoju gminy wartości, to w co wierzymy;
- **standardy zachowań organizacyjnych** – procedury, polityki i schematy działania.

Tak określoną misję rozwoju, pomimo wyodrębnienia czterech elementów, należy postrzegać i odczytywać jako **integralną całość**. Misja w modelu Ashridge to główny cel wskazujący podstawowy kierunek działań, domeny strategicznego rozwoju – określające obszary koncentracji wysiłków, ale także wartości oraz standardy zachowań, które towarzyszą procesowi wyboru i realizacji zadań, wpisujące się w określone w celu i strategii główne kierunki rozwoju. W takim ujęciu misja stanowi „trzon” dokumentu Strategii, który kolejno wypełniany i uszczegółowiany jest (w kolejnych rozdziałach) poprzez zapisy celów strategicznych (priorytetów) oraz zadań.

Czteroelementowa misja rozwoju gminy przedstawiona jest poniżej.

III.1. Misja rozwoju polityki społecznej gminy Niepołomice

Cel (podstawowa aspiracja)

Gmina Niepołomice dąży do budowania funkcjonalnej społeczności, aktywnego, samoorganizującego się społeczeństwa, zdolnego do rozwiązywania problemów. Dzięki współdziałaniu mieszkańcy gminy mają możliwość systematycznego diagnozowania i rozwiązywania problemów społecznych oraz efektywnej pomocy tym mieszkańcom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej.

Ważną kwestią realizowaną na terenie gminy Niepołomice są działania edukacyjne i profilaktyczne prowadzone wśród mieszkańców już od najmłodszych lat. Działania te mają na celu uwrażliwić na problemy społeczne oraz budzić współodpowiedzialność za otoczenie wśród mieszkańców gminy, dzięki czemu budowana jest świadomość i rozwijana integracja społeczna.

W sytuacjach kryzysowych, mieszkańcy mają możliwość uzyskania szybkiej i skutecznej pomocy od wyspecjalizowanych, profesjonalnych instytucji publicznych, społecznych i prywatnych. Zapewniona jest dobra informacja dotycząca tego, jak funkcjonują poszczególne instytucje, a mieszkańcy posiadają wiedzę, gdzie mogą uzyskać pomoc w szczególnych sytuacjach.

Gmina Niepołomice to miejsce, w którym dobrze funkcjonuje płaszczyzna dialogu pomiędzy mieszkańcami, organizacjami społecznymi oraz instytucjami publicznymi. Istniejące na terenie gminy organizacje i instytucje społeczne dzielą się swoimi doświadczeniami i współpracują ze sobą na rzecz lokalnej społeczności. Warunki społeczne sprzyjają powstawaniu coraz to nowych inicjatyw oddolnych, które są wspierane przez władze gminy i inne instytucje i organizacje.

Gmina Niepołomice w swoich działaniach nastawiona jest na zapewnienie swoim mieszkańcom podstawowych potrzeb, w tym społecznych, ale także stworzenie warunków do samorozwoju oraz urzeczywistnienia indywidualnych aspiracji mieszkańców.

Domeny strategicznego rozwoju

Domena 1. Integrująca i skuteczna polityka gminy Niepołomice w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Domena 2. Bezpieczeństwo w wymiarze indywidualnym, publicznym, zdrowotnym i środowiskowym.

Domena 3. Stworzenie warunków do rozwoju kulturalnego, edukacyjnego i obywatelskiego w Niepołomicach sprzyjającego przeciwdziałaniu i rozwiązywaniu problemów społecznych.

Domena 4. Zintegrowany system planowania i zarządzania polityką społeczną w mieście i gminie Niepołomice.

Wartości

1. Rodzina – najważniejsza grupa społeczna, funkcjonująca na zasadach zaufania, zaangażowania, zapewnia zaspokojenie najważniejszych potrzeb życiowych mieszkańców, pomaga rozwiązywać problemy, a nie je generować;
2. Stabilizacja życiowa, finansowa – zaspokojenie najważniejszych potrzeby życiowych mieszkańców, poczucie bezpieczeństwa.
3. Zdrowie – jako wartość absolutna. Wszystkie inne wymiary funkcjonowania jednostki w społeczeństwie są w dużej mierze uzależnione od posiadania zdrowia, a zatem bardzo istotne jest zapewnienie warunków ochrony i poszanowania zdrowia i stylu życia.
4. Bezpieczeństwo – zapewnienie bezpieczeństwa na poziomie indywidualnym każdego mieszkańca oraz całej wspólnoty mieszkańców.
5. Szacunek dla ludzi – poszanowanie praw człowieka. Zapewnienie godności życia i pracy każdego mieszkańca gminy, bez względu na jego sytuację życiową, status społeczny.
6. Szacunek dla zwierząt i środowiska naturalnego – zapewnienie poszanowania zwierząt domowych i dzikich, traktowania ich w sposób humanitarny, dbanie o czystość środowiska naturalnego.
7. Pracowitość – samodzielność w działaniu, promowanie kreatywności, dawanie szans i możliwości rozwoju tym, którym się „chce”; zaradność życiowa (nie kombinatorstwo).
8. Prawda, uczciwość w codziennym życiu.
9. Odpowiedzialność za swoje czyny i działania.
10. Pokora wobec drugiego człowieka, wobec przyrody.
11. Otwartość na potrzeby drugiego człowieka – empatia, słuchanie drugiego człowieka.
12. Tolerancja – poszanowanie poglądów i upodobań innych niż nasze. Otwartość na odmienność, akceptacja dla różnorodności, brak dyskryminacji.
13. Rozwój – dążenie do samodoskonalenia się.
14. Wiara i tradycja – możliwość swobodnego kultywowania swoich przekonań oraz przekazywania ich kolejnym pokoleniom.

Standardy zachowań organizacyjnych

- Partnerstwo - działania inicjowane i realizowane w partnerstwie / działania oparte na zasadzie partnerstwa.
- Współpraca - stałe rozwijanie i wzmacnianie współpracy instytucjonalnej, w tym także międzysektorowej (samorząd, biznes, organizacje pozarządowe, grupy mieszkańców).
- Otwarta i sprawna komunikacja - prowadzenie działań komunikacyjnych w sposób stały, szeroki, rzetelny zarówno pomiędzy instytucjami, organizacjami pozarządowymi, biznesem, mieszkańcami (komunikacja pozioma), jak i wewnątrz instytucji (komunikacja pionowa). Dialog jako podstawa prowadzonych działań komunikacyjnych.
- Wykorzystywanie potencjału lokalnego - stałe poszukiwanie i wykorzystywanie zasobów środowiska lokalnego.
- Planowanie działań - działania prowadzone w sposób przemyślany (decyzyjne podejmowane w oparciu o dane), zaplanowany, konsekwentny, systematyczny i skuteczny.

- Przejrzystość działań manifestująca się m.in. w: dostępności do analizy sytuacji społecznej, wielkości środków przeznaczanych na poszczególne działania, procedurach / zasadach realizowanych działań.
- Wysoka jakość wyspecjalizowanej oferty / usług.
- Prowadzenie działań diagnostycznych zarówno wewnątrz gminy jak i w jej otoczeniu – w kontekście identyfikacji dobrych praktyk wartych wdrażania.
- Kadra wyspecjalizowana, profesjonalna, podlegająca stałemu procesowi rozwoju zawodowego

CEL GŁÓWNY:

Gmina Niepołomice dąży do budowania funkcjonalnej społeczności, aktywnego, samoorganizującego się społeczeństwa, zdolnego do rozwiązywania problemów. Dzięki współdziałaniu mieszkańcy gminy mają możliwość systematycznego diagnozowania i rozwiązywania problemów społecznych oraz efektywnej pomocy mieszkańcom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej.

Ważną kwestią realizowaną na terenie gminy Niepołomice są działania edukacyjne i profilaktyczne prowadzone wśród mieszkańców już od najmłodszych lat. Działania te mają na celu uwrażliwić na problemy społeczne oraz budzić współodpowiedzialność za otoczenie wśród mieszkańców gminy, dzięki czemu budowana jest świadomość i rozwijana integracja społeczna.

W sytuacjach kryzysowych, mieszkańcy mają możliwość uzyskania szybkiej i skutecznej pomocy od wyspecjalizowanych, profesjonalnych instytucji publicznych, społecznych i prywatnych. Zapewniona jest dobra informacja dotycząca funkcjonowania ~~uży~~ poszczególnych instytucji, a mieszkańcy posiadają wiedzę, gdzie mogą uzyskać pomoc w szczególnych sytuacjach.

Gmina Niepołomice to miejsce, w którym dobrze funkcjonuje płaszczyzna dialogu pomiędzy mieszkańcami, organizacjami społecznymi oraz instytucjami publicznymi. Istniejące na terenie gminy organizacje i instytucje społeczne dzielą się swoimi doświadczeniami i współpracują ze sobą na rzecz lokalnej społeczności. Warunki społeczne sprzyjają powstawaniu coraz to nowych inicjatyw oddolnych, które są wspierane przez władze gminy i inne instytucje i organizacje.

Gmina Niepołomice w swoich działaniach nastawiona jest na zapewnienie swoim mieszkańcom podstawowych potrzeb, w tym społecznych, ale także stworzenie warunków do samorozwoju oraz urzeczywistnienia indywidualnych aspiracji mieszkańców.

WARTOŚCI:

Rodzina

Stabilizacja życiowa, finansowa

Zdrowie

Bezpieczeństwo

Szacunek dla ludzi

Szacunek dla zwierząt i środowiska naturalnego.

Pracowitość

Prawda, uczciwość

Odpowiedzialność za swoje czyny i działania

Pokora

Otwartość na potrzeby drugiego człowieka

Tolerancja

Rozwój

Wiara i tradycja

STANDARDY:

Partnerstwo

Współpraca

Otwarta i sprawna komunikacja

Wykorzystywanie potencjału lokalnego

Planowanie działań

Przejrzystość działań

Wysoka jakość wyspecjalizowanej oferty / usług

Prowadzenie działań diagnostycznych zarówno wewnątrz gminy jak i w jej otoczeniu

Kadra wyspecjalizowana, profesjonalna, podlegająca stałemu procesowi rozwoju zawodowego

DOMENY STRATEGICZNEGO ROZWOJU:

Domena 1. Integrująca i skuteczna polityka Gminy Niepołomice w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Domena 2. Bezpieczeństwo w wymiarze indywidualnym, publicznym, zdrowotnym i środowiskowym.

Domena 3. Stworzenie warunków do rozwoju kulturalnego, edukacyjnego i obywatelskiego w Niepołomicach sprzyjającego przeciwdziałaniu i rozwiązywaniu problemów społecznych.

Domena 4. Zintegrowany system planowania i zarządzania polityką społeczną w mieście i gminie Niepołomice.

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego, 30 – 103 Kraków ul. Włóczków 22/3,
Tel. (12) 623 77 40, Fax (12) 623 77 85, www.cds.krakow.pl e-mail: cds@cds.krakow.pl

III.2. Domeny Strategicznego Rozwoju

DOMENA 1. INTEGRUJĄCA I SKUTECZNA POLITYKA GMINY NIEPOŁOMICIE W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU

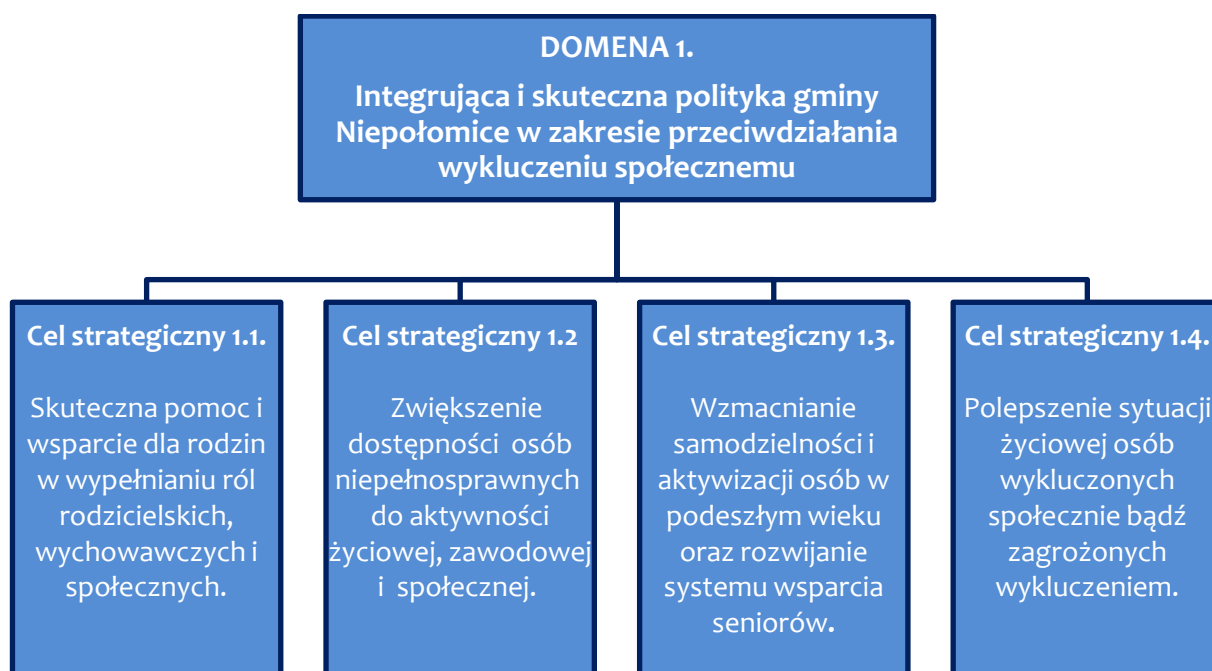
POŻĄDANY STAN DOCELOWY:

1. Polityka społeczna prowadzona w gminie Niepołomice służy przede wszystkim zapobieganiu wykluczeniu społecznemu mieszkańców gminy zagrożonych oraz już dotkniętych różnorodnymi formami wykluczenia (niepełnosprawność, ubóstwo, uzależnienia, in.). Polityka ich aktywnego włączania zakłada zarówno poprawę dostępu do usług społecznych, jak i wsparcie systemu świadczeń oraz aktywizację zawodową. Funkcjonują mechanizmy rozpoznawania i reagowania na powstawanie nowych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz nowych form tego zjawiska. Ponadto w gminie wdrażane są lokalne programy mające na celu aktywizację zawodową i społeczną beneficjentów pomocy społecznej (likwidacja barier wejścia/powrotu na rynek pracy osób wykluczonych społecznie, programy edukacji ekonomicznej, lokale mieszkaniowe dla osób usamodzielniających się).
2. W gminie dostępna jest kompleksowa oferta pomocy i wsparcia dla osób niepełnosprawnych mająca przede wszystkim zapewnić warunki do ich rozwoju, a nie wegetacji. Obejmuje ona m.in. zintegrowane działania służące zwiększeniu zdolności do zatrudnienia osób niepełnosprawnych, zwiększeniu dostępu do edukacji i kultury oraz szerokiego wachlarza usług rehabilitacyjnych i opiekuńczych. Następuje także zmiana podejścia do osób niepełnosprawnych, w tym zmiana myślenia i funkcjonowania rodzin z osobami niepełnosprawnymi w kierunku ich rzeczywistej aktywnej integracji.
3. Ważnym elementem prowadzonej polityki społecznej w gminie Niepołomice jest koncentracja na rodzinie, jako jednej z najważniejszych komórek społecznych, w której wpajane są podstawowe wartości, wzorce i zasady współżycia, rozwoju emocjonalnego i społecznego jej członków. Dlatego też gmina Niepołomice podejmuje wszechstronne działania zmierzające z jednej strony do zaspokojenia podstawowych potrzeb, a z drugiej do zapewnienia warunków dla prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży oraz pielęgnowania życia rodzinnego i jej rozwoju. Rodziny zamieszkałe na terenie gminy Niepołomice mogą korzystać z oferty aktywnego spędzania czasu wolnego, poradnictwa rodzinnego, obejmującego wsparcie dla rodzin i członków przyszłych rodzin, oraz działania edukacyjne budujące kompetencje opiekuńczo-wychowawcze na każdym etapie rozwoju i funkcjonowania rodzin.
4. Szczególne wsparcie oferowane jest rodzinom w obliczu zagrożeń i kryzysu. W gminie Niepołomice sprawnie funkcjonuje system wczesnego reagowania oraz wdrożone są narzędzia dotarcia do rodzin niebędących klientami pomocy społecznej, a mających problemy wychowawcze i rodzinne związane np. z dysfunkcjami psychorozwojowymi, trudnymi zachowaniami dzieci. Wsparciem objęte są także rodziny patchworkowe czy osoby samotnie

wychowujące dzieci. Realizowane są kompleksowe programy wspierające rodziny w kryzysie wynikającym z pojawienia się dysfunkcji, patologii, uzależnień, przemocy czy rozpadu rodziny. Na terenie gminy zapewniona jest odpowiednia liczba miejsc, placówek specjalistycznych dla dzieci i młodzieży z rodzin bezradnych wychowawczo oraz świadczących usługi opiekuńcze. Podstawą skutecznej pomocy jest ścisła współpraca i przepływ informacji pomiędzy instytucjami działającymi w sferze pomocy społecznej ze szkołami, służbami publicznymi (m.in. policja, służba zdrowia), placówkami specjalistycznymi, organizacjami społecznymi. W efekcie tych wszystkich działań zmniejszeniu ulega liczba dzieci wychowujących się w rodzinach dysfunkcyjnych. Przejawia się to wyraźnie w mniejszej liczbie dzieci trafiających do placówek wsparcia dziennego, mniejszej liczbie rodzin zgłaszanych przez placówki szkolne wskazujące na konieczność objęcia pomocą społeczną.

5. Gmina Niepołomice, reagując na zmiany demograficzne, w tym zjawisko starzenia się społeczeństwa, w ramach polityki społecznej prowadzi aktywną politykę senioralną. Głównym założeniem jest wspieranie samodzielnego funkcjonowania tych osób w warunkach domowych, we własnej społeczności lokalnej. Na terenie gminy dostępne są dobrze funkcjonujące usługi opiekuńcze, a dodatkowo rozwija się system instytucjonalnej opieki nad osobami w podeszłym wieku (opieka dzienna i całodobowa) zapewniające godną starość. Wspierana jest także bardzo mocno aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz i międzypokoleniową.

Poniższy wykres przedstawia siatkę celów strategicznych w ramach Domeny 1.

Szczegółowy opis celów strategicznych oraz szczegółowych zadań do realizacji został zawarty w kolejnym rozdziale.

DOMENA 2. BEZPIECZEŃSTWO W WYMIARZE INDYWIDUALNYM I PUBLICZNYM, ZDROWOTNYM I ŚRODOWISKOWYM

POŻĄDANY STAN DOCELOWY:

Strona | 71

Istotnym elementem polityki społecznej w gminie Niepołomice jest zapewnienie mieszkańcom wysokiego poziomu poczucia bezpieczeństwa w sferze indywidualnej, publicznej, zdrowotnej oraz środowiskowej.

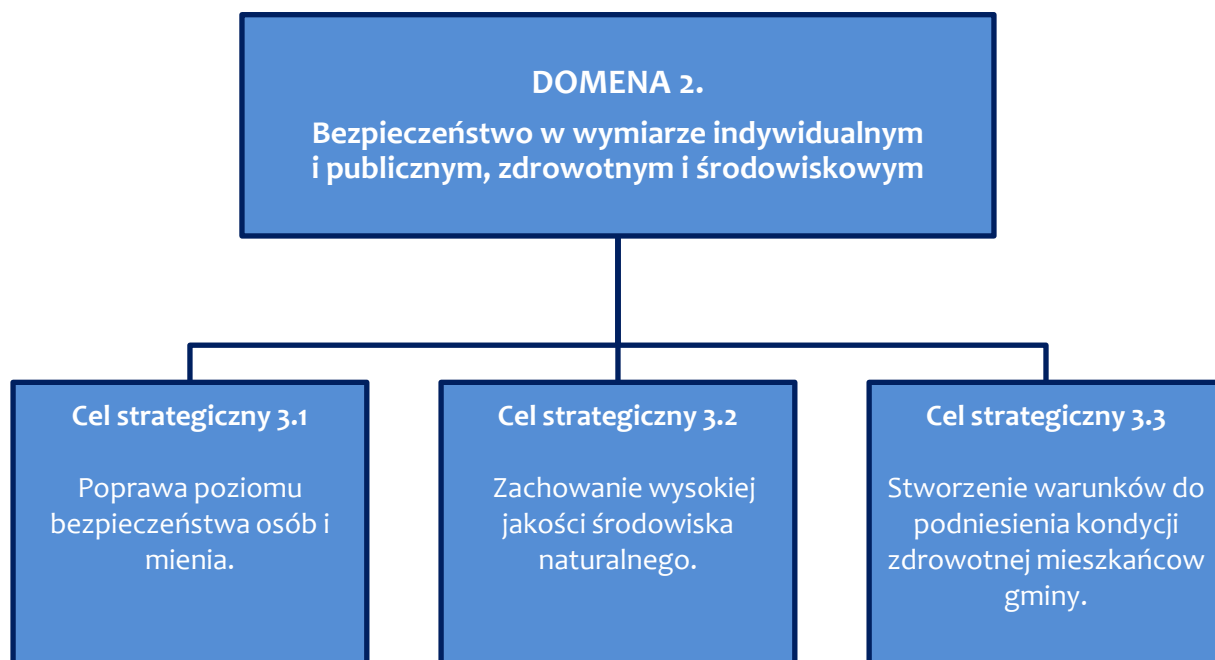
1. Funkcjonalne i samoorganizujące się społeczeństwo gminy Niepołomice „stoi na straży” bezpieczeństwa osób i mienia. W myśl zasady, iż dobry sąsiad to skarb, rozwijane i utrzymywane są dobre relacje sąsiedzkie oraz budowane jest poczucie lokalnej jedności, poprzez organizację imprez integracyjnych i zapoznawczych na małą skalę (osiedle, ulica, podwórko). Wzrost poczucia tożsamości wpływa na poczucie bezpieczeństwa i współodpowiedzialności wśród mieszkańców. W gminie Niepołomice istnieje skuteczny monitoring, który pozwala wykrywać przestępstwa i nadużycia oraz związany jest z szybką interwencją odpowiednich służb.
2. Na terenie gminy Niepołomice zapewnione są wysokie standardy bezpieczeństwa w ruchu drogowym, zarówno dla osób poruszających się pieszo, na rowerze, motorze czy też samochodem. Gwarancją bezpieczeństwa w tym zakresie stanowi dobrze rozwinięta infrastruktura – chodniki, przejścia dla pieszych oraz ścieżki rowerowe. Gmina Niepołomice nieustannie monitoruje potrzeby mieszkańców w tym zakresie i reaguje na pojawiające się potrzeby.
3. W gminie Niepołomice zagwarantowany jest skuteczny system zabezpieczeń ochrony środowiska, w tym także w zakresie przeciwdziałania i zapobiegania klęskom żywiołowym. Zasadniczymi elementami, które ulegają poprawie w tej kwestii są regulacja koryt rzek - sprawny i drożny system melioracji, a także naprawa i stała konserwacja wałów przeciwpowodziowych. Do miejsc szczególnie narażonych na zalania zapewnione są drogi dojazdowe i oświetlenie, dzięki czemu działania na tych terenach są bardziej skuteczne. Służby ratownicze odpowiedzialne za pomoc w sytuacjach kryzysowych są stale doposażone i doszkalane.
4. Gmina Niepołomice charakteryzuje się także wysoką dbałością o kondycję zdrowotną swoich mieszkańców. W tym celu we wszystkich szkołach i przedszkolach zapewniona jest opieka profilaktyczna lekarzy specjalistów (np. opieka dentystyczna, logopedyczna, opieka ortopedyczna, rehabilitacyjna), tak by rodzice mogli we wczesnym etapie reagować na problemy zdrowotne swoich pociech lub im zapobiegać. Ponadto gmina Niepołomice zapewnia szeroką informację medyczną, co sprawia, iż każdy mieszkaniec posiada wiedzę na temat tego, gdzie może uzyskać pomoc w razie potrzeby.
5. Wszystkie działania, które podejmuje gmina w kwestii zapewnienia bezpieczeństwa (indywidualnego, publicznego, środowiskowego oraz zdrowotnego) są wspierane przez szeroko zakrojoną aktywność profilaktyczną (edukacyjną i informacyjną) dla mieszkańców gminy Niepołomice. Aktywności te dotyczą takich aspektów jak: ekologia, bezpieczeństwo na drogach, zdrowie, udzielanie pierwszej pomocy itp..

Poniższy wykres przedstawia siatkę celów strategicznych w ramach Domeny 2.

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego, 30 – 103 Kraków ul. Włóczków 22/3,
Tel. (12) 623 77 40, Fax (12) 623 77 85, www.cds.krakow.pl e-mail: cds@cds.krakow.pl

Szczegółowy opis celów strategicznych oraz szczegółowych zadań do realizacji został zawarty w kolejnym rozdziale.

DOMENA 3. STWORZENIE WARUNKÓW DO ROZWOJU KULTURALNEGO, EDUKACYJNEGO I OBYWATELSKIEGO W NIEPOŁOMICACH SPRZYJAJĄCEGO PRZECIWDZIAŁANIU I ROZWIĄZYWANIU PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

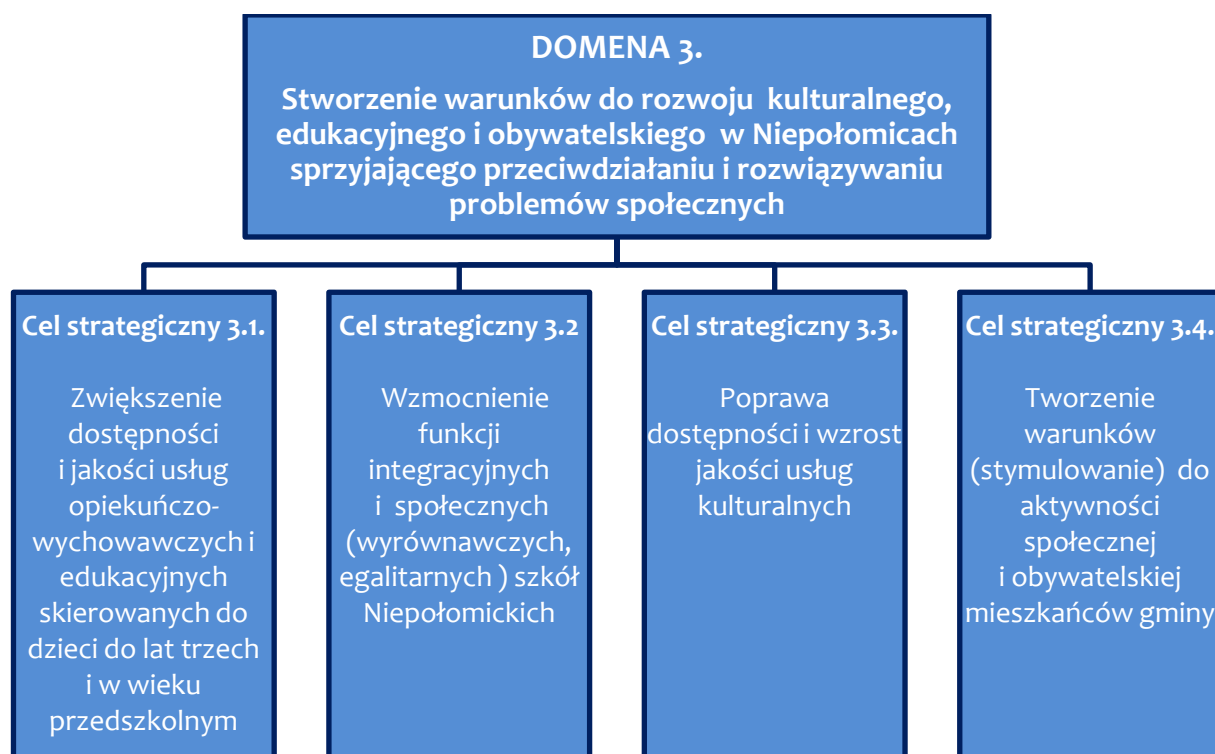
POŻĄDANY STAN DOCELOWY:

Gmina Niepołomice do 2020 roku tworzy ponadstandardowe warunki do rozwoju edukacji, kultury, uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym sprzyjające diagnozowaniu i rozwiązywaniu problemów społecznych oraz nauce odpowiedzialności.

1. Bardzo mocno wspiera się działania związane z zapewnieniem opieki nad dziećmi do lat trzech, nikt nie ma także problemu ze znalezieniem dogodnych miejsc w przedszkolach rozlokowanych funkcjonalnie w gminie. Ilość miejsc i jakość usług przedszkolnych jest adekwatna (optymalna) dla rozwijającej się, posiadającej wysokie aspiracje młodej społeczności Niepołomic.
2. Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną są skorelowane z prognozami rozwoju mieszkaniowego w gminie, tak by minimalizować dowożenie dzieci do szkół. Dbą się o wysoki poziom szkolnictwa. Podstawowe i Gimnazjalne szkoły niepołomickie to „szkoły sukcesu” z wysokim wskaźnikiem „Edukacyjnej wartości dodanej”. Szkoły są miejscem integracji mieszkańców napływowych z mieszkańcami rdzennymi. Dbą się także (gmina, organizacje pozarządowe, nieformalne aktywności rodziców), aby szkoła nie była miejscem nierówności społecznych i edukacyjnych. W tym celu organizowane są dodatkowe zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży, w szkołach jak i poza nimi. Dotyczy to także okresu wakacyjnego – dzieci i młodzież z rodzin mniej zamożnych mają możliwość uczestnictwa w wartościowej ofercie wypoczynkowo-edukacyjnej. Infrastruktura rekreacyjna i sportowa jest w pełni dostępna dla uczniów, także w godzinach popołudniowych oraz w weekendy.
3. W gminie Niepołomice funkcjonuje na wysokim poziomie doradztwo edukacyjno zawodowe – młodzi ludzie adekwatnie do swoich możliwości i aspiracji wybierają szkoły ponadgimnazjalne. Miejscowe szkoły zawodowe współpracujące z lokalnymi przedsiębiorcami i przygotowują fachowców na lokalny rynek pracy. Nie ma problemu bezrobocia na terenie gminy.
4. Sieć usług kulturalnych na terenie gminy w oparciu o domy kultury i inne instytucje kultury (Zamek, Małopolskie Centrum Dźwięku i Słowa, Muzeum, Obserwatorium i in.) rozbudowuje swoją ofertę zgodnie z potrzebami różnych grup społecznych. Otwiera się na młodzież gimnazjalną i ponadgimnazjalną, udostępniając im swoje podwoje, także w weekendy i w dni powszednie w godzinach popołudniowych i wieczornych. Instytucje kultury systematycznie badają zapotrzebowanie zgłaszane przez mieszkańców na ofertę kulturalną oraz prowadzą ewaluację dostępnych w ofercie zajęć. Pozwala to lepiej dopasować aktualną ofertę do rzeczywistych potrzeb. Oferta kulturalna nastawiona jest także na funkcje integracyjne i społeczne. Wprowadza się autorskie (ludzi z pasją) programy kulturalne (w weekendy lub w dłuższym okresie czasu).

5. Obiekty kulturalne w gminie są wykorzystane - także do działań związanych z kształceniem ustawicznym (Lifelong Learning), edukacją nieformalną, od uniwersytetów dziecięcych, po Uniwersytet Trzeciego Wieku .
6. Niepołomice 2020 to gmina, gdzie mieszkańcy w dużym stopniu angażują się w działania gminy w obszarze społecznym. Wykorzystują do tego narzędzia partycypacji społecznej – takie jak na przykład budżet obywatelski, „bank czasu i usług”, pomoc wzajemną. Problemy społeczne są diagnozowane przez mieszkańców (partycypacyjna diagnoza społeczna) i część z nich rozwiązywana jest na poziomie sąsiedzkim. Gmina stwarza warunki wzmacniające lokalne inicjatywy przez system szkoleń, doradztwa i grantów. Powszechnie stosuje się metody partycypacji deliberatywnej pozwalające mieszkańcom współdecydować w sposób świadomy i odpowiedzialny

Poniższy wykres przedstawia siatkę celów strategicznych w ramach Domeny 3.

Szczegółowy opis celów strategicznych oraz szczegółowych zadań do realizacji został zawarty w kolejnym rozdziale.

DOMENA 4. ZINTEGROWANY SYSTEM PLANOWANIA I ZARZĄDZANIA POLITYKĄ SPOŁECZNĄ W GMINIE NIEPOŁOMICIE

POŻĄDANY STAN DOCELOWY:

Strona | 75

Zintegrowany system planowania i zarządzania polityką społeczną w gminie Niepołomice to system oparty na pięciu podstawowych założeniach.

1. System jest komplementarny – czyli: obejmuje całość polityki społecznej (m.in.: pomoc społeczną, służbę zdrowia – (ochrona i profilaktyka zdrowotna), zagadnienia dotyczące szeroko rozumianego bezpieczeństwa, edukację formalną i poza formalną, etc.) nie ograniczając się tylko do działań z zakresu pomocy społecznej.
2. System jest bliski człowiekowi (mieszkańcom gminy Niepołomice jak i poszczególnym osobom działającym wewnątrz systemu) – czyli: w systemie obowiązują proste procedury, występuje integracja działań, informacji, etc. („nie załatwiamy rzeczy w różnych miejscach”).
3. System jest nowoczesny – czyli: w ramach działającego systemu powszechnie wykorzystywane są nowoczesne narzędzia do wymiany informacji, budowania, przechowywania i udostępniania baz danych, wspomagania zarządzania systemem.
4. System oparty jest na współpracy - czyli: współpraca, współdziałanie pomiędzy poszczególnymi osobami, podmiotami zaangażowanymi w politykę społeczną jest podstawą dla podejmowanych działań (działamy wspólnie, we współpracy). Tym samym otwartość oraz powszechna, profesjonalnie przekazywana informacja, są standardami powszechnymi w systemie („wiemy o swoich działaniach nawzajem”).
5. System jest koordynowany – czyli: pomimo niezhierarchizowanej struktury pieczę nad prawidłowym funkcjonowaniem systemu sprawuje Burmistrz Miasta i Gminy Niepołomice. W systemie działania oparte są o pracę zespołów tematycznych/interdyscyplinarnych. Działania w systemie podejmowane są w sposób planowy, w oparciu o dane/informacje przy zachowaniu zasad profesjonalnego zarządzania.

Mechanizmem podstawowym, działającym w ramach zintegrowanego systemu planowania i zarządzania polityką społeczną w gminie Niepołomice, jest model tzw. pętli pentagon (przedstawiony poniżej na schemacie). Koncepcja ta ma swoją genezę w tzw. mieście adaptatywnym²⁴ i mocno wiąże się z ideą smart city²⁵. Istotą podejścia jest większe niż do tej pory

²⁴ Miasto adaptatywne (źródło definicji „Mapa drogowa dla inteligentnych rozwiązań w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym”, 2015, opracowanie Krzysztof Gorlich dla Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. D. Bieńkowska, C. Ułasiński, J. Szymańska) - obszar zurbanizowany wraz z infrastrukturą miejską, którego rozwój jest inicjowany i ukierunkowywany przez obywateli, a realizowany przez różne grupy aktorów (interesariuszy) - przez administrację, służby publiczne, usługodawców komunalnych, aż po inwestorów prywatnych - wspieranych przez zintegrowane systemy informatyczne udostępniające i przetwarzające dane w czasie rzeczywistym. Warunki adaptatywności miasta to: (a) funkcjonowanie ogólnomiejskich systemów IT zdolnych do gromadzenia, udostępniania i przetwarzania informacji, (b) otwarty, powszechny dostęp do informacji o mieście, (c) dwustronna (interaktywna) komunikacja między mieszkańcami a administracją, służbami, usługodawcami komunalnymi, przedsiębiorcami, grupami obywatelskimi, (d) procedury planowania partycypacyjnego oraz samodoskonalenia infrastruktury i usług

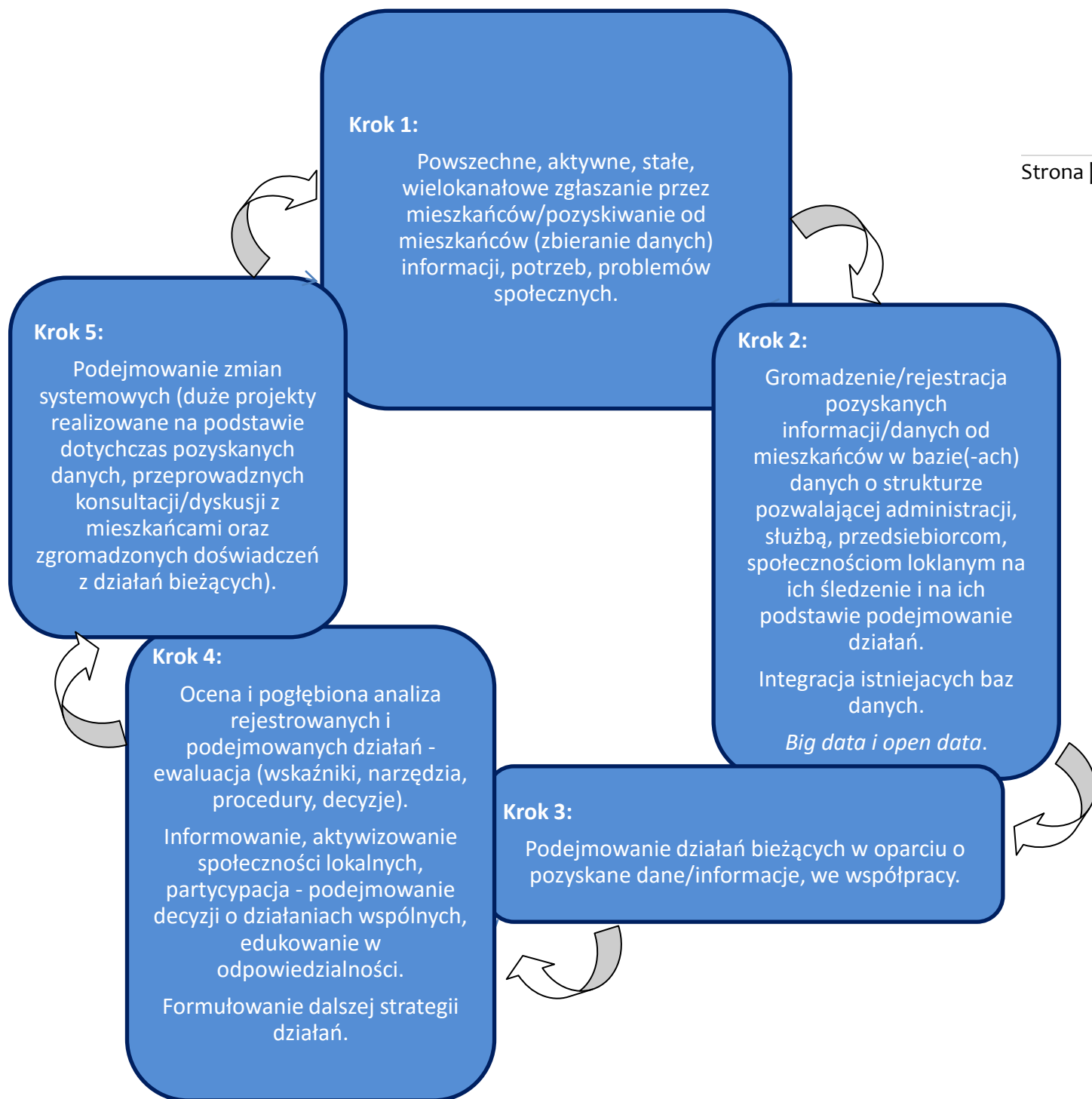
zwrócenie uwagi na mieszkańca, jego potrzeby, opinie, lepsze pozyskiwanie informacji o funkcjonowaniu miasta/gminy i przede wszystkim działanie prowadzone zarówno w odwołaniu się do danych/informacji, jak i w równie mocnym odwołaniu się do mechanizmów współpracy, partycypacji i współdecydowania oraz współodpowiedzialności²⁶. Model tzw. pętli pentagon, pozwala efektywniej tworzyć i realizować projekty zorientowane na zintegrowanie informacji pomiędzy różnymi jednostkami publicznymi oraz włączenie mieszkańców do analizy i diagnozy zauważanych przez nich problemów społecznych. Model ten jest rozwiązaniem innowacyjnym, a gmina Niepołomice wdrażając go na swoim terenie wyznacza trendy w zarządzaniu polityką społeczną w skali Polski.

---

miejskich. Technologia informatyczna miasta adaptacyjnego pozwala na zarządzanie przez administrację jego rozwojem, w kierunku poprawy jakości życia obywateli, w harmonii z naturalnymi procesami samoorganizacji miasta.

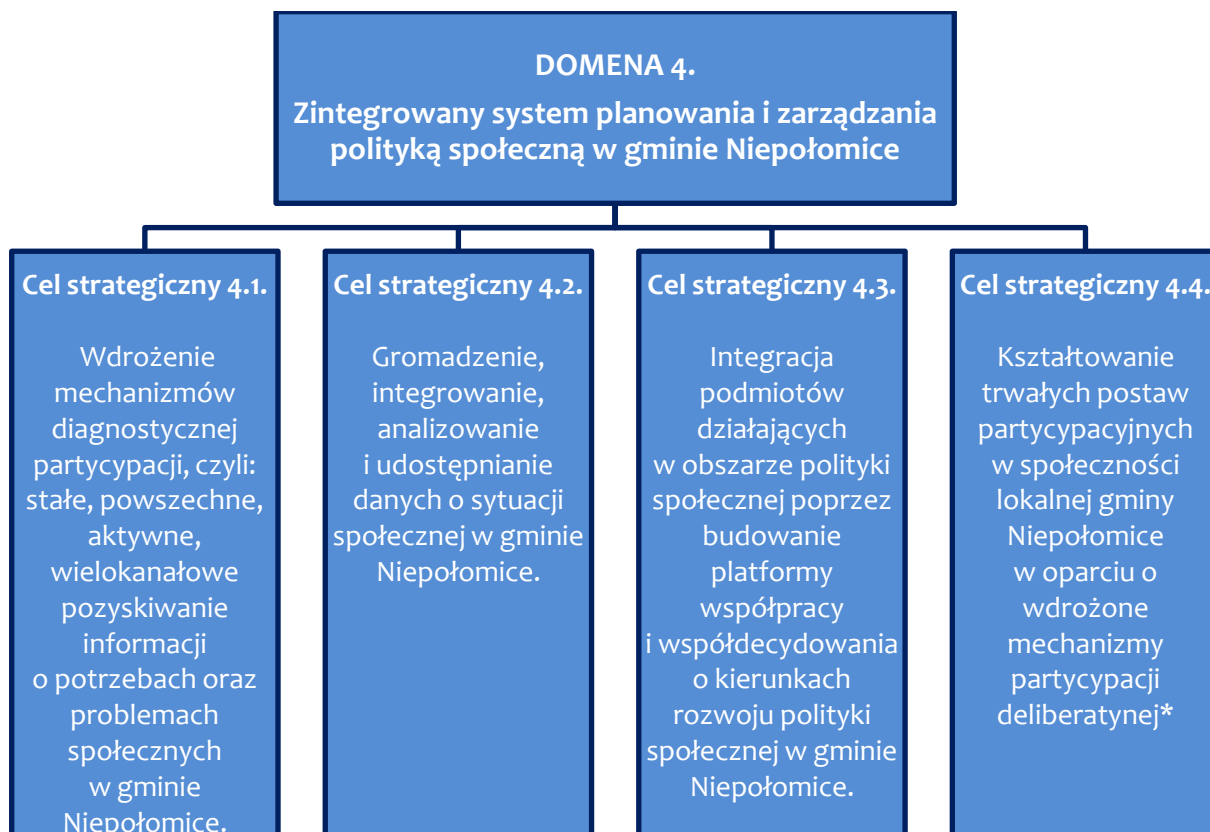
²⁵ Jest to nowoczesne, systemowe, podejście do zarządzania w sektorze publicznym, które z powodzeniem wdrażane jest bieżąco na świecie (Nowy Jork, Wiedeń, Helsinki, Barcelona, Talin i obecnie Kraków wraz z gminami sąsiadującymi w ramach Strategia SMART_KOM – szczegóły zawarte są w dokumencie pn. „Mapa drogowa dla inteligentnych rozwiązań w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym” opracowanym przez Centrum Doradztwa Strategicznego s.c. D. Bienkowska, C. Ulasiński, J. Szymańska na zlecenie Krakowskiego Parku Technologicznego i Urzędu Miasta Krakowa).

²⁶ Autorska koncepcja, opracowana pierwotnie dla Strategii SMART_KOM zawartej w dokumencie pn. „Mapa drogowa dla inteligentnych rozwiązań w Krakowskim Obszarze Metropolitalnym”, przez Centrum Doradztwa Strategicznego i Krzysztofa Gorlicha, na zlecenie Krakowskiego Parku Technologicznego i Urzędu Miasta Krakowa. Prace realizowane były w ramach III etapu projektu pn. „SMART_KOM. Kraków w sieci inteligentnych miast” na przestrzeni październik 2014 r. – czerwiec 2015 r.

Realizacja zinterowanego systemu planowania i zarządzania polityką społeczną w gminie Niepołomice w sposób zgodny z przyjętymi mechanizmami przyczynia się do rozwoju i profesjonalizacji kadr polityki społecznej.

Poniższy wykres przedstawia siatkę celów strategicznych w ramach Domeny 4.

*Partycypacja deliberatywna daje możliwość przedstawienia własnych argumentów i przedyskutowania ich z innymi uczestnikami dyskusji. Jest to podstawowa różnica pomiędzy partycypacją deliberatywną a demokracją bezpośrednią, w której nie ma wzajemnych oddziaływań (dyskusji, debaty, konfrontacji) między uczestnikami. W sytuacji deliberacji zdecydowanie zwiększa się stopień zaufania obywateli do instytucji publicznych. Partycypacja deliberatywna stwarza obywatelom możliwość uczestnictwa w dyskusji i przedstawienia niejednokrotnie nawet sprzecznych interesów, co nie wyklucza dialogu i dojścia do konsensusu.

Szczegółowy opis celów strategicznych oraz szczegółowych zadań do realizacji został zawarty w kolejnym rozdziale.

IV. Część Operacyjna

Domena 1. Integrująca i skuteczna polityka Gminy Niepołomice w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Cele strategiczne:

Cel strategiczny 1.1. Skuteczna pomoc i wsparcie dla rodzin w wypełnianiu ról rodzicielskich, wychowawczych i społecznych.

Zadania do realizacji²⁷:

1. Organizacja warsztatów dla rodziców - Szkoła dla rodziców.

Organizacja cyklicznych spotkań (np. raz w miesiącu) dla rodziców, w formie warsztatów/wykładów o zróżnicowanej tematyce dotyczących opieki i wychowania dzieci.

Warsztaty prowadzone przez specjalistów m.in. psychologa, pedagoga, logopedę, dietetyka, pediatrę.

Na warsztatach poruszona jest zróżnicowana tematyka:

- obszar dotyczący rozwoju dzieci, np. żywienie dzieci, stymulowanie rozwoju mowy, bunt dwulatk, pierwsze chwile w przedszkolu i szkole, itp.,
- obszar związany z macierzyństwem, np. depresja poporodowa, powrót do pracy po urlopie macierzyńskim,
- obszar poświęcony ojcostwu, w tym m.in.: jak łączyć życie zawodowe z rodzinnym, jak wzmacniać więzi z dzieckiem, wymiana doświadczeń pomiędzy ojcami.

Na warsztatach rodzice mogą zapoznać się z ciekawymi informacjami na temat problematyki dzieci i radzenia sobie z wychowaniem, podzielić się swoimi problemami, potrzebami i uwagami (forma diagnozy potrzeb dla rodziców).

Warsztaty mają na celu rozwijanie umiejętności rodzicielskich oraz odbudowywanie prawidłowych relacji w rodzinach oraz stworzenie środowiska aktywnych i zaangażowanych rodziców.

Na warsztatach zapewniona jest opieka dla małych dzieci.

²⁷ W ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych zaprezentowane zostały zadania w dwóch postaciach. Zadania przedstawione w tabelach to zadania wskazane jako priorytetowe działania, rekomendowane w pierwszej kolejności. Ponadto w dokumencie wykazano zadania, które wpisują się w cele Strategii a pojawiły się w trakcie warsztatów strategicznych lub konsultacji społecznych. Są to zadania, które warto mieć na uwadze, bowiem wypełniają cele wyznaczone sobie przez niniejszy Dokument.

Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Organizacje pozarządowe, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Publiczna Ponadgminna Placówka Opiekuńczo- Wychowawczej Wsparcia Dziennego w Niepołomicach	ok. 5000 zł* *1 spotkanie dla ok. 30 rodziców.	cyklicznie (np. raz w miesiącu, raz na kwartał)

2. Stworzenie miejsc pomocy dla dzieci i młodzieży wykazujących problemy.

Stworzenie/przystosowanie już istniejących na terenie gminy miejsc dla dzieci i młodzieży (filii placówek, świetlic, domów kultury). W ramach organizacji miejsca zapewniona zostaje pomoc dzieciom z rodzin niewydolnych opiekuńczo / wychowawczo, wykazujących różnorodne problemy.

Miejsca te zapewnią dzieciom i młodzieży m.in.: pomoc w odrabianiu zadań domowych, korepetycje z zaległości szkolnych, rozwój umiejętności interpersonalnych. Dodatkowo w zależności od zdiagnozowanych potrzeb organizowane będą zajęcia grupowe, socjoterapeutyczne, zajęcia świetlicowe, zajęcia pracy z rodziną, terapie.

Zapewnienie miejsc pomocy dla dzieci i młodzieży w różnych częściach gminy. Przygotowane miejsca służą także młodzieży gimnazjalnej, zapewniają możliwość spędzenia czasu wolnego „po lekcjach”.

Fazy działania:

1. sprawdzenie zapotrzebowania w danych miejscowościach gminy (poprzez szkoły, domy kultury),
2. stworzenie/przygotowanie miejsc do pracy,
3. zebranie kadry, osób zaangażowanych i wprowadzonych w tematykę, posiadających doświadczenie w pracy (przeszkolenie wolontariuszy do pracy z młodzieżą),
4. pomoc ze strony Publicznej Ponadgminnej Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej Wsparcia Dziennego w Niepołomicach w zorganizowaniu pierwszych działań,
5. monitoring działań, ich dostosowania do potrzeb i problemów, zorganizowanie i pomoc we współpracy z asystentami rodzin, szkołami, Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej.

Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Publiczna Ponadgminna Placówka Opiekuńczo-Wychowawczej Wsparcia Dziennego w Niepołomicach, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Niepołomicach, Centrum Kultury w Niepołomicach, Referat Edukacji Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice, placówki oświatowe.	60 000,00 zł/rocznie etat koordynatora (możliwość przejęcia działań koordynatora przez Pełnomocnika ds. Polityki Społecznej) + proporcjonalne koszty mediów + koszty „narzędzi do pracy” (np. materiały biurowe)	2015 - 2020

3. Opracowanie programu przeciwdziałania uzależnieniom wśród młodzieży .

Opracowanie programu informacyjnego i terapeutycznego ukazującego problematykę i skutki związane z różnego rodzaju uzależnieniami lub przyjmowaniem środków niedozwolonych, w tym:

- alkoholu,
- substancji psychoaktywnych,
- nowych form uzależnień: od gier hazardowych, Internetu, zakupów, pracy, seksu, pożywienia.

Działania informacyjne skierowane są zarówno do młodzieży, jak i rodziców oraz nauczycieli:

- Spotkania informacyjne z młodzieżą (np. w szkołach). Warsztaty skierowane do uczniów, mające na celu zwiększenie świadomości młodych ludzi odnośnie problemów związanych z uzależnieniami oraz skutkami przyjmowania substancji niedozwolonych (narkotyki, dopalacze). Przedstawienie instytucji, w których osoby uzależnione/przyjmujące niedozwolone substancje mogą uzyskać pomoc.
- Spotkania informacyjne z rodzicami uczniów (np. podczas zebrań szkolnych). Działania mające na celu przedstawienie problematyki uzależnień (symptomy uzależnień wśród młodzieży, sposób rozpoznawania, rozmawiania z dziećmi itp.) oraz informacja o możliwych drogach wsparcia w sytuacjach problemowych.
- Spotkania informacyjne/warsztatowe dla nauczycieli i pedagogów. Działania mające na

celu usystematyzowanie i poszerzenie wiedzy na temat problematyki uzależnień, w szczególności zaś „nowych uzależnień” oraz substancji psychoaktywnych. Wypracowanie systemu reagowania placówek w sytuacji wystąpienia wspomnianych problemów wśród uczniów. Współpraca oraz wymiana informacji placówek oświatowych między sobą o poziomie zaistniałych sytuacji oraz „dobrych praktyk” radzenia sobie z problemami. Działania terapeutyczne. - Zapewnienie indywidualnego wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dla zainteresowanych programem, tj. młodzieży, rodziców, pedagogów, nauczycieli. Pomoc indywidualna służy zarówno kwestii informacyjnej dotyczącej uzależnień, jak i wsparcia w radzeniu sobie z indywidualnymi trudnościami życiowymi (np. w relacjach rówieśniczych, w relacjach z rodzicami, dziećmi itp.).		
Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Pełnomocnik ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii, Referat Edukacji Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice, szkoły	ok. 50 000,00 zł/rocznie	Działania stałe

Proponowane zadania, możliwe do realizacji, w przypadku uzyskania dodatkowych środków finansowych:

4. **Rozwój wsparcia oferowanego w ramach Karty Dużej Rodziny.** Włączenie lokalnych instytucji kultury i sportu – zniżki np. na zajęcia w Małopolskim Centrum Dźwięku i Słowa, na Pływalni, do Muzeum, w Domu Kultury INSPIRO, Młodzieżowym Obserwatorium Astronomicznym, szkołach językowych itp. A także podjęcie działań zmierzających do włączenia lokalnie działających przedsiębiorców w program Karty Dużej Rodziny (społeczna odpowiedzialność biznesu) .
5. Wprowadzenie **programu edukacji ekonomicznej dla rodzin i osób dorosłych.** W ramach programu organizacja doradztwa ekonomicznego poprzez organizację warsztatów/spotkań grupowych lub spotkań indywidualnych (np. w ramach mobilnego punktu porad) w programie m.in. wypracowania umiejętność zarządzania domowym budżetem, przedstawienie korzyści i negatywnych skutków korzystania z dostępnych na rynku pożyczek, w tym zadłużania się z para-bankach itp.
6. Opracowanie i realizacja **programu** mającego na celu **wzrost poziomu tolerancji (oswajanie z wielokulturowością).** Prowadzenie zajęć lub warsztatów pokazujących

różne kultury i religie (np. w domach kultury, szkołach) lub organizacja raz w roku na terenie gminy **Dni Różnorodnych Kultur** – co roku ukazujących inny krąg kulturowy, w tym zapraszanie przedstawicieli innych narodowości, wykłady, prelekcje, wystawy, pokazy filmów z danego kraju, możliwość zasmakowania regionalnych kuchni itp.

7. Realizacja **programu wyrównywania szans edukacyjnych** (zbadanie potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży ze szkół działających na terenie gminy pod kątem obszaru wymagającego wzmocnienia i poprawy, realizacja dodatkowych zajęć wyrównawczych).
8. Organizacja **kampanii społecznej promującej wartości rodzinne** – działania edukacyjno-promocyjne.

Cel strategiczny 1.2. Zwiększenie dostępności osób niepełnosprawnych do aktywności życiowej, zawodowej i społecznej.

Zadania do realizacji:

1. Organizacja grup wsparcia dla rodzin osób niepełnosprawnych.		
Organizacja grupy/grup wsparcia przy instytucjach pomagających osobom niepełnosprawnym np. przy Środowiskowym Domu Samopomocy lub Stowarzyszeniu „Dziecięce Marzenia”, stowarzyszenie „Bądźmy razem”.		
Grupa wsparcia dla rodzin dzieci i osób niepełnosprawnych ma na celu integrację środowiska osób niepełnosprawnych i ich rodzin, wymianę doświadczeń oraz wzajemną pomoc, uświadomienie rodzinom dzieci i osób niepełnosprawnych, że nie są pozostawieni sami sobie ze swoimi problemami. Wsparcie psychologiczne rodziców, dzieci, osób niepełnosprawnych. Edukacyjne spotkania rodziców z psychologiem, pedagogiem, prawnikiem.		
Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Stanowisko ds. Osób Niepełnosprawnych UMiG, organizacje pozarządowe, Środowiskowy Dom Samopomocy w Niepołomicach	ok. 6 000,00 zł / rocznie	2015 - 2020

2. Opracowanie programu edukacji włączającej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w szkołach z terenu gminy Niepołomice.
1. Badanie możliwości szkół z terenu gminy do realizacji programu.   2. Dostosowanie szkół z terenu gminy Niepołomice do potrzeb dzieci i młodzieży

niepełnosprawnej, likwidacja barier architektonicznych.		
3. Podnoszenie kompetencji nauczycieli do pracy z uczniem o specjalnych potrzebach i specyficznych trudnościach edukacyjnych.		
4. Współpraca pomiędzy szkołami w zakresie organizacji i przebiegu nauczania uczniów o specjalnych potrzebach i specyficznych trudnościach edukacyjnych.		
Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Referat Edukacji Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice, szkoły funkcjonujące na terenie Gminy Niepołomice	ok. 100 000,00 zł / rocznie	2015 - 2018

Proponowane zadania, możliwe do realizacji, w przypadku uzyskania dodatkowych środków finansowych:

3. Stworzenie **miejsca pobytu dziennego** dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności ruchowej.
4. Kształtowanie wśród młodzieży wrażliwości społecznej oraz postaw **rozumienia niepełnosprawności i integracji społecznej**.
5. Podjęcie działań mających na celu **zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych** poprzez:
  - a. Prowadzenie kampanii informacyjnej skierowanej do przedsiębiorców działających na terenie gminy Niepołomice, ukazującej korzyści, jakie mogą uzyskać z zatrudnienia osób niepełnosprawnych lub/i
  - b. Opracowanie gminnego programu wspierającego przedsiębiorców zatrudniających osoby niepełnosprawne np. ulgi podatkowe lub/i
  - c. Opracowanie koncepcji stworzenia miejsc pracy chronionej dla osób niepełnosprawnych, w tym Zakładu Aktywności Zawodowej lub Spółdzielni Socjalnej.
6. **Likwidacja barier architektonicznych** utrudniających poruszanie się i korzystanie z instytucji użyteczności publicznej osobom niepełnosprawnym.

Cel strategiczny 1.3. Wzmacnianie samodzielności i aktywizacji osób w podeszłym wieku oraz rozwijanie systemu wsparcia seniorów.

Proponowane zadania, możliwe do realizacji, w przypadku uzyskania dodatkowych środków finansowych:

Strona | 85

1. Uruchomienie **Domu Pomocy Społecznej** dla osób starszych, somatycznie chorych .
2. Uruchomienie Dziennego Domu Pobytu dla osób starszych.
3. Dalszy **rozwój usług opiekuńczych na rzecz seniorów** w ich miejscu zamieszkania (np. pomoc w zakupach, drobne naprawy w domu, pomoc w sprzątaniu, gotowaniu, pielęgnacja, kontakt ze środowiskiem – lekarz rodzinny, pracownik socjalny, biblioteka) wraz z opracowaniem kampanii informacyjnej skierowanej do osób starszych oraz ich rodzin o możliwości uzyskania takiej pomocy.
4. Promowanie i **tworzenie miejsc przyjaznych seniorom**.
5. **Aktywizacja społeczna seniorów i wzmocnienie więzi międzypokoleniowych**. Stworzenie miejsc integracji społecznej osób młodych ze starszymi. Działania mają na celu budowanie więzi międzypokoleniowej oraz rozwijanie poczucia wspólnej tożsamości młodych i starszych mieszkańców Gminy Niepołomice. Przykładowe działania: organizacja warsztatów w domach kultury np. wspólne gotowanie tradycyjnych potraw, międzypokoleniowa wymiana umiejętności – młodzież uczy starsze osoby obsługi komputera i Internetu, telefonu komórkowego, , a starsi opowiadają o dawnym życiu i folklorze lokalnym. Wspólnie poznają historię gminy, regionu a później tworzą kronikę, podejmują wspólne działania artystyczne (np. teatralne, plastyczne, fotograficzne) umożliwiające konfrontację spojrzeń i wymianę umiejętności osób w różnym wieku.
6. **Promocja idei wolontariatu wśród seniorów**. Prowadzenie działań informacyjnych skierowanych do seniorów/osób starszych, pokazujących możliwości podjęcia współpracy w ramach centrum wolontariatu. Informacja przekazywana jest m.in. poprzez koła gospodyń wiejskich, kluby seniorów, zamieszczenie ogłoszeń w prasie, na stronie internetowej gminy (www.niepolomice.eu), udostępnienie informacji w parafiach.

Cel strategiczny 1.4. Polepszenie sytuacji życiowej osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem.

Zadania do realizacji:

1. Opracowanie zasad programu gospodarowania mieszkaniami chronionymi (treningowymi).

Zapewnienie odpowiedniej do zaistniałych potrzeb liczby mieszkań chronionych. Mieszkanie chronione przeznaczone np. dla osób niepełnosprawnych, których sytuacja rodzinna nie służy poprawie stanu zdrowia, osób opuszczających Domy Dziecka, Rodzinne Domy Dziecka, Rodziny Zastępcze, Placówki Poprawcze.

Osoba kierowana jest do mieszkania chronionego decyzją Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Celem korzystania z mieszkania jest nauka samodzielnego życia pod kierownictwem terapeuty.

Okres pobytu w mieszkaniu chronionym wynosi rok, z możliwością przedłużenia w uzasadnionych przypadkach.

Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Niepołomice, Referat Inwestycji Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice	24.000,00 rocznie (możliwość dofinansowania z projektu zew.)	2015 - 2020

2. Utworzenie Centrum Wolontariatu/organizacja działań wolontaryjnych na terenie gminy Niepołomice.

Podjęcie współpracy z Regionalnym Centrum Wolontariatu w Krakowie w celu organizacji działań wolontariackich (stworzenia centrum wolontariatu) na terenie gminy Niepołomice.

Działania do podjęcia:

- Wybór koordynatora przedsięwzięcia (np. wybór organizacji pozarządowej w drodze konkursu),
- Zidentyfikowanie potrzeb organizacji, instytucji działających na terenie gminy oraz potrzeb mieszkańców gminy,
- Stworzenie strategii współpracy z wolontariuszami.
- Prowadzenie naboru wolontariuszy – Prowadzenie szerokiej kampanii informacyjno-promocyjnej (na stronach internetowych, poprzez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoły, organizacje pozarządowe, jednostki publiczne działające na terenie gminy) dotyczącej samego Centrum oraz możliwości zaangażowania się w jego działania,

e. szeroka kampania informacyjno - promocyjna, f. przygotowanie miejsca pracy i niezbędnych narzędzi g. zaplanowanie i zorganizowanie szkoleń dla wolontariuszy, h. nadzorowanie pracy wolontariuszy, i. przeprowadzanie spotkań okresowych i podsumowujących, j. ewaluacja pracy wolontariuszy.		
Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Urząd Miasta i Gminy Niepołomice, organizacje pozarządowe	10 tys. opracowanie koncepcji funkcjonowania lokalnego centrum wolontariatu przy współpracy Regionalnego Centrum Wolontariatu w Krakowie (koszt funkcjonowania centrum wolontariatu wg koncepcji)	2015 – 2020

3. Opracowanie koncepcji utworzenia spółdzielni socjalnej.

Stworzenie koncepcji i możliwości funkcjonowania spółdzielni socjalnej na terenie gminy Niepołomice.

Spółdzielnia socjalna nastawiona na zatrudnianie osób bezrobotnych, osób niepełnosprawnych, osób po opuszczeniu zakładu karnego, osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z terenu gminy Niepołomice.

Etapy projektu:

- a. Diagnoza usług na terenie gminy i w okolicy (np. prowadzenie kawiarni, usługi typu sprzątnięcie, pielęgnacja zieleni, itp.).
- b. Organizacja szkolenia dotyczącego zasad zakładania spółdzielni dla osób, które miałyby się podjąć tego zadania i/lub organizacja wizyty studialnej w działającej spółdzielni celem „podpatrzenia warsztatu”.
- c. Opracowanie statutu spółdzielni – określenie jej nazwy, przedmiotu działania, siedziby oraz zasad jej funkcjonowania.
- d. Zwołanie zebrania założycielskiego celem powołania spółdzielni, wyboru zarządu, przyjęcia statutu, itp.
- e. Zarejestrowanie spółdzielni socjalnej.
- f. Złożenie niezbędnej dokumentacji w instytucjach takich jak GUS, Urząd Skarbowy itp.
- g. Ubieganie się o uzyskanie jednorazowego wsparcia ze Środków Funduszy Pracy.

Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Niepołomice, organizacje pozarządowe	12 000,00 zł –opracowanie studium wykonalności (koszty działania spółdzielni socjalnej w zależności od ilości zatrudnionych osób, branży działania itp. Możliwość dofinansowania projektu w ramach RPO województwa małopolskiego Priorytet 9.3.Wsparcie ekonomii społecznej, wymagany wkład własny gminy – 15% kosztów kwalifikowanych projektu)	2015 - 2020

4. Utworzenie Klubu Integracji Społecznej.		
Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Niepołomice	901 537,50 zł – koszt całego projektu (w tym koszt wkładu własnego 135 252,06)	2016 – 2018

Proponowane zadania, możliwe do realizacji, w przypadku uzyskania dodatkowych środków finansowych:

- Opracowanie **programu budowy i gospodarowania mieszkaniami socjalnymi**, w tym: określenie zapotrzebowania na mieszkania socjalne na terenie gminy oraz tworzenie warunków pod pozyskiwanie/budowę mieszkalnictwa socjalnego. Zmiana zasad gospodarowania istniejącymi mieszkaniami socjalnymi (odpracowanie długów, budowanie odpowiedzialności za mieszkanie poprzez wyciąganie konsekwencji za zniszczenia, brak możliwości wykupu lub konieczność wprowadzenia zapisu w umowie, że gmina ma prawo pierwokupu po cenie sprzedaży), umożliwienie zaangażowania przyszłych lokatorów w budowę, wykończenie mieszkań na zasadzie kontraktu lub działań środowiskowych w ramach pracy socjalnej.

6. **Opracowanie programu budowy i gospodarowania mieszkaniami czynszowymi.** określenie zapotrzebowania na mieszkania czynszowe oraz możliwości ich budowy.
7. **Opracowanie i realizacja programu pozwalającego odpracowywać długi** względem Gminy Niepołomice osobom w trudnej sytuacji materialnej poprzez prace społecznie użyteczne np. sprzątanie ulic, porządkowanie zieleni, odśnieżanie itp.
8. Utworzenie **stanowiska „Job assistant”** (asystenta osoby bezrobotnej), osoby pracującej bezpośrednio z osobami bezrobotnymi, znajdującymi się w trudnej sytuacji (np. długotrwale bezrobotni, osoby niepełnosprawne) motywując ich do pracy.
9. **Organizacja mobilnego punktu zapewniającego bezpłatne poradnictwo prawne (rozwój istniejącego bezpłatnego poradnictwa prawnego na terenie Gminy)**, dla mieszkańców gminy, np. raz w tygodniu w każdej miejscowości spotkanie z radcą prawnym.

Domena 2. Bezpieczeństwo w wymiarze indywidualnym i publicznym, zdrowotnym i środowiskowym.

Cele strategiczne :

Cel strategiczny 2.1. Poprawa poziomu bezpieczeństwa osób i mienia.

Proponowane zadania, możliwe do realizacji, w przypadku uzyskania dodatkowych środków finansowych:

1. **Opracowanie projektu** poprawiającego **bezpieczeństwo ruchu** drogowego na **ulicy Młyńskiej**. Podczas roku szkolnego, w godzinach porannych, w związku z odwożeniem dzieci do szkoły na ul. Młyńskiej przejazd jest bardzo utrudniony. Ustalenie odcinka ul. Młyńskiej od ul. Grunwaldzkiej do ul. Robotniczej, jako jednokierunkowej (w godzinach porannych np. 7:30-09:00), zamontowanie progów zwalniających.
2. **Doposażenie jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w sprzęt ratowniczy** (m.in. pompy, defibrylatory, samochody, sprzęt hydrauliczny, drony, kamery podwodne, kamery termowizyjne).
3. **Stała poprawa i rozwój infrastruktury drogowej** wpływającej na wzrost i poprawę bezpieczeństwa (budowa chodników, ścieżek rowerowych,), w tym m.in.:
  - a. Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 964;
  - b. Budowa sygnalizacji świetlnej w centrum w Zabierzowie Bocheńskim;

- c. Budowa chodnika przy drodze wojewódzkiej nr 964, przy drodze powiatowej w kierunku Szkoły Podstawowej we Woli Zabierzowskiej (od budynku szkoły gimnazjum do Chobotu);
  - d. Budowa chodnika na ul. Królewskiej, ul. Jana Pawła w Staniątkach, ul. Staniątecka;
  - e. Budowa ścieżki pieszo-rowerowej łączącej Niepołomice ze Staniątkami.
4. Zapewnienie **odpowiedniego oznakowania drogowego na terenie gminy**, w tym: zapewnienie informacji o klasztorze w Staniątkach zapewniająca swobodę dotarcia do klasztoru z każdej strony gminy; odpowiednie oznaczenie miejscowości w gminie .
5. **Rozbudowa monitoringu w miejscach szczególnie niebezpiecznych** np. przystanek PKP w Staniątkach (niebezpieczeństwo dla osób oczekujących na pociąg, miejsce, w którym spożywany jest alkohol), skrzyżowanie w Centrum Zabierzowa Bocheńskiego, Dom Kultury z Zabierzowie Bocheńskim, Klub w Chobocie.
6. **Prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych** (warsztaty, wykłady itp.) dotyczące bezpieczeństwa, udzielania pierwszej pomocy, bezpieczeństwa ruchu drogowego, wiedzy pożarniczej, bezpiecznych wakacji, bezpiecznej drogi do szkoły, szkodliwości wypalania traw.
7. „Poznaj swojego dzielnicowego” – **organizacja cyklicznych** (np. raz w roku) **spotkań mieszkańców z policjantem dzielnicowym**. Celem spotkania jest poznanie dzielnicowego, a także przekazanie informacji mieszkańcom- jakie problemy i w jaki sposób można zgłaszać Policji a jakie Straży Miejskiej. Spotkania mogą odbywać się przy okazji innych ważnych dla lokalnej społeczności spotkań np. podczas zebrań wiejskich.
8. **Opracowanie programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi.**

Cel strategiczny 2.2. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego.

Zadania do realizacji:

1. Czyste Niepołomice – odpowiedzialna młodzież.

Projekt ma na celu wzbudzać w młodzieży odpowiedzialność obywatelską za wspólne dobra oraz uczyć zachowania porządku w miejscach publicznych.

Projekt będzie stanowił działania profilaktyczne w postaci zaangażowania dzieci i młodzieży w sprzątanie miejsc publicznych (np. raz w miesiącu). Każda grupa młodzieży jest odpowiedzialna za porządek na określonym obszarze Niepołomic przez cały rok szkolny. W zamian szkoły / klasy w szkołach / grupy młodzieży mogą uzyskać np. dofinansowanie do wycieczek szkolnych/kolonii wakacyjnych.

Będąc odpowiedzialnymi za dany obszar oraz podejmując wysiłek związany ze sprzątaniem

osoby biorące udział w projekcie wypracowałyby w sobie nawyk dbania o porządek wokół siebie.		
Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Referat Edukacji Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice, szkoły, Referat Ochrony Środowiska i Rolnictwa Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice,	ok. 10 - 20 000,00 zł/rocznie	Działania stałe 2016 - 2020

Proponowane zadania, możliwe do realizacji, w przypadku uzyskania dodatkowych środków finansowych:

2. **Otwarcie na rzekę – program społeczny.** Działania służące uświadomieniu mieszkańcom problemów dotyczących zaśmiecania rzek/potoków w gminie. W ramach programu organizowana jest akcja sprzątnięcia terenów przybrzeżnych rzek/potoków (sprzątnięcie śmieci, gałęzi, liści), a w następnej kolejności pikniku/imprezy plenerowej nad brzegami oczyszczonej rzeki / potoku (wspólne sprzątnięcie po zakończonym pikniku). Program ma na celu podniesienie świadomości mieszkańcom, że rzeka to wspólne dobro i należy o nią dbać.
2. Stałe **prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych** (warsztaty, wykłady itp.) dotyczących ekologii i ochrony środowiska.
3. **Naprawa i konserwacja wałów przeciwpowodziowych** wraz z infrastrukturą drogową zapewniającą możliwość działań interwencyjnych w razie wystąpienia powodzi (dojazdy do zagrożonych terenów, odpowiednie oświetlenie).
4. **Zwiększenie monitoringu wyrzucania śmieci** przez straż miejską m.in. poprzez dodatkowe partole.

Cel strategiczny 2.3. Stworzenie warunków do podniesienia kondycji zdrowotnej mieszkańców gminy.

Zadania do realizacji:

1. Wprowadzenie do szkół projektu edukacyjnego dotyczącego otyłości i zdrowego trybu życia		
Wprowadzenie zdrowej żywności do sklepików szkolnych. Prowadzenie ciekawych, atrakcyjnych zajęć dla dzieci i rodziców dotyczących problemu otyłości, odchudzania. Analiza oferty sportowej dla dzieci możliwych do prowadzenia w szkołach. Działania edukacyjne w środowisku dzieci i rodziców oraz lekarzy (w pełni uzasadnione wystawianie zwolnień z zajęć WF przez lekarzy).		
Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Referat Edukacji Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice	ok. 150 000,00 zł/rocznie	2015 - 2020

Strona | 92

Proponowane zadania, możliwe do realizacji, w przypadku uzyskania dodatkowych środków finansowych:

- Wprowadzenie do szkół i przedszkoli opieki profilaktycznej specjalistów i lekarzy specjalistów**, w tym np. psychologa, logopedy, ortopedy, dentysty, rehabilitanta.
- Wprowadzenie do szkół programu „zdrowy kręgosłup”** dla dzieci i młodzieży. Obecnie dzieci i młodzież mają zbyt ciężkie tornistry. W związku z powyższym należy wprowadzić system zapobiegający tej sytuacji, poprzez np. zakup przez szkoły używanych podręczników i udostępnianie ich na lekcjach, zamiast wymagania noszenia podręczników do szkół, prowadzenie zajęć korekcyjnych dla dzieci i młodzieży.
- Poprawa dostępności do informacji medycznej.** Zapewnienie mieszkańcom bazy informacyjnej na temat możliwości korzystania z porad lekarzy specjalistów (gdzie i w jaki sposób mieszkańcy gminy Niepołomice mogą skorzystać z dostępnej, bezpłatnej opieki specjalistycznej).
- Tworzenie oferty rekreacyjnej** dla mieszkańców (parki aktywności dla seniorów, boiska, ścieżki rowerowe, ścieżki nordic walking).
- Prowadzenie na terenie gminy **cyklicznych akcji zdrowotnych** np. bezpłatne (lub dofinansowywane) szczepienia przeciwko grypie dla osób w wieku 65+, dla dzieci do lat 3 itp.
- Prowadzenie na terenie gminy **cyklicznych bezpłatnych badań profilaktycznych** np. wzroku, słuchu, cholesterolu, mamografia itp. dla grup 50+

Domena 3. Stworzenie warunków do rozwoju kulturalnego, edukacyjnego i obywatelskiego w Niepołomicach sprzyjającego przeciwdziałaniu i rozwiązywaniu problemów społecznych.

Cele strategiczne:

Cel strategiczny 3.1. Zwiększenie dostępności i jakości usług opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych skierowanych do dzieci do lat trzech i w wieku przedszkolnym.

Proponowane zadania, możliwe do realizacji, w przypadku uzyskania dodatkowych środków finansowych:

1. **Poprawa dostępności do usług opieki nad dziećmi do 3 lat.** Rozwój sieci żłobków samorządowych, oddziałów żłobkowych i klubów dziecięcych na terenie gminy.
2. **Poprawa dostępności do samorządowych placówek wychowania przedszkolnego.** Rozwój sieci przedszkoli i punktów przedszkolnych na terenie gminy.

Cel strategiczny 3.2 Wzmocnienie funkcji integracyjnych i społecznych (wyrównawczych, egalitarnych) szkół działających na terenie gminy Niepołomice.

Proponowane zadania, możliwe do realizacji, w przypadku uzyskania dodatkowych środków finansowych:

1. **Wyrównywanie szans edukacyjno-rozwojowych dzieci i młodzieży** na poziomie podstawowym i gimnazjalnym poprzez prowadzenie zajęć wyrównawczych dla uczniów z problemami edukacyjnymi, dofinansowanie zajęć pozalekcyjnych rozwijających talenty i umiejętności, możliwość indywidualnego toku nauczania dla wybitnie zdolnych uczniów, szkół podstawowych, gimnazjalnych, średnich, współpraca z uczelniami wyższymi – organizacja zajęć w ramach uniwersytetów dziecięcych.
2. **Wykorzystywanie bazy sportowej szkół** dla rozwoju form aktywnego spędzania czasu wolnego dzieci i młodzieży.
3. **Organizacja oferty wypoczynkowo-edukacyjnej w okresie ferii zimowych i wakacji** dla dzieci i młodzieży, w tym dla dzieci z rodzin mniej zamożnych.
4. **Rozwój oferty profesjonalnego doradztwa edukacyjno-zawodowego** dla dzieci i młodzieży, od szkoły podstawowej po szkoły ponadgimnazjalne.

Cel strategiczny 3.3. Poprawa dostępności i wzrost jakości usług kulturalnych.

Proponowane zadania, możliwe do realizacji, w przypadku uzyskania dodatkowych środków finansowych:

1. **Stworzenie wyszukiwarki zajęć/aktywności.** Stworzenie na stronie internetowej gminy, kompleksowej wyszukiwarki zajęć/aktywności proponowanych przez instytucje kultury na terenie gminy. Cechą charakterystyczną wyszukiwarki powinien być jej spersonalizowany charakter – osoba korzystająca z niej pytana o podstawowe dane (np. wiek, miejscowość zamieszkania, hobby lub preferowany sposób spędzania wolnego czasu) w rezultacie otrzymuje wyniki spełniające kryteria – indywidualną informację o zajęciach / aktywnościach kulturalnych / edukacyjnych, z których może skorzystać w gminie. Uruchomienie wyszukiwarki wymaga utworzenia jednej wspólnej bazy danych dla wszystkich instytucji kultury, którą należy na bieżąco aktualizować.
2. **Rozwój oferty usług kulturalnych adresowanych do różnych grup odbiorców** – w szczególności dla gimnazjalistów i młodzieży ponadgimnazjalnej, osób starszych, osób niepełnosprawnych.
3. **Wydłużenie czasu pracy instytucji kultury** (weekendy).
4. **Tworzenie oferty usług kulturalnych, sportowych, edukacyjnych oraz wolontariackich** wspólnie z mieszkańcami. Umożliwianie osobom z pasją rozwoju swoich zainteresowań i zarażanie nimi innych osób, grup poprzez system mikro grantów na tworzenie zajęć/warsztatów/spotkań.

Strona | 94

Cel strategiczny 3.4. Tworzenie warunków (stymulowanie) do aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców Gminy

Proponowane zadania, możliwe do realizacji, w przypadku uzyskania dodatkowych środków finansowych:

1. **Stworzenie warunków wzmacniających lokalne inicjatywy** – prowadzenie doradztwa i szkoleń dla mieszkańców.
2. **Zwiększenie środków i dostępności dla działań partycypacyjnych** – budżet obywatelski, bank czasu i usług, samopomoc sąsiedzka.
3. **Wprowadzenie metod partycypacji deliberatywnej** w decyzjach dotyczących mieszkańców Gminy.
4. **Wsparcie i „uczenia się przez całe życie”** (lifelong learning) wspieranie działań Uniwersytetu Trzeciego Wieku i innych form edukacji nieformalnej w Gminie.

Domena 4. Zintegrowany system planowania i zarządzania polityką społeczną w Gminie Niepołomice.

Cele strategiczne :

Strona | 95

Cel strategiczny 4.1. Wdrożenie mechanizmów diagnostycznej partycypacji, czyli: stałe, powszechne, aktywne, wielokanałowe pozyskiwanie informacji o potrzebach oraz problemach społecznych w gminie Niepołomice.

Zadania do realizacji:

1. Konkurs na fotoesej: „Jasna i ciemna strona Niepołomic”

Organizacja przez Pełnomocnika ds. polityki społecznej raz w roku konkursu na najlepszy fotoesej dotyczący pozytywnych i negatywnych aspektów życia w gminie Niepołomice. Corocznie zmieniany temat konkursu. Przykładowe tematy: bezpieczeństwo, pomoc społeczna, ekologia (ochrona środowiska), edukacja, kultura, sport, spędzanie wolnego czasu, zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne.

Konkurs skierowany jest przede wszystkim do młodzieży ze szkół gimnazjalnych/ponadgimnazjalnych, wariantowo włączenie do konkursu wszystkich mieszkańców gminy.

Forma przekazywania eseju przez uczestników konkursu: papierowa / poprzez skrzynkę e-mailową / przez stronę internetową gminy (np. utworzenie specjalnej zakładki dotyczącej corocznych odsłon konkursu, prezentacja najlepszych prac, zamieszczanie odpowiedzi na zgłoszone w ten sposób problemy).

Czas trwania konkursu: około 2 - 4 tygodnie.

Po zakończeniu konkursu: wybór najlepszych prac przez Komisję, rozdanie nagród (np. podczas Dni Niepołomic), prezentacja prac na zorganizowanej wystawie w Małopolskim Centrum Dźwięku i Słowa / stworzenie internetowej galerii prac).

Po zakończeniu konkursu wszystkie prace trafiają do Pełnomocnika ds. polityki społecznej, który decyduje o przekazaniu wniosków / problemów zgłoszonych podczas konkursu (diagnozy) do odpowiednich zespołów roboczych.

Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Pełnomocnik ds. polityki społecznej	5 000,00 zł / rocznie	2015 – 2020 Cyklicznie (np. raz w roku)

2. Platforma wymiany informacji pomiędzy mieszkańcami i władzami gminy.

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego, 30 – 103 Kraków ul. Włóczków 22/3,
Tel. (12) 623 77 40, Fax (12) 623 77 85, www.cds.krakow.pl e-mail: cds@cds.krakow.pl

Rozszerzenie strony internetowej gminy www.niepolomice.eu o podstronę zakładkę, na której mieszkańcy będą mieli możliwość zgłaszania informacji o problemach, które zauważą w gminie. Zgłoszenia w formie tekstowej (np. z podaniem linku z mapy Google).

Zgłoszone problemy ze względu na tematykę zgłoszenia będą podzielone na kategorie:

- Ekologia/ochrona środowiska (np. dzikie wysypiska śmieci),
- Edukacja,
- Kultura,
- Sport,
- Pomoc społeczna,
- Spędzanie wolnego czasu,
- Bezpieczeństwo (np. pojawienie się barszczu Sosnowskiego, niebezpieczne miejsce, brak oświetlenia, akty wandalizmu),
- Infrastruktura drogowa.

Platforma będzie obsługiwana przez administratora na bieżąco odpowiadającego na zgłoszone problemy (tj. minimum informacja o przyjęciu zgłoszenia / przybliżony termin realizacji, rozwiązania problemu).

Każde zgłoszenie jest „zakodowane” / zarejestrowane na mapie gminy Niepołomice w zakresie jego lokalizacji oraz typu problemu.

Do bazy „kodowane” są także przyjęte zgłoszenia w formie analogowej (zbierane poprzez skrzynki „życzeń”).

W efekcie budowana będzie baza danych o zgłaszanych przez mieszkańców problemach gminy, która stanowić będzie element stałej diagnozy sytuacji społecznej w gminie Niepołomice.

Realizacja zadania pozwoli na uzyskiwanie szybkich informacji od mieszkańców na temat pojawiających się problemów.

Opcje alternatywne do realizacji:

- Powrót do funkcjonowania forum internetowego.
- Stworzenie aplikacji internetowej (działającej na smartfonach) dającej możliwość zgłaszania zaistniałych problemów typu: „Wkurza mnie”, „Lubię to”, etc.

Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Referat Promocji i Kultury Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice	Ok. 10 000, 00 zł – koszt uruchomienia podstrony	2015 – 2020 działania stałe

Proponowane zadania, możliwe do realizacji, w przypadku uzyskania dodatkowych środków finansowych:

3. **Utworzenie skrzynki „życzeń”,** do której mieszkańcy mogą zgłaszać zauważone przez siebie problemy lub swoje postulaty. **Ustawienie skrzynek w domach kultury działających na terenie gminy.** Każda skrzynka otwierana jest raz w **tygodniu** przez pracownika domu kultury, a następnie kartki z postulatami przekazywane są Pełnomocnikowi ds. polityki społecznej. Pełnomocnik przeprowadza wstępną selekcję zgłoszonych postulatów, dokonując selekcji na sprawy możliwe do zrealizowania „od ręki”, wymagające niewielkiej

interwencji oraz sprawy wymagające spotkania całego Zespołu ds. polityki społecznej bądź jednej z grup roboczych (sprawa przekazywana jest wówczas gospodarzowi grupy). Równocześnie wszystkie zgłoszenia wprowadzane są do bazy internetowej (platformy wymiany informacji patrz zadanie 2.) wraz z informacją o możliwości rozwiązania zgłoszonej kwestii / ewentualnym terminie.

4. Utrzymanie standardu „**Poniedziałkowych spotkań z Burmistrzem**”. Po spotkaniach Burmistrz przekazuje zgłoszone przez mieszkańców informacje odpowiednim szefom jednostek celem sprawdzenia pozyskanych informacji i załatwienia spraw zgodnie z kompetencjami. Sprawy ważne, wymagające większego nakładu pracy lub zaangażowania większej ilości zasobów przekazywane są odpowiednim grupom roboczym.

Cel strategiczny 4.2. Gromadzenie, integrowanie, analizowanie i udostępnianie danych o sytuacji społecznej w gminie Niepołomice.

1. Opracowanie standardu gromadzenia danych i ich upowszechniania z zakresu polityki społecznej.

Opracowanie standardu gromadzenia danych i ich upowszechniania z zakresu polityki społecznej (do rozważenia także szerszy zakres: dane o charakterze społeczno-gospodarczym, tzw. gminny, aktualny bank danych). W ramach zadania należy określić:

- a. Standardy gromadzenia danych – jak to zrobić, co zbierać, kto ma zbierać, jak upowszechniać.
- b. Zestawienie danych jakie zbieramy (co?).
- c. Korelacja statystyk, np. bezrobotni w PUP, czy są klientami OPS, OPS i Komenda Policji wojewódzka – uwspólnianie, itp.
- d. Sposoby/formy wymiany danych pomiędzy podmiotami działającymi w Zespole ds. Polityki Społecznej Gminy Niepołomice.
- e. Sposoby/formy informowania/upowszechniania informacji o banku danych (prasa lokalna, Internet, przez ludzi – radni, sołtysi, liderzy środowisk, NGO, szkoły, nauczyciele, uczniowie, kościół/parafie).

Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Referat Strategii i Rozwoju Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice	bezkosztowo	2016

2. Mapa (baza) zjawisk społecznych Gminy Niepołomice.

Jednym z kluczowych elementów warunkujących skuteczne i efektywne zarządzanie w obrębie polityki społecznej jest dostęp do aktualnych i użytecznych danych prezentujących rzeczywisty obraz sytuacji społecznej w Gminie. Stanowiąc powinny bazę dla podejmowanych decyzji zarówno tych o charakterze strategicznym, jak i dla działań i interwencji bieżących.

Zgodnie z przyjętym dla Gminy Niepołomice modelem nowoczesnego zarządzania całym systemem polityki społecznej, etap gromadzenia i rejestrowania danych powinien opierać się na dwóch podstawowych źródłach:

- po pierwsze – zapewnieniu narzędzi, rozwiązań, możliwości pozyskiwania **informacji od mieszkańców o potrzebach i problemach społecznych** (węzeł 1);
- po drugie – uzupełnienie zbioru danych od mieszkańców **zasobem informacyjnym będącym w posiadaniu instytucji, urzędu i innych podmiotów działających w sferze polityki społecznej** m.in.: Urząd Miasta i Gminy Niepołomice, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Straż Miejska, PUP, szkoły, placówki interwencyjne, itp.

Utworzony w ten sposób zbiór danych i informacji - swoista **Baza zjawisk społecznych Gminy Niepołomice** – stanowiłby podstawowe źródło informacji o sytuacji społecznej Gminy w różnych jej aspektach. Baza danych powinna docelowo składać się z następujących warstw informacyjnych, z których każda przedstawiałaby inny rodzaj zjawisk i problemów społecznych, z zachowaniem zgodności z przepisami o ochronie danych osobowych:

- demografia (struktura wiekowa mieszkańców gminy, skala przyrostu populacji w poszczególnych grupach wiekowych i poszczególnych sołectwach gminy);
- pomoc społeczna (m.in.: świadczenia, zasiłki, skala udzielanej pomocy społecznej, stypendia, asystenci rodziny, kurator);
- polityka senioralna (skala zjawiska, potrzeb i dostępnych zasobów);
- problemy młodzieży;
- problemy społeczne:
  - o uzależnienia, w tym: alkoholizm, narkotyki, uzależnienia cyfrowe;
  - o ubóstwo;
  - o bezrobocie;
  - o przemoc w rodzinie;
  - o niepełnosprawność;
- zdarzenia losowe (pożar, powódź, zalanie, itp.);
- przestępczość (w tym cyberprzestępczość), wykroczenia, interwencje oraz wypadki drogowe;
- zgłoszenia mieszkańców dotyczące przestrzeni, bezpieczeństwa, infrastruktury (m.in.: informacje o aktach wandalizmu, nieświecących latarniach, niebezpiecznych psach, smogu, miejscach niebezpiecznych/bezpiecznych itp.).

W odniesieniu do poszczególnych warstw informacyjnych wymagane byłoby gromadzenie informacji zgodnie z przyjętymi standardami w zakresie struktury danych, formatów, źródeł informacji. Struktura zbieranych i rejestrowanych informacji powinna być dostosowana do typu danych np. w przypadku warstwy „przestępczość” – informacja o miejscu (gdzie?) i rodzaju

zdarzenia (co?) oraz wieku sprawcy; w przypadku przemocy w rodzinie – informacje o formie przemocy, lokalizacja zdarzenia, informacje o dzieciach (wiek, szkoła do której uczęszczają itp.), czy w przypadku warstwy „zgłoszenia mieszkańców dotyczące przestrzeni, bezpieczeństwa, infrastruktury” – informacje o lokalizacji (gdzie?), rodzaju problemu (co?) itp.

W tworzenie zasobu informacyjnego w postaci *bazy zjawisk społecznych gminy Niepołomice* powinny być zaangażowane wszystkie instytucje działające w sferze polityki społecznej. Wśród nich należy wymienić m.in.: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Niepołomicach, Urząd Miasta i Gminy Niepołomice, Policja, Straż Miejska, placówki szkolne i przedszkolne, Pełnomocnik ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Służba Zdrowia, Powiatowy Urząd Pracy. Każda z instytucji będzie z jednej strony dawcą - danych (przekazuje do bazy dane powstałe w ramach własnej działalności zgodnie z ustaloną strukturą i formatami danych), jak i **biorcą danych** (korzystanie ze zgromadzonych w bazie informacji dla efektywniejszego i adekwatniejszego działania). Funkcjonowanie bazy/baz danych musi uwzględniać **zapewnienie pełnych warunków w zakresie bezpieczeństwa zbieranych i przekazywanych danych (zgodnie z przepisami dotyczącymi ochrony danych osobowych), anonimizacji danych** (zwłaszcza tych, które mogą dotyczyć poszczególnych osób/rodzin), a także **nadanie odpowiednich uprawnień** dla instytucji korzystających z bazy danych. Są to kwestie bardzo ważne wymagające głębokiego namysłu i zaprojektowania rozwiązań (także technologicznych) zgodnych z istniejącą literą prawa w zakresie ochrony danych osobowych, bezpieczeństwa danych czy dostępu do danych. Docelowo *Baza zjawisk społecznych Gminy Niepołomice* powinna pozwalać na przestrzenną wizualizację zagadnień społecznych, dzięki czemu stanie się także **narzędziem do stałej i bieżącej diagnozy problemów i potrzeb społecznych** zgłaszanych/widocznych na terenie gminy. Wizualizacja bazy danych w postaci *Mapy zjawisk społecznych* powinna umożliwiać mieszkańcom zapoznanie się z sytuacją społeczną w gminie, w postaci prezentacji danych dotyczących wybranych zjawisk społecznych w ujęciu statystycznym. Z kolei dla instytucji publicznych (głównie Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice oraz Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Niepołomicach) powinna stanowić ważne źródło informacji uwzględnianych przy podejmowaniu decyzji o planowanych i realizowanych projektach, działaniach czy programach.

Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Referat Strategii i Rozwoju Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice	ok. 70 000,00 zł/koszt opracowania narzędzia	2015 - 2020

3. Baza zasobów społecznych Gminy Niepołomice.

Baza zasobów społecznych Gminy Niepołomice to drugą ważną bazą danych, jaka powinna zostać utworzona i stale aktualizowana - dostępna dla mieszkańców gminy w formie narzędzia webowego. Obejmować powinna takie informacje jak:

- wykaz instytucji, podmiotów i organizacji działających w sferze polityki społecznej na terenie Gminy Niepołomice (pełna baza z danymi teleadresowymi, osobami do kontaktu w poszczególnych sprawach/kwestiach/problemach);

- prezentacja dostępnej oferty świadczonej przez poszczególne instytucje i podmioty;
- powiązanie aktualnej oferty ze zgłaszanym problemem/potrzebą.

O ile w pierwszej bazie – *Mapie zjawisk społecznych Gminy Niepołomice* uzyskamy obraz sytuacji społecznej w gminie, to dzięki *Bazie zasobów społecznych Gminy Niepołomice* zarówno sami mieszkańcy, jak i instytucje działające w te sferze będą mogły pozyskać wiedzę i informacje gdzie mogą otrzymać pomoc czy wsparcie i w jakiej formie.

Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Referat Promocji i Kultury Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice	ok. 70 000,00 zł/ koszt opracowania narzędzia	2015 - 2020

Cel strategiczny 4.3. Integracja podmiotów działających w obszarze polityki społecznej poprzez budowanie platformy współpracy i współdecydowania o kierunkach rozwoju polityki społecznej w gminie Niepołomice.

1. Utworzenie Zespołu ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice (platforma współpracy).

Proponowany skład instytucjonalno-osobowy Zespołu:

- Burmistrz Miasta i Gminy Niepołomice,
- przedstawiciele Wydziałów Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice: edukacji, mieszkalnictwa i zdrowia,
- Stanowisko ds. osób niepełnosprawnych,
- Pełnomocnik ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii,
- Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Środowiskowy Dom Samopomocy,
- Straż miejska,
- Policja
- Świetlica środowiskowa „Przystań”,
- szkoły – reprezentowane przez pedagogów szkolnych,
- przedstawiciele przedszkoli,
- przedstawiciele domów kultury,
- przedstawiciele organizacji pozarządowych prowadzących aktywność w obszarze związanym z polityką społeczną,
- przedstawiciel kościoła,
- Przedstawiciel Powiatowego Urzędu Pracy.

Ważne, aby w skład Zespołu weszły osoby posiadające uprawnienia/pełnomocnictwo do podejmowania decyzji.

Zespół nie powinien przekroczyć liczby 40 osób (opcja druga – do decyzji – 50 osób).

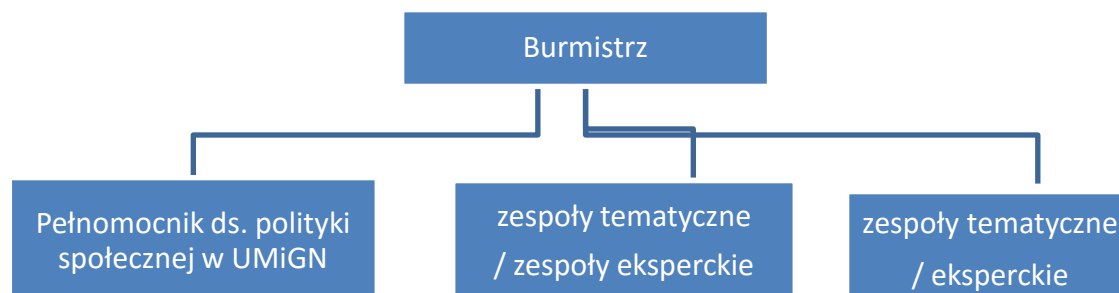
Struktura Zespołu:

- Na czele Zespołu stoi Przewodniczący Zespołu ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice w osobie Burmistrza Miasta i Gminy Niepołomice.
- Pełnomocnik ds. Polityki Społecznej - organizacyjnie wspiera działanie zespołu. Pełni rolę szeroko rozumianego koordynatora / sekretariatu Zespołu – osoba/y wskazana(-e) przez Przewodniczącego Zespołu. Rola Pełnomocnika: prowadzenie sekretariatu Zespołu (m.in.: organizacja spotkań cyklicznych, zbieranie tematów merytorycznych do podejmowania na spotkaniach cyklicznych, prowadzenie notatek ze spotkań, upowszechnianie informacji ze spotkań, stały kontakt ze wszystkimi członkami Zespołu, udrożnianie wzajemnych kontaktów, etc.), przygotowywanie sprawozdań z prac Zespołu ale także grup tematycznych / zespołów tematycznych, nadzór nad bazą / bazami danych, przygotowywanie wytycznych do budżetu gminy na dany rok (zgodnie z ustaleniami Zespołu), pozyskiwanie środków zewnętrznych na przedsięwzięcia dotyczące realizacji polityki społecznej.
- Zespoły tematyczne/eksperckie – mniejsze grupy tworzone w ramach działania Zespołu. Struktura zespołu tematycznego: na czele stoi Gospodarz tematu (osoba/instytucja której dany temat dotyczy) do zadań którego należy inicjowanie spotkań zespołu tematycznego/eksperckiego, prowadzenie cyklu spotkań. W efekcie prac poszczególnych zespołów tematycznych/eksperckich dochodzi do: rozpoznania problemu/obszaru jakim zespół się zajmuje, diagnozy problemu, wypracowania rozwiązań. Zespół swoje stanowisko przekazuje do Burmistrza a Burmistrz do rady Gminy. Od Burmistrza zespół tematyczny/ekspercki otrzymuje informację zwrotną dotyczącą podjętych bądź nie podjętych decyzji. Proponowane zespoły tematyczne / eksperckie w chwili opracowywania strategii to:
  - Dopalacze, narkotyki w gminie (w składzie zespołu m.in.: policja, MGOPS, pedagodzy szkolni, Pełnomocnik ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii, nauczyciele)
  - Sposoby / metody diagnozowania problemów dzieci na poziomie szkół jeszcze przed „założeniem” niebieskiej karty (w składzie członkowie Zespół interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz Koordynator ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.)
  - Osoby niepełnosprawne - ile jest takich osób na terenie gminy, jakie rodzaje/kategorie niepełnosprawności dotyczą mieszkańców gminy, jakie działania można podejmować w kwestii niwelowania barier dostępu do życia społecznego w gminie, itp. (w składzie zespołu m.in.: MGOPS, instytucje wspierające)
  - Edukacja – wymiana informacji (w składzie: Dyrektorzy Szkół, osoby wspierające np. MGOPS i inne).

Spotkania Zespołów tematycznych/eksperckich: spotkania cykliczne – maksimum 1 spotkanie w miesiącu, minimum 1 spotkanie na kwartał. Ilość spotkań stosownie do analizowanego tematu. Warto jednak mieć na uwadze, że to formuła służąca podejmowaniu i rozwiązywaniu kwestii kluczowych dla gminy, stąd zakłada się doprowadzenie do rozwiązania – tym samym: minimalna ilość spotkań zespołu to jedno spotkanie, maksymalnie warto rozważyć 7 spotkań.

Rys. 1. Struktura Zespołu ds. polityki społecznej.

Forma pracy Zespołu ds. Polityki Społecznej:

- Spotkania cykliczne – maksimum 1 spotkanie raz na kwartał, minimum 1 spotkanie roczne, w tym spotkanie w okresie IX – X w ramach którego formułowane są rekomendacje do budżetu gminy na kolejny rok. Tematyka spotkania: analiza sytuacji bieżącej, sprawozdawczość z poszczególnych Zespołów tematycznych/eksperskich (zakres i postęp prac, etc.)
- W ramach Zespołu działają Zespoły tematyczne/eksperskie – liczebność grup: ok. 5 –15 osób w zależności od sytuacji i sprawy, do której grupa jest powoływana. Zespoły tematyczne/eksperskie nie są tworzone na stałe, a raczej powoływane stosownie do potrzeb.
- „Spotkania z rezultatem” – po każdym spotkaniu występuje zapis rezultatów i dalszych zobowiązań. Kolejne spotkanie rozpoczyna się od ewaluacji wykonanych / niewykonanych prac czy zobowiązań.

Przykładowy zakres działań Zespołu:

- Podejmowanie działań z zakresu polityki społecznej w gminie – m.in. w oparciu o studia przypadków danych sytuacji, opracowywanie optymalnych zasad / procedur pozwalających na usprawnienie działań, podnoszenie efektywności działań, etc.
- Planowanie działań na przyszłość (działania strategiczne).
- Konstruowanie wytycznych do budżetu gminy (corocznie) w zakresie realizacji zadań z obszaru polityki społecznej.
- Pomoc międzysektorowa – aktywizacja środowiska lokalnego do samopomocy. Projektowanie rozwiązań na informowanie się wzajemnie, wspieranie się, nawet finansowanie, wszystko skoncentrowane wokół rozwiązywania problemów społecznych.
- Diagnozowanie problemów.
- Monitoring działania elementów w modelu tzw. pętli pentagon. Propozycja działania:
  - a. zebranie informacji o zgłoszonych potrzebach, problemach, informacjach przez mieszkańców gminy Niepołomice z dostępnych źródeł (np. platforma informacyjna, konkursy dla młodzieży, aplikacje telefoniczne, spotkania konsultacyjne, etc.) i ich zagregowanie wg typów, obszarów występowania, itp. [I element „pętli pentagon” zarządzania polityką społeczną w gminie Niepołomice];
  - b. ujęcie wszystkich zgłoszonych informacji w bazie danych (np. mapa problemów społecznych gminy Niepołomice, etc.) [II element „pętli pentagon”];
  - c. przedstawienie na forum Zespołu ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice

wyników diagnozy (pkt. a). Dyskusja na temat wniosków płynących z diagnozy. Decyzja o podjęciu działań doraźnych, bezpośrednich [III element „pętli pentagon”] wraz ze wskazaniem osób / instytucji odpowiedzialnych za działania oraz określeniu zasad weryfikacji i realizacji tych zadań przed Zespołem ds. Polityki Społecznej Gminy Niepołomice [IV element „pętli pentagon”];

- d. w oparciu o uzyskane informacje kolejno: wspólna analiza informacji na forum Zespołu ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice, podjęcie decyzji strategicznych w postaci np. formułowania propozycji działań, rozwiązań systemowych itp. które wpłyną na podniesienie jakości życia w Gminie Niepołomice [V element „pętli pentagon”].

Ważne założenie dla pracy Zespołu ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice:

w ramach swoich prac Zespół ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice nie będzie zajmował się sprawami konkretnie określonych osób/rodzin; uwaga Zespołu ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice będzie nakierowana na identyfikację, analizę i przeciwdziałanie niekorzystnym zjawiskom z obszaru szeroko rozumianej polityki społecznej (które dotyczą ogólnie wskazanej kategorii osób/rodzin). W swoich pracach Zespół ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice będzie kierował się poszanowaniem obowiązującego prawa w zakresie przetwarzania danych osobowych.

Odpowiedzialność:	Szacunkowy koszt:	Termin realizacji:
Burmistrz Miasta i Gminy Niepołomice	Ok. 60 000,00 tys./rocznie – etat Pełnomocnika ds. Polityki Społecznej Powołanie Zespołu ds. Polityki Społecznej – bezkosztowo	2015 - 2020

Proponowane zadania, możliwe do realizacji, w przypadku uzyskania dodatkowych środków finansowych:

- Rozwój / profesjonalizm kadr polityki społecznej** – opracowanie i wdrożenie kalendarza szkoleń i działań rozwojowych (np. spotkania rozwojowe – wymiana doświadczeń, praca w oparciu o studia przypadków, analizowanie, wnioskowanie, szkolenia prowadzone przez ekspertów, szkolenia indywidualne członków zespołu w ramach działań Zespołu ds. Polityki Społecznej Gminy Niepołomice.

Cel strategiczny 4.4. Kształtowanie trwałych postaw partycypacyjnych w społeczności lokalnej gminy Niepołomice w oparciu o wdrożone mechanizmy partycypacji deliberatywnej²⁸.

²⁸ Partycypacja deliberatywna daje możliwość przedstawienia własnych argumentów i przedyskutowania ich z innymi uczestnikami dyskusji. Jest to podstawa różnica pomiędzy partycypacją deliberatywną a demokracją bezpośrednią, w której nie ma wzajemnych oddziaływań (dyskusji, debaty, konfrontacji) między uczestnikami. W sytuacji deliberacji zdecydowanie zwiększa się stopień zaufania obywateli do instytucji publicznych. Partycypacja deliberatywna stwarza obywatelom możliwość uczestnictwa w dyskusji i przedstawienia niejednokrotnie nawet sprzecznych interesów, co nie wyklucza dialogu i dojścia do konsensusu.

Proponowane zadania, możliwe do realizacji, w przypadku uzyskania dodatkowych środków finansowych:

1. **Przygotowanie i przeprowadzenie warsztatu rozwojowego** dla członków **Zespołu ds. Polityki Społecznej Gminy Niepołomice** z nowoczesnych, efektywnych **metod partycypacji obywatelskiej** takich jak: panel obywatelski, sondaż deliberatywny, sąd obywatelski, komórki planistyczne, narada obywatelska, kawiarenka obywatelska, konsultacje w terenie – spacer badawczy czy różnego rodzaju gry np. Future City Game). Podczas warsztatu jego uczestnicy decydują, które z metod są najbardziej adekwatne do problemów społecznych występujących w gminie Niepołomice, a następnie rekomendują je do wdrożenia.
2. **Wybór** jednego, dwóch **instrumentów partycypacji obywatelskiej** (w oparciu o np. warsztat rozwojowy nr 1) i **zastosowanie ich do poprawy sytuacji społecznej w gminie Niepołomice** oraz **wdrożenie ich jako stałej praktyki dialogu obywatelskiego** prowadzonego w gminie w celu podnoszenia jakości życia mieszkańców. Zespół ds. Polityki Społecznej Gminy Niepołomice okresowo (corocznie) rekomenduje jakie decyzje dotyczące ważnych problemów życia społecznego w gminie powinny być konsultowane z mieszkańcami w postaci np. narady obywatelskiej lub sondażu deliberatywnego.

V. Część Wdrożeniowa

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice stanowi jedną z branżowych Strategii gminy, stąd też system monitorowania i wdrażania Strategii opiera się na schemacie znanym już ze Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Niepołomice z uwzględnieniem zaangażowania ważnej instytucji, jaką w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie stanowił **Zespół ds. Polityki Społecznej w gminie Niepołomice**.

Strona | 105

System wdrażania, monitorowania i finansowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych gminy Niepołomice zawiera bezpośrednie odniesienie do procedur i zakresu odpowiedzialności za realizację zapisów strategicznych, dokonanie pomiaru i obserwacji postępów w realizacji Strategii. Dopełnieniem systemu jest określenie podmiotów odpowiedzialnych i zaangażowanych w jego wdrażanie, a także wskazanie możliwych źródeł finansowania zaproponowanych zadań i projektów.

Wdrażanie zapisów Strategii i monitorowanie postępów w tym zakresie odbywać będzie się zgodnie z określonymi w Misji standardami zachowań, które sformułowane zostały w sposób następujący:

- Partnerstwo - działania inicjowane i realizowane w partnerstwie / działania oparte na zasadzie partnerstwa.
- Współpraca - stałe rozwijanie i wzmacnianie współpracy instytucjonalnej, w tym także międzysektorowej (samorząd, biznes, organizacje pozarządowe, grupy mieszkańców).
- Otwarta i sprawna komunikacja - prowadzenie działań komunikacyjnych w sposób stały, szeroki, rzetelny zarówno pomiędzy instytucjami, organizacjami pozarządowymi, biznesem, mieszkańcami (komunikacja pozioma), jak i wewnątrz instytucji (komunikacja pionowa). Dialog jako podstawą prowadzonych działań komunikacyjnych.
- Wykorzystywanie potencjału lokalnego - stałe poszukiwanie i wykorzystywanie zasobów środowiska lokalnego.
- Planowanie działań - działania prowadzone w sposób przemyślany (decyzyjne podejmowane w oparciu o dane), zaplanowany, konsekwentny i skuteczny.
- Przejrzystość działań manifestująca się m.in. w: dostępności do analizy sytuacji społecznej, wielkości środków przeznaczanych na poszczególne działania, procedurach / zasadach realizowanych działań.
- Wysoka jakość wyspecjalizowanej oferty / usług.
- Prowadzenie działań diagnostycznych zarówno wewnątrz gminy jak i w jej otoczeniu – w kontekście identyfikacji dobrych praktyk wartych wdrażania.
- Systematyczność standardem pracy.
- Kadra wyspecjalizowana, profesjonalna, podlegająca stałemu procesowi rozwoju zawodowego.

V.1. Podmioty zaangażowane w realizację Strategii

Strategia jest wdrażana i monitorowana przez wyznaczone do tego podmioty przy wykorzystywaniu dostępnych narzędzi i procedur. Określenie precyzyjnych mechanizmów weryfikacji i oceny postępów w zakresie realizacji założonych działań oraz osiągnięcia postawionych celów ma szczególne znaczenie w kontekście założenia partnerskiej realizacji części ujętych w dokumencie zamierzeń strategicznych. Podmiotami odpowiedzialnymi za wdrażanie i monitorowanie Strategii są członkowie **Zespołu ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice, w tym przede wszystkim:**

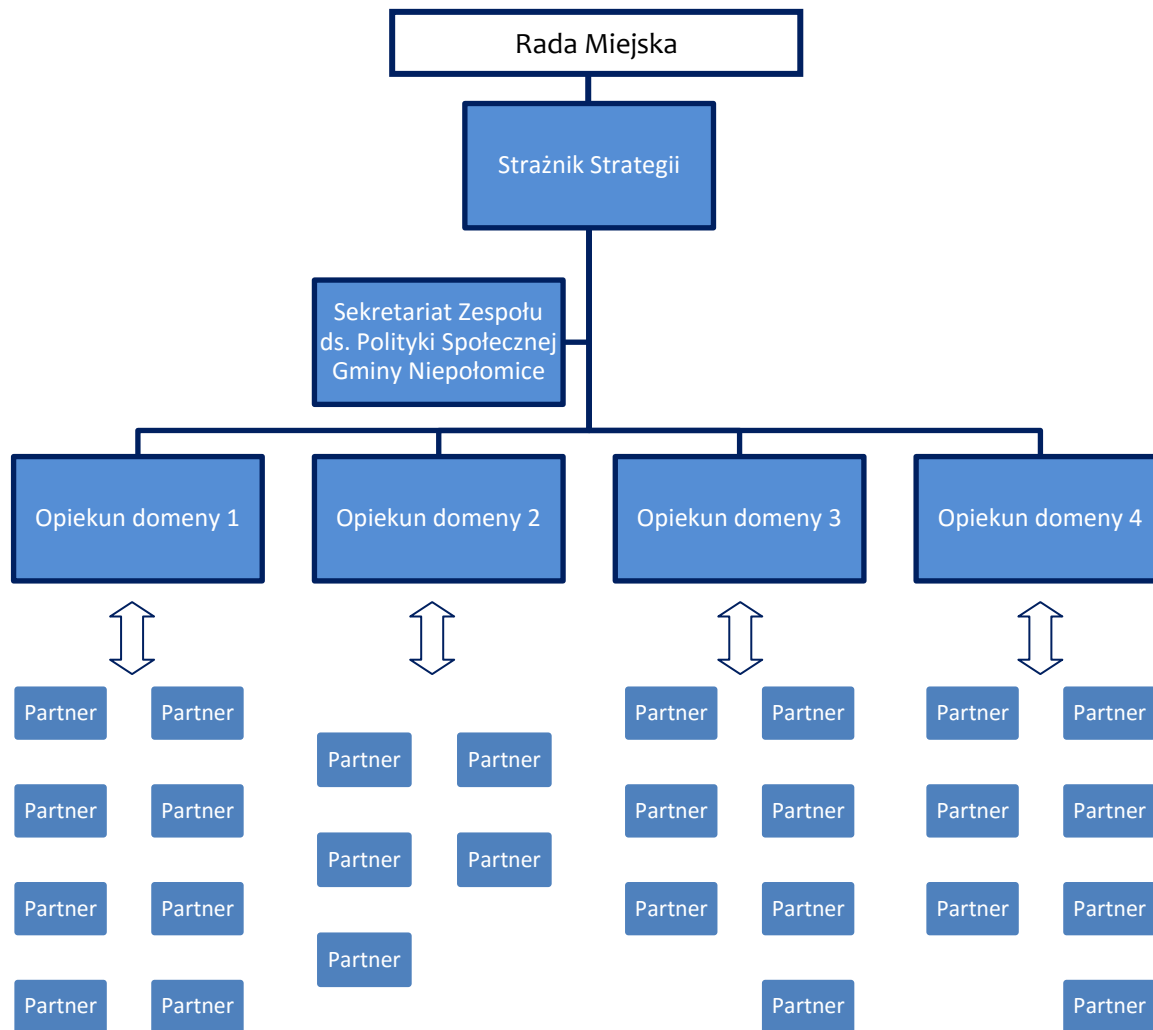
Strona | 106

- I. *Strażnik Strategii* - Burmistrz Miasta i Gminy Niepołomice
- II. *Sekretariat Zespołu ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice*
- III. *Opiekunowie Domen:*
  - **Opiekun Domeny 1.** Integrująca i skuteczna polityka gminy Niepołomice w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu - **Dyrektor Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w gminie Niepołomice.**
  - **Opiekun Domeny 2.** Bezpieczeństwo w wymiarze indywidualnym, publicznym, zdrowotnym i środowiskowym – **Komendant Komisarjatu Policji w Niepołomicach lub Komendant Straży Miejskiej w Niepołomicach.**
  - **Opiekun Domeny 3.** Stworzenie warunków do rozwoju kulturalnego, edukacyjnego i obywatelskiego w Niepołomicach sprzyjającego przeciwdziałaniu i rozwiązywaniu problemów społecznych - **Kierownik Referatu Edukacji Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice.**
  - **Opiekun Domeny 4.** Zintegrowany system planowania i zarządzania polityką społeczną w mieście i gminie Niepołomice – **Sekretariat Zespołu ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice/Pełnomocnik ds. Polityki Społecznej.**
- IV. *Partnerzy* – przedstawiciele podmiotów i instytucji zaangażowanych w proces realizacji zadań w ramach poszczególnych domen strategicznych:
  - **w ramach Domeny 1. Integrująca i skuteczna polityka gminy Niepołomice w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu** są to m.in.: kierownicy poszczególnych Referatów UMiG Niepołomice realizujących określone dla domeny cele (Stanowisko ds. osób niepełnosprawnych, Pełnomocnik ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii) oraz kierownicy gminnych jednostek organizacyjnych, w tym m.in.: Publiczna Ponadgminna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Wsparcia Dziennego w Niepołomicach, Środowiskowy Dom Samopomocy, dyrektorzy szkół, przedstawiciele kościoła, filia Powiatowego Urzędu Pracy, przedstawiciele organizacji pozarządowych prowadzących aktywność w obszarze związanym z polityką społeczną, Młodzieżowe Centrum Karier, OHP w Niepołomicach.
  - **w ramach Domeny 2 Bezpieczeństwo w wymiarze indywidualnym, publicznym, zdrowotnym i środowiskowym** są to m.in.: sołtysi, Straż miejska, Policja, Referat

Przygotowania i Realizacji Inwestycji, Referat Ochrony Środowiska i Rolnictwa, Nadleśnictwo Niepołomice, Wodociągi Niepołomice.

- **w ramach Domeny 3. Stworzenie warunków do rozwoju kulturalnego, edukacyjnego i obywatelskiego w Niepołomicach sprzyjającego przeciwdziałaniu i rozwiązywaniu problemów społecznych** są to m.in.: Centrum Kultury, Małopolskie Centrum Dźwięku i Słowa, Fundacja Zamek Królewski, Muzeum Niepołomickie, szkoły, domy kultury, biblioteki, organizacje pozarządowe, kluby sportowe, Opactwo ss. Benedyktynek w Staniątkach,
- **W ramach Domeny 4. Zintegrowany system planowania i zarządzania polityką społeczną w mieście i gminie Niepołomice** są to m.in.: Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Publiczna Ponadgminna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Wsparcia Dziennego w Niepołomicach, Środowiskowy Dom Samopomocy, dyrektorzy szkół, przedstawiciele kościoła, filia Powiatowego Urzędu Pracy, przedstawiciele organizacji pozarządowych prowadzących aktywność w obszarze związanym z polityką społeczną, Młodzieżowe Centrum Karier, OHP w Niepołomicach, domy kultury, szkoły z terenu Gminy, Małopolskie Centrum Dźwięku i Słowa, Fundacja Zamek Królewski, Centrum Kultury, przedstawiciele Wydziałów Urzędu Miasta i Gminy Niepołomice, przedstawiciele organizacji pozarządowych prowadzących aktywność w obszarze związanym z polityką społeczną.

Struktura podmiotów zaangażowanych w proces wdrażania i monitorowania „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych” przedstawia się następująco:

Wyżej wymienieni uczestnicy będą w ramach procesu monitorowania i oceny realizować następujące funkcje:

I. **Rada Miejska:**

- zapewnia finansowanie dla planowanych przedsięwzięć strategicznych;
- odbiera od Strażnika Strategii wyniki monitoringu Strategii i rekomendacje dot. wdrażania Strategii;
- podejmuje decyzje o przystąpieniu do procesu przeglądu strategicznego (aktualizacji Strategii).

II. **Strażnik Strategii:**

- inicjuje i koordynuje proces wdrażania i monitoringu;
- określa standardy bieżącego monitorowania wdrażania Strategii (wprowadza niezbędne zmiany do procedury monitoringu);
- przedstawia wyniki monitoringu i rekomendacje Radzie Miejskiej;

- zabiega o zapewnienie finansowania dla planowanych przedsięwzięć strategicznych;
  - mobilizuje zasoby na rzecz realizacji działań zapisanych w Strategii;
  - odpowiada za aktualizację zapisów Strategii, jest inicjatorem przeglądu strategicznego.
- III. *Sekretariat Zespołu ds. ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice:*
- pełni funkcję jednostki wykonawczej Strażnika Strategii;
  - odpowiada za przygotowanie i organizację pracy Zespołu ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice:
  - scala i opracowuje uzyskane od Opiekunów domen informacje oraz przygotowuje rekomendacje dotyczące wdrażania Strategii wraz z harmonogramem rzeczowo-finansowym na kolejny rok budżetowy;
  - utrzymuje stały, bieżący kontakt z Opiekunami Domen oraz Partnerami - prowadzi, we współpracy z Opiekunami Domen, bieżący monitoring postępów we wdrażaniu zapisów Strategii;
  - wspiera Opiekunów Domen w działaniach na rzecz angażowania Partnerów do realizacji założeń poszczególnych domen.
- IV. *Opiekunowie Domen:*
- są członkami Zespołu ds. Polityki Społecznej Gminy Niepołomice;
  - koordynują realizację zadań strategicznych w ramach domen;
  - w sposób stały monitorują realizację zadań i stopień osiągania celów w ramach poszczególnych domen;
  - pozyskują i agregują informacje i dane mające służyć monitoringowi danej domeny na potrzeby analizy wskaźników produktów i rezultatów;
  - formułują rekomendacje dotyczące wdrażania zapisów poszczególnych domen;
  - podejmują działania na rzecz angażowania partnerów do realizacji założeń poszczególnych domen;
  - przygotowują i przekazują Zespołowi ds. Polityki Społecznej Gminy Niepołomice i dalej Strażnikowi Strategii informację dotyczącą stanu realizacji celów zapisanych w ramach domeny.
- V. *Partnerzy:*
- aktywnie, zgodnie z posiadanymi kompetencjami włączają się w realizację zadań określonych dla poszczególnych domen;
  - przekazują Opiekunom Domen informacje nt. realizowanych zadań wpisujących się w założenia poszczególnych domen oraz statystyki i dane pomocne w procesie monitorowania wskaźników rezultatu dla domen;
  - zgłaszają Opiekunom Domen pojawienie się trudności lub dodatkowe potrzeby związane z wdrażanymi zadaniami uwzględnionymi w Strategii;
  - są członkami Zespołu ds. Polityki Społecznej Gminy Niepołomice, ale także mogą być spoza Zespołu ds. Polityki Społecznej Gminy Niepołomice.

V.2. Wskaźniki monitorowania realizacji Strategii

System monitorowania powinien zapewnić ocenę skuteczności działań, które będą podjęte dla realizacji kierunków wyznaczonych przez „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice”, stąd też opiera się on na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji o zrealizowanych w ramach Strategii zadaniach. Strona | 110

Monitoring realizacji Strategii odbywać się będzie poprzez prowadzony na podstawie zbiorczych wskaźników produktów i pomiaru celu analizowanych w oparciu o zakres podstawowych wskaźników, przyjętych dla poszczególnych celów strategicznych ukonstytuowanych w ramach domen strategicznego rozwoju polityki społecznej w gminie Niepołomice. Wskaźniki nie otrzymują wartości docelowych, które należy osiągnąć. Ich poziom będzie jednak monitorowany podczas przeglądów strategicznych dokumentu i na podstawie osiągniętych wartości podejmowane będą decyzje dotyczące realizacji zadań priorytetowych (ich zwiększenia, ponawiania bądź wygaszenia działań w zależności od potrzeb).

W celu stworzenia odpowiedniego tła wartości wskaźników powinny być umiejscowione w szerszym kontekście (powiatowym, regionalnym, krajowym), dlatego w miarę dostępności danych informacje na temat wartości wskaźników będą prezentowane:

- w liczbach bezwzględnych (lub procentowo),
- w porównaniu do średniej powiatu i średniej wojewódzkiej,
- w ujęciu zmiany od roku bazowego oraz ostatniego badania (dynamika / trend).

Wskaźniki służące monitorowaniu realizacji Strategii, odnoszące się do poszczególnych jej domen strategicznych i celów przedstawiono poniżej.

Domena 1.

Integrująca i skuteczna polityka gminy Niepołomice w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Cel strategiczny 1.1. Skuteczna pomoc i wsparcie dla rodzin w wypełnianiu ról rodzicielskich, wychowawczych i społecznych.

Zadanie:	Rodzaj działania:	Wskaźniki produktu:	Wskaźnik pomiaru celu:
Organizacja warsztatów dla rodziców - Szkoła dla rodziców.	Prewencyjne	- Zwiększenie kompetencji wychowawczych wśród rodziców; - Zmniejszenie liczby rodzin wymagających interwencji instytucji pomocy społecznej; - Poprawa jakości opieki sprawowanej nad dzieckiem; - Wzrost świadomości rodzin dotyczący problemów związanych z uzależnieniami; - Integracja środowiska lokalnego.	- Liczba spotkań warsztatowych dla rodziców w ramach Szkoły dla rodziców; - Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny; - Liczba lokalnych instytucji, które przystąpiły do programu „Karta Dużej Rodziny”; - Liczba dzieci korzystających z miejsc pomocy; - Liczba osób przeszkolonych z edukacji ekonomicznej; - Liczba dzieci objętych wsparciem w ramach zajęć wyrównawczych.
Stworzenie miejsc pomocy dla dzieci i młodzieży wykazujących problemy.	Interwencyjne		
Opracowanie programu przeciwdziałania uzależnieniom wśród młodzieży .	Prewencyjne		
Rozwój wsparcia oferowanego w ramach Karty Dużej Rodziny.	Aktywizujące		
Wprowadzenie programu edukacji ekonomicznej dla rodzin i osób dorosłych.	Prewencyjne		
Opracowanie i realizacja programu mającego na celu wzrost poziomu tolerancji.	Prewencyjne		
Realizacja programu wyrównywania szans edukacyjnych.	Prewencyjne		
Organizacja kampanii społecznej promującej wartości rodzinne.	Prewencyjne		

Cel strategiczny 1.2. Zwiększenie dostępności osób niepełnosprawnych do aktywności życiowej, zawodowej i społecznej.

Zadanie:	Rodzaj działania:	Wskaźniki produktu:	Wskaźnik pomiaru celu:
Organizacja grup wsparcia dla rodzin osób niepełnosprawnych.	Integracyjne, Aktywizujące	- Wzrost aktywności społecznej i zawodowej życia osób	- Liczba rodzin osób niepełnosprawnych

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego, 30 – 103 Kraków ul. Włóczków 22/3,
Tel. (12) 623 77 40, Fax (12) 623 77 85, www.cds.krakow.pl e-mail: cds@cds.krakow.pl

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Niepołomice
na lata 2015 - 2020

Opracowanie programu edukacji włączającej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w szkołach z terenu gminy Niepołomice.	Aktywizujące	niepełnosprawnych; – Zmiana wizerunku społecznego osób niepełnosprawnych; – Wzrost integracji społecznej osób niepełnosprawnych; – Usamodzielnienie się osób niepełnosprawnych.	korzystających z grup wsparcia; – Liczba dzieci niepełnosprawnych korzystająca z programu edukacji włączającej; – Liczba ofert pracy udostępniona osobom niepełnosprawnym. – Liczba osób niepełnosprawnych zatrudniona w ramach gminnego programu wspierania zatrudnienia; – Liczba działań podjętych w celu likwidacji barier architektonicznych.
Stworzenie miejsca pobytu dziennego dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności.	Interwencyjne		
Kształtowanie wśród młodzieży wrażliwości społecznej oraz postaw rozumienia niepełnosprawności i integracji społecznej.	Prewencyjne		
Podjęcie działań mających na celu zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnej.	Aktywizujące		
Likwidacja barier architektonicznych utrudniających poruszanie się po mieście osobom niepełnosprawnym.	Aktywizujące, Interwencyjne		
Cel strategiczny 1.3. Wzmacnianie samodzielności i aktywizacji osób w podeszłym wieku oraz rozwijanie systemu wsparcia seniorów.			
Zadanie:	Rodzaj działania:	Wskaźniki produktu:	Wskaźnik pomiaru celu:
Uruchomienie Domu Pomocy Społecznej dla osób starszych, przewlekle chorych w podeszłym wieku.	Interwencyjne	– Zwiększenie aktywności społecznej osób starszych; – Integracja społeczna osób młodych i seniorów; – Lepsze zrozumienie potrzeb oraz potencjału seniorów.	– Liczba pensjonariuszy w gminnym Domu Pomocy Społecznej. – Liczba działań na rzecz integracji osób starszych z osobami młodymi w danym roku na terenie gminy.
Dalszy rozwój usług społecznych na rzecz seniorów w miejscu zamieszkania wraz z opracowaniem kampanii informacyjnej skierowanej do osób starszych oraz ich rodzin o możliwości uzyskania takiej pomocy.	Interwencyjne		
Promowanie i tworzenie miejsc przyjaznych seniorom, w których prowadzone są aktywności skierowane do tej grupy osób.	Aktywizujące,		

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Niepołomice
na lata 2015 - 2020

Aktywizacja społeczna seniorów i wzmocnienie więzi międzypokoleniowych.	Integracyjne, Aktywizujące		
Cel strategiczny 1.4. Polepszenie sytuacji życiowej osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem.			
Zadanie:	Rodzaj działania:	Wskaźniki produktu:	Wskaźnik pomiaru celu:
Opracowanie zasad programu gospodarowania mieszkaniami chronionymi (treningowymi).	Interwencyjne	- Rozwój działań wolontariackich na terenie gminy; - Zwiększenie dostępu do mieszkalnictwa chronionego oraz mieszkalnictwa socjalnego; - Poprawa jakości życia mieszkańców wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym.	- Liczba osób niepełnosprawnych objęta programem gospodarowania mieszkaniami chronionymi - Liczba środków przeznaczonych na realizację programu przeciwdziałania uzależnieniom w danym roku na terenie gminy - Liczba wolontariuszy działających w ramach Centrum Wolontariatu na terenie gminy w danym roku - Powstanie spółdzielni socjalnej na terenie gminy.
Utworzenie Centrum Wolontariatu / organizacja działań wolontaryjnych na terenie gminy Niepołomice.	Prewencyjne, Aktywizujące		
Utworzenie spółdzielni socjalnej.	Interwencyjne, Aktywizujące		
Stworzenie warunków dla utworzenia Klubu Integracji Społecznej.	Interwencyjne, Aktywizujące		
Opracowanie programu budowy i gospodarowania mieszkaniami socjalnymi.	Interwencyjne		
Opracowanie programu budowy i gospodarowania mieszkaniami czynszowymi.	Interwencyjne		
Opracowanie i realizacja programu pozwalającego odpracowywać długi względem Gminy Niepołomice osobom w trudnej sytuacji materialnej poprzez pracę socjalną (kontrakt socjalny) np. sprzątnięcie ulic, porządkowanie zieleni, odśnieżanie itp.	Interwencyjne		
Utworzenie stanowiska „Job assistant” (asystenta osoby bezrobotnej).	Interwencyjne, Aktywizujące		
Organizacja mobilnego punktu zapewniającego bezpłatne poradnictwo prawne, dla mieszkańców gminy.	Prewencyjne		
Domena 2.			

Bezpieczeństwo w wymiarze indywidualnym i publicznym, zdrowotnym i środowiskowym.

Cel strategiczny 2.1. Poprawa poziomu bezpieczeństwa osób i mienia.

Zadanie:	Rodzaj działania:	Wskaźniki produktu:	Wskaźnik pomiaru celu:
Opracowanie projektu poprawiającego bezpieczeństwo ruchu drogowego na ulicy Młyńskiej.	Interwencyjne	– Wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców gminy. – Poprawa świadomości mieszkańców odnośnie bezpieczeństwa.	– Liczba osób zadowolonych z bezpiecznego dotarcia dzieci do i ze szkoły. – Zmiana ilości wypadków na drogach z udziałem pieszych oraz rowerzystów. – Liczba miejsc szczególnie niebezpiecznych włączonych do gminnego systemu monitoringu.
Doposażenie jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w sprzęt ratowniczy.	Prewencyjne		
Stała poprawa i rozwój infrastruktury drogowej wpływającej na wzrost i poprawę bezpieczeństwa (budowa chodników, ścieżek rowerowych).	Interwencyjne		
Zapewnienie odpowiedniego oznakowania drogowego na terenie gminy.	Prewencyjne		
Rozbudowa monitoringu w miejscach szczególnie niebezpiecznych.	Prewencyjne		
Prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych (warsztaty, wykłady itp.) dotyczących bezpieczeństwa.	Prewencyjne		
„Poznaj swojego dzielnicowego” – organizacja cyklicznych (np. raz w roku) spotkań mieszkańców z policjantem dzielnicowym.	Integrujące		
Opracowanie programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi.	Interwencyjne		

Cel strategiczny 2.2. Zachowanie wysokiej jakości środowiska naturalnego.

Zadanie:	Rodzaj działania:	Wskaźniki produktu:	Wskaźnik pomiaru celu:
Czyste Niepołomice – odpowiedzialna	Prewencyjne	– Poprawa stanu środowiska	– Liczba uczestników projektu

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego, 30 – 103 Kraków ul. Włóczków 22/3,
Tel. (12) 623 77 40, Fax (12) 623 77 85, www.cds.krakow.pl e-mail: cds@cds.krakow.pl

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Niepołomice
na lata 2015 - 2020

młodzież. Projekt włączenia młodzieży w działania ekologiczne.		naturalnego; – Wzrost świadomości mieszkańców dotyczących ekologii. – Poprawa stanu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.	„Czyste Niepołomice – odpowiedzialna młodzież” w danym roku; – Liczba uczestników działań edukacyjno-informacyjnych dotyczących ekologii i ochrony środowiska zrealizowanych w danym roku na terenie gminy; – Liczba działań podjętych w celu poprawy jakości bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.
Otwarcie na rzekę – program społeczny.	Prewencyjne		
Stałe prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych (warsztaty, wykłady itp.) dotyczących ekologii i ochrony środowiska.	Prewencyjne		
Naprawa i konserwacja wałów przeciwpowodziowych wraz z infrastrukturą drogową.	Interwencyjne		
Zwiększenie monitoringu wyrzucania śmieci przez straż miejską.	Interwencyjne		

Strona | 115

Cel strategiczny 2.3. Stworzenie warunków do podniesienia kondycji zdrowotnej mieszkańców gminy.

Zadanie:	Rodzaj działania:	Wskaźniki produktu:	Wskaźnik pomiaru celu:
Wprowadzenie do szkół projektu edukacyjnego dotyczącego otyłości i zdrowego trybu życia.	Prewencyjne	– Poprawa stanu zdrowia mieszkańców gminy Niepołomice; – Wzrost samoświadomości dotyczącej konieczności dbania o własne zdrowie.	– Liczba szkół objętych projektem z zakresu przeciwdziałania otyłości i promowania zdrowego trybu życia. – Liczba przeprowadzonych akcji zdrowotnych na terenie gminy.
Wprowadzenie do szkół i przedszkoli opieki profilaktycznej lekarzy specjalistów, w tym np. logopedy, ortopedy, dentysty, rehabilitanta.	Prewencyjne		
Wprowadzenie do szkół programu „zdrowy kręgosłup” dla dzieci i młodzieży.	Prewencyjne		
Poprawa dostępności do informacji medycznej.	Prewencyjne		
Tworzenie oferty rekreacyjnej dla mieszkańców.	Prewencyjne		
Prowadzenie na terenie gminy cyklicznych akcji zdrowotnych np. bezpłatne (lub dofinansowywane) szczepienia przeciwko grypie dla osób w wieku 65+, dla dzieci do lat 3 itp.	Prewencyjne		

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego, 30 – 103 Kraków ul. Włóczków 22/3,
Tel. (12) 623 77 40, Fax (12) 623 77 85, www.cds.krakow.pl e-mail: cds@cds.krakow.pl

Domena 3. Stworzenie warunków do rozwoju kulturalnego, edukacyjnego i obywatelskiego w Niepołomicach sprzyjającego przeciwdziałaniu i rozwiązywaniu problemów społecznych.

Cel strategiczny 3.1. Zwiększenie dostępności i jakości usług opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych skierowanych do dzieci do lat trzech i w wieku przedszkolnym.

Zadanie:	Rodzaj działania:	Wskaźniki produktu:	Wskaźnik pomiaru celu:
Poprawa dostępności do usług opieki nad dziećmi do 3 lat. Rozwój sieci żłobków samorządowych, oddziałów żłobkowych i klubów dziecięcych na terenie gminy.	Prewencyjne	– Poprawa dostępności usług opiekuńczych dla dzieci w wieku żłobkowym i przedszkolnym.	– Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych różnymi formami opieki – Zmiana liczby miejsc w przedszkolach i punktach przedszkolnych w relacji do roku bazowego.
Poprawa dostępności do samorządowych placówek wychowania przedszkolnego. Rozwój sieci przedszkoli i punktów przedszkolnych na terenie gminy.	Prewencyjne		

Cel strategiczny 3.2 Wzmocnienie funkcji integracyjnych i społecznych (wyrównawczych, egalitarnych) szkół działających na terenie gminy Niepołomice.

Zadanie:	Rodzaj działania:	Wskaźniki produktu:	Wskaźnik pomiaru celu:
Wyrównywanie szans edukacyjno-rozwojowych dzieci i młodzieży na poziomie podstawowym i gimnazjalnym poprzez prowadzenie zajęć wyrównawczych dla uczniów z problemami edukacyjnymi, dofinansowanie zajęć pozalekcyjnych rozwijających talenty i umiejętności, współpraca z uczelniami	Interwencyjne	– Poprawa dostępności uczniów do miejsc i oferty rekreacyjnej. – Poprawa jakości szkolnictwa na terenie gminy.	– Liczba powstałych miejsc wspierających młodzież gimnazjalną; – Liczba uczniów objętych wsparciem wyrównawczym w danym roku szkolnym; – Liczba uczniów objętych wsparciem podczas wakacji /

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego, 30 – 103 Kraków ul. Włóczków 22/3,
Tel. (12) 623 77 40, Fax (12) 623 77 85, www.cds.krakow.pl e-mail: cds@cds.krakow.pl

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Niepołomice
na lata 2015 - 2020

wyższymi – organizacja zajęć w ramach uniwersytetów dziecięcych.			ferii zimowych.
Wykorzystywanie bazy sportowej szkół dla rozwoju form aktywnego spędzania czasu wolnego dzieci i młodzieży.	Aktywizujące		
Organizacja oferty wypoczynkowo-edukacyjnej w okresie wakacyjnym (lato – zima) dla dzieci i młodzieży z rodzin mniej zamożnych.	Interwencyjne		
Rozwój oferty profesjonalnego doradztwa edukacyjno-zawodowego dla dzieci i młodzieży, od szkoły podstawowej po szkoły ponadgimnazjalne.	Prewencyjne		
Stworzenie miejsc/a wsparcia młodzieży gimnazjalnej.	Interwencyjne		

Strona | 117

Cel strategiczny 3.3. Poprawa dostępności i wzrost jakości usług kulturalnych.

Zadanie:	Rodzaj działania:	Wskaźniki produktu:	Wskaźnik pomiaru celu:
Stworzenie wyszukiwarki zajęć/aktywności.	Informacyjne	– Zmiana poziomu zadowolenia mieszkańców z jakości usług kulturalnych na terenie gminy rok do roku.	– Liczba mieszkańców biorących udział w zajęciach kulturalnych / sportowych. – Liczba oferowanych zajęć / inicjatyw kulturalnych / sportowych.
Rozwój oferty usług kulturalnych adresowanych do różnych grup odbiorców – w szczególności dla gimnazjalistów i młodzieży ponadgimnazjalnej, osób starszych, osób niepełnosprawnych.	Aktywizujące		
Wydłużenie czasu pracy instytucji kultury (popołudnia i wieczory oraz weekendy).	Prewencyjne		

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego, 30 – 103 Kraków ul. Włóczków 22/3,
Tel. (12) 623 77 40, Fax (12) 623 77 85, www.cds.krakow.pl e-mail: cds@cds.krakow.pl

Tworzenie oferty usług kulturalnych, sportowych, edukacyjnych oraz wolontariackich wspólnie z mieszkańcami. Umożliwianie osobom z pasją rozwój swoich zainteresowań i zarażanie nimi innych osób, grup poprzez system mikro grantów na tworzenie zajęć/warsztatów/spotkań.	Aktywizujące		
Cel strategiczny 3.4. Tworzenie warunków (stymulowanie) do aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców Gminy.			
Zadanie:	Rodzaj działania:	Wskaźniki produktu:	Wskaźnik pomiaru celu:
Stworzenie warunków wzmacniających lokalne inicjatywy – prowadzenie doradztwa i szkoleń dla mieszkańców.	Aktywizujące, Integracyjne	– Wypracowanie standardu współpracy władz i instytucji z mieszkańcami gminy.	– Wysokość środków dystrybuowanych w danym roku w ramach budżetu obywatelskiego. – Liczba decyzji podejmowanych na terenie gminy przy wykorzystaniu metod partycypacji deliberatywnej.
Zwiększenie środków i dostępności dla działań partycypacyjnych – budżet obywatelski, bank czasu i usług, samopomoc sąsiedzka.	Aktywizujące, Integracyjne		
Wprowadzenie metod partycypacji deliberatywnej w decyzjach dotyczących mieszkańców Gminy.	Aktywizujące		
Wsparcie do doradztwa całościowego i uczenia przez całe życie (lifelong learning) wspieranie działań Uniwersytetu Trzeciego Wieku i innych form edukacji nieformalnej w Gminie.	Prewencyjne		
Domena 4. Zintegrowany system planowania i zarządzania polityką społeczną w gminie Niepołomice.			
Cel strategiczny 4.1. Wdrożenie mechanizmów diagnostycznej partycypacji, czyli: stałe, powszechne, aktywne, wielokanałowe pozyskiwanie informacji o potrzebach oraz problemach społecznych w gminie Niepołomice			

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Niepołomice
na lata 2015 - 2020

Zadanie:	Rodzaj działania:	Wskaźniki produktu:	Wskaźnik pomiaru celu:
Konkurs na fotoesej: „Jasna i ciemna strona Niepołomice”	Prewencyjne, Aktywizujące	– Wypracowanie metod współpracy władz i instytucji z mieszkańcami gminy.	– Liczba spraw/inicjatyw zgłoszonych przez mieszkańców gminy za pomocą systemu wymiany informacji pomiędzy mieszkańcami a władzami gminy.
System (platforma) wymiany informacji pomiędzy mieszkańcami i władzami gminy.	Integracyjne, Aktywizujące		
Utworzenie skrzynki „życzeń”.	Aktywizujące		
Utrzymanie standardu „Poniedziałkowych spotkań z Burmistrzem”.	Aktywizujące		

Cel strategiczny 4.2. Gromadzenie, integrowanie, analizowanie i udostępnianie danych o sytuacji społecznej w gminie Niepołomice.

Zadanie:	Rodzaj działania:	Wskaźniki produktu:	Wskaźnik pomiaru celu:
Opracowanie standardu gromadzenia danych i ich upowszechniania z zakresu polityki społecznej.	Integracyjne	– Wypracowanie metod współpracy instytucji, mieszkańców.	– Liczba pakietów/zestawów danych zebranych i udostępnionych w danym roku
Mapa (baza) zjawisk społecznych Gminy Niepołomice.	Integracyjne		
Baza zasobów społecznych Gminy Niepołomice.	Integracyjne		

Cel strategiczny 4.3. Integracja podmiotów działających w obszarze polityki społecznej poprzez budowanie platformy współpracy i współdecydowania o kierunkach rozwoju polityki społecznej w gminie Niepołomice.

Zadanie:	Rodzaj działania:	Wskaźniki produktu:	Wskaźnik pomiaru celu:
Utworzenie Zespołu ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice (platforma współpracy).	Integracyjne	– Wypracowanie metod współpracy wśród instytucji działających w obszarze polityki społecznej w gminie.	– Liczba osób objętych programem rozwoju i profesjonalizacji kadr z obszaru polityki społecznej w danym roku. – Powołanie zespołu ds. polityki społecznej w gminie.
Rozwój / profesjonalizm kadr polityki społecznej.	Aktywizujące		

Cel strategiczny 4.4. Kształtowanie trwałych postaw partycypacyjnych w społeczności lokalnej gminy Niepołomice w oparciu o wdrożone mechanizmy partycypacji deliberatywnej.

Zadanie:	Rodzaj działania:	Wskaźniki produktu:	Wskaźnik pomiaru celu:
Przygotowanie warsztatu rozwojowego dla członków Zespołu ds. Polityki Społecznej Gminy Niepołomice z nowoczesnych, efektywnych metod partycypacji społecznej, w tym partycypacji deliberatywnej.	Aktywizujące	- Wzrost kompetencji kadr polityki społecznej w gminie; - Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie możliwości i wagi wyrażania swoich opinii.	- Liczba osób objętych programem rozwoju i profesjonalizacji kadr z obszaru polityki społecznej w danym roku.
Wdrożenie wybranych metod deliberatywnej partycypacji społecznej jako stałej praktyki dyskusji społecznej prowadzonej w gminie dotyczącej podnoszenia jakości życia mieszkańców.	Aktywizujące		

V.3. Procedury wdrażania i monitorowania Strategii

W procesie wdrażania oraz weryfikacji i oceny stopnia realizacji zamierzeń strategicznych przewidziano dwie podstawowe procedury postępowania. Są to:

I. *Procedura przepływu informacji, gromadzenia danych i sprawozdawczości*

Sprawozdania z postępów w realizacji zadań uwzględnionych w Strategii przygotowywane są raz w roku, poprzez przygotowanie sprawozdania końcoworocznego. W tym celu podejmowane są następujące działania:

a) Opiekunowie Domen pozyskują od Partnerów informacje na temat zadań strategicznych zrealizowanych/będących w realizacji/planowanych do realizacji w danym roku kalendarzowym. Dane zbierane są w oparciu o karty zadań obejmujące informacje takie jak m.in.: harmonogram i budżet realizacji, osiągnięte efekty (wskaźniki produktów i rezultatów), napotkane/potencjalne trudności i problemy, niezbędne dla zrealizowania zadania zasoby.
Dane gromadzone są do: 15 września.

b) Opiekunowie Domen agregują pozyskane informacje i w oparciu o nie opracowują częściowe sprawozdanie dotyczące domeny. Sprawozdanie zawiera: opis stanu wdrażania zapisów domeny oraz rekomendacje dotyczące wdrażania zapisów poszczególnych domen w kolejnym okresie sprawozdawczym (sprawozdanie uwzględnia również listę zadań planowanych do realizacji ramach domeny na kolejny rok budżetowy, w tym nowych propozycji zadań). Sprawozdania Opiekunowie domen przekazują do Sekretariatu Zespołu ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice.

Sprawozdania częściowe przekazywane są do: 1 października.

c) Sekretariat Zespół ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice w oparciu o sprawozdania częściowe Opiekunów Domen przygotowuje sprawozdanie całościowe i przekazuje je Strażnikowi Strategii.

Sprawozdanie przekazywane jest Strażnikowi Strategii do: 10 października.

d) W ciągu 10 dni od otrzymania sprawozdania Strażnik zwołuje spotkanie Zespołu ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice, podczas którego konsultuje ujęte w sprawozdaniu wyniki monitoringu, rekomendacje oraz listę zadań planowanych do realizacji w kolejnym roku budżetowym.

e) Na kolejnej, następującej po spotkaniu Zespołu ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice, sesji Rady Miejskiej Strażnik Strategii przedstawia wyniki sprawozdania z realizacji zamierzeń strategicznych. Informacje z systemu monitorowania służą zarządzającym realizacją „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Niepołomice” do sprawowania bieżącego nadzoru nad postępami.

II. *Procedura uruchamiania przeglądu strategicznego*

Przegląd i aktualizacja dokumentu „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Niepołomice” odbywać będzie się co 4 lata od momentu przyjęcia Strategii przez Radę Miejską. Poszczególne kroki uruchomienia tego procesu wskazano niżej i są to:

- a) Strażnik Strategii na sesji Rady Miejskiej przedstawia wniosek o rozpoczęcie procesu przeglądu strategicznego.
- b) W oparciu o decyzję Rady Miejskiej Sekretariat Zespołu ds. Polityki Społecznej w Gminie Niepołomice we współpracy z Opiekunami Domen określa sposób przeprowadzenia (w oparciu o własne zasoby czy z udziałem konsultantów zewnętrznych) oraz przygotowuje harmonogram procesu aktualizacji Strategii. Plan przeglądu strategicznego przedstawia Strażnikowi Strategii.
- c) Strażnik Strategii weryfikuje i zatwierdza plan przeglądu strategicznego uruchamiając tym samym proces aktualizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Niepołomice”.

V.4. Źródła finansowania Strategii

Najważniejszym źródłem finansowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie **budżet gminy Niepołomice**.

Jednakże działania realizowane w Strategii mogą być finansowane również poprzez fundusze zewnętrzne. Poniżej przedstawiono propozycję różnych zewnętrznych źródeł finansowania, w ramach których można realizować cele i zadania, wpisane do niniejszego dokumentu.

Jednym z zewnętrznych źródeł finansowania działań przewidzianych w ramach niniejszej Strategii może być **Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014 – 2020**. Wśród działań, jakie w ramach tych funduszy będzie można podejmować są:

- Działanie 8.2. Aktywizacja zawodowa (aktywizacja zawodowa osób o trudnej sytuacji na rynku pracy, np. osób po 50. roku życia, doradztwo zawodowe zorientowane na indywidualne potrzeby oraz wymagania lokalnego rynku pracy, działania mające na celu podniesienie kwalifikacji oraz nabycia doświadczenia zawodowego, współpraca publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia oraz instytucji pomocy społecznej).
- Działania 8.5. Wsparcie na rzecz łączenia życia zawodowego z prywatnym (pomoc w powrocie lub wejściu na rynek pracy osobom sprawującym funkcje opiekuńcze nad małymi dziećmi przez zwiększenie dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3, tworzenie żłobków i klubów dziecięcych, wydłużanie czasu pracy istniejących placówek, podnoszenie kompetencji kadr niezbędnych do pełnienia funkcji opiekuna / wolontariusza w żłobku / klubie dziecięcym, promocja usług opiekuna dziennego).
- Działanie 9.1. Aktywna integracja (włączenie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenia poprzez zindywidualizowane, kompleksowe wsparcie, zaangażowanie instytucji rynku pracy, jednostek pomocy społecznej, kuratorskiej służby sądowej, organizacji pozarządowych oraz podmiotów ekonomii społecznej, aktywizacja

zawodowa poprzez staże, praktyki, wolontariat, usługi asystenta osoby bezdomnej, osoby opuszczającej zakład karny, rodziny, osób niepełnosprawnych, subsydiowane zatrudnienie, zajęcia reintegracji zawodowej u pracodawcy, poradnictwo psychologiczne).

- Działanie 9.2. Usługi społeczne i zdrowotne (zwiększenie dostępności usług społecznych i zdrowotnych, działania profilaktyczne nakierunkowane na dzieci i młodzież, wsparcie rodzin zagrożonych dysfunkcją oraz dotkniętych kryzysem, wsparcie inicjatyw zwiększających dostępność oraz jakość usług kierowanych do osób niesamodzielnych oraz ich opiekunów).
- Działanie 9.3. Wsparcie ekonomii społecznej (wsparcie realizacji przez ośrodki wsparcia ekonomii społecznej przedsięwzięć wspierających rozwój ekonomii społecznej, np. usług animacji lokalnej, rozwój istniejących i tworzenie nowych podmiotów ekonomii społecznej).
- Działanie 10.1. Rozwój kształcenia ogólnego (wsparcie kształcenia ogólnego ukierunkowanego na rozwój kompetencji kluczowych oraz postaw związanych z motywacją do uczenia się, włączenie osób niepełnosprawnych do form edukacji ogólnej poprzez likwidowanie barier mentalnych i infrastrukturalnych oraz wsparcie towarzyszące).

W związku z faktem, iż na terenie gminy Niepołomice działa Lokalna Grupa Działania będzie mogła ona korzystać z funduszy Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020. Wśród działań realizowanych w ramach PROW należy wymienić Działanie M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER realizowane mogą być zadania mające na celu wzmocnienie kapitału społecznego poprzez zaangażowanie lokalnej społeczności w realizację LSR, zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości, tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego, rozwój kompetencji (w szczególności rolników oraz osób pozostających długotrwale bez pracy) związanych z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości i dywersyfikacją źródeł dochodu, rozwój wiedzy związanej z ochroną środowiska, rozwój produktów lokalnych i rynków zbytu, rozwój infrastruktury turystycznej i drogowej, zachowanie dziedzictwa lokalnego, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez aktywizację zawodową grup defaworyzowanych.

Zadania przewidziane do realizacji w niniejszej Strategii mogą być również finansowane ze środków **Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014 – 2020**. Podstawowym celem tego programu jest „zwiększenie zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne”. W programie wyróżniono 4 priorytety:

- **Priorytet 1. Małe inicjatywy** (zwiększanie roli inicjatyw nieformalnych, animowanie działań samopomocowych, wspieranie młodych organizacji pozarządowych),
- **Priorytet 2. Aktywne społeczeństwo** (aktywizacja obywateli w sprawach wspólnotowych, rozwijanie wolontariatu, poprawa zdolności organizacji pozarządowych do mobilizowania zasobów, aktywizacja współpracy wspólnot lokalnych i instytucji publicznych, wspieranie aktywnych form integracji społecznej, rozwój przedsiębiorczości społecznej, tworzenie warunków rozwoju bezpłatnego poradnictwa prawnego i obywatelskiego),
- **Priorytet 3. Aktywni obywatele** (zwiększanie wpływu obywateli na polityki publiczne, rozwijanie edukacji obywatelskiej i kompetencji społecznych, wzrost znaczenia organizacji

strażniczych i rzeczniczych, wspieranie tworzenia partnerstw (w tym partnerstwa publiczno-społecznego) i innych form współpracy, służących aktywizacji obywateli oraz przekazywaniu im realizacji zadań publicznych),

- **Priorytet 4. Silne organizacje pozarządowe** (zwiększanie kompetencji organizacji obywatelskich, wspieranie działań o charakterze systemowym).

Szerokie możliwości dofinansowania różnego rodzaju przedsięwzięć na rzecz osób starszych stwarza **Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014 – 2020**. Głównym celem tego programu jest „poprawa jakości i poziomu życia osób starszych dla godnego starzenia się poprzez aktywność społeczną”. W programie wyszczególnione zostały 4 priorytety, a mianowicie:

- **Priorytet 1. Edukacja osób starszych** (m.in. zajęcia edukacyjne dla osób starszych z zakresu różnych dziedzin, programy edukacyjne i warsztaty dotyczące starzenia, osób starszych oraz aktywnego starzenia, kształcenie opiekunów, promocja oferty edukacyjnej wśród osób starszych),
- **Priorytet 2. Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową** (m.in. aktywność fizyczna i turystyczno-rekreacyjna osób starszych, zajęcia w zakresie kultury i sztuki, budowanie sieci społecznych, przeciwdziałanie e-wykluczeniu),
- **Priorytet 3. Partycypacja społeczna osób starszych** (m.in. aktywność wspierająca uczestnictwo i integrację w życiu społecznym oraz publicznym, budowanie pozytywnego wizerunku starości, pomoc obywatelska, aktywna obecność w procesie tworzenia oraz funkcjonowania różnych grup obywatelskich i organizacji pożytku publicznego),
- **Priorytet 4. Usługi społeczne dla osób starszych (usługi zewnętrzne)** (m.in. szkolenia z zakresu pomocy osobom starszym dla wolontariuszy oraz opiekunów, wspieranie różnych form samopomocy, poprawa dostępności do usług społecznych).

Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014 – 2020 adresowany jest do osób powyżej 60 roku życia. Beneficjentami tego programu mogą być m.in. następujące podmioty: organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe, spółdzielnie socjalne, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, kluby sportowe.

Działania dotyczące ochrony środowiska przyrodniczego oraz zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego, przewidziane do realizacji w ramach niniejszej Strategii, mogą zostać dofinansowane ze środków **Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**. W kontekście zadań zaproponowanych w niniejszej Strategii szczególnie istotnymi źródłami finansowania wydają się dwa programy NFOŚiGW, a mianowicie: **Racjonalna gospodarka odpadami** oraz **Edukacja ekologiczna**. W ramach pierwszego z wymienionych powyżej programów przewidziano m.in. dofinansowanie (w formie pożyczki) dla przedsięwzięć ukierunkowanych na selektywne zbieranie i zapobieganie powstawaniu odpadów. Wśród projektów kwalifikujących się do wsparcia w ramach tego programu należy wymienić: budowę punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych, budowę systemów selektywnego zbierania odpadów, a także doposażenie systemów selektywnego zbierania odpadów. Beneficjentami działań wspieranych w ramach programu *Racjonalna gospodarka odpadami* mogą być jednostki samorządu terytorialnego i ich związki, jak również przedsiębiorcy (osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, przedsiębiorstwa państwowe, spółki prawa handlowego). Głównym celem

programu *Edukacja ekologiczna* jest „*podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej i kształtowanie postaw ekologicznych społeczeństwa poprzez promowanie zasad zrównoważonego rozwoju*”. W ramach tego programu wspierane są przedsięwzięcia edukacyjne dotyczące m.in.: kształtowania postaw społeczeństwa z wykorzystaniem tradycyjnych mediów i Internetu, aktywizacji społeczeństwa dla zrównoważonego rozwoju, wsparcia systemu edukacji w zakresie ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, a także budowy, rozbudowy, remontu i wyposażenia obiektów infrastruktury służących edukacji ekologicznej.

Kolejnym potencjalnym źródłem finansowania przedsięwzięć dotyczących ochrony środowiska naturalnego i bezpieczeństwa ekologicznego może być **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014 – 2020**. W przypadku tego programu źródłem finansowania zadań przewidzianych do realizacji w niniejszej Strategii mogą być w szczególności dwa działania, tj.: **Działanie 2.2. Gospodarka odpadami komunalnymi** oraz **Działanie 2.4. Ochrona przyrody i edukacja ekologiczna**. Celem pierwszego z wymienionych działań jest zmniejszenie ilości składowanych odpadów komunalnych poprzez racjonalizację systemu gospodarki odpadami. Celem drugiego z wymienionych działań jest wzmocnienie mechanizmów służących ochronie przyrody, a wśród potencjalnych typów projektów mogących uzyskać dofinansowanie znajdują się także projekty dotyczące realizacji działań edukacyjno-informacyjnych w zakresie ochrony środowiska naturalnego oraz efektywnego wykorzystania jego zasobów.

Działania w obszarze kultury przewidziane do realizacji w ramach niniejszej Strategii mogą zostać dofinansowane w ramach **Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego**. Źródłem finansowania zadań zaproponowanych w niniejszym dokumencie mogą być w szczególności następujące programy:

- **Program Edukacja**. Celem tego programu jest „*rozwijanie ekspresji twórczej i kreatywności, podnoszenie kompetencji artystycznych i medialnych*”. W ramach programu wyróżniono 3 priorytety, a mianowicie: **Edukacja kulturalna**, **Edukacja artystyczna** i **Edukacja medialna i informacyjna**. Celem pierwszego z wymienionych powyżej priorytetów jest rozwijanie kreatywności oraz ekspresji twórczej ludności, a także wspieranie wydarzeń artystycznych adresowanych do dzieci i młodzieży. W przypadku *Edukacji artystycznej* wspierane są działania ukierunkowane na podnoszenie poziomu polskiej edukacji artystycznej poprzez dofinansowanie najciekawszych projektów adresowanych do uczniów i studentów oraz absolwentów szkół i uczelni artystycznych. Natomiast celem priorytetu *Edukacja medialna i informacyjna* jest wspomaganie zadań polegających na przygotowaniu do świadomego korzystania z nowych mediów, a także rozwijanie kompetencji mieszkańców związanych ze stymulowaniem działań twórczych w obszarze posługiwania się nowymi mediami.
- **Program Promocja literatury i czytelnictwa**. W przypadku tego programu źródłem finansowania zadań przewidzianych w niniejszej Strategii mogą być 2 priorytety, a mianowicie: **Promocja czytelnictwa** i **Partnerstwo publiczno-społeczne**. Celem pierwszego priorytetu jest wspomaganie innowacyjnych programów promujących powszechne praktyki czytelnicze oraz wspieranie przedsięwzięć promujących najbardziej znaczące zjawiska współczesnej literatury. Natomiast celem priorytetu *Partnerstwo publiczno-społeczne* jest aktywizowanie lokalnych społeczności wokół bibliotek

publicznych, jako ważnych instytucji kultury w gminach, a także wzmacnianie roli bibliotek publicznych jako miejsc integracji życia lokalnych społeczności.

Zadania przewidziane do realizacji w niniejszej Strategii mogą być również finansowane ze środków Programu „**Aktywny samorząd**” Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Celem głównym programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Cele szczegółowe programu:

Strona | 126

1. przygotowanie beneficjentów programu z zaburzeniami ruchu i percepcji wzrokowej do pełnienia różnych ról społecznych poprzez umożliwienie im włączenia się do tworzącego się społeczeństwa informacyjnego,
2. przygotowanie beneficjentów programu do aktywizacji społecznej, zawodowej lub wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia poprzez likwidację lub ograniczenie barier w poruszaniu się oraz barier transportowych,
3. umożliwianie beneficjentom programu aktywizacji zawodowej poprzez zastosowanie elementów wspierających ich zatrudnienie,
4. poprawa szans beneficjentów programu na rywalizację o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższanie kwalifikacji,
5. wzrost kompetencji osób zaangażowanych w proces rehabilitacji osób niepełnosprawnych, pracowników lub pracujących na rzecz jednostek samorządu terytorialnego lub organizacji pozarządowych.

Strukturę programu stanowią trzy moduły:

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową,

Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym,

Moduł III – szkolenia kadr samorządów oraz organizacji pozarządowych z zakresu problematyki niepełnosprawności.

Realizatorem programu w module I i II jest samorząd powiatowy, który przyjmie zaproszenie PFRON do realizacji programu. W przypadku, gdy samorząd powiatowy nie przystąpi do realizacji programu, dopuszcza się możliwość zawarcia umowy w sprawie realizacji programu na rzecz beneficjentów z terenu działania tego samorządu, z innym realizatorem programu.

Ponadto Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej co roku organizuje szereg konkursów, które wspierają różne działania pomagające osobom wykluczonym lub zagrożonym wykluczeniem społecznym.

Warto tutaj wskazać także programy jak:

Program „Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi” którego celem jest umożliwienie osobom z zaburzeniami psychicznymi, a zwłaszcza osobom przewlekłe psychicznie chorym i niepełnosprawnym umysłowo, a także ich rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych pojawiających się zwłaszcza w związku z wykluczeniem społecznym omawianej grupy osób, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Promotor będzie udzielał dotacji na realizację projektów związanych z organizowaniem i funkcjonowaniem w ramach pomocy społecznej różnych ofert oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Realizacja programu powinna przyczynić się do:

- Inspirowania, projektowania oraz tworzenia i organizowania:
  - partnerstw pomiędzy różnymi instytucjami i podmiotami działającymi w obszarze pomocy i integracji społecznej na rzecz inicjowania przedsięwzięć dla pokonywania przez osoby z zaburzeniami psychicznymi barier umożliwiających im uczestniczenie w życiu społeczno – gospodarczym, szczególnie w miejscu zamieszkania lub pobytu,
  - systemu kompleksowej oceny jakości i efektywności usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi, przywracania ich do funkcjonowania w lokalnym środowisku zamieszkania, pobytu, a także oceny skali i poziomu ich integracji społecznej,
  - lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych oraz programów, których celem jest integracja rodzin i osób z grup szczególnego ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem przypadków osób z zaburzeniami psychicznymi,
  - lokalnych projektów i programów związanych z organizowaniem i funkcjonowaniem różnorodnych ofert oparcia społecznego dla osób przewlekłe psychicznie chorych i upośledzonych umysłowo, wykorzystujących potencjał dialogu społecznego na rzecz włączania społecznego tych osób i wyposażenie ich w kompetencje umożliwiające im pełnienie różnorodnych ról społecznych i osiągnięcia pozycji społecznej dostępnych członkom społeczności, w której żyją osoby z zaburzeniami psychicznymi.
- Promowanie dobrych praktyk, wzorów i modeli:
  - pomocy omawianej grupie osób, w tym usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi przez jednostki organizacyjne służb pomocy społecznej oraz zatrudnienia celem tworzenia sieci optymalnych ofert wsparcia,
  - funkcjonowania osób z zaburzeniami psychicznymi w ich środowisku społecznym, a także w instytucjach zapewniających im wsparcie,
  - integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi, głównie przez wyposażenie ich w kompetencje umożliwiające pełnienie ról społecznych i osiągnięcia pozycji społecznej dostępnej osobom sprawnym, a także przez zmianę istniejących stereotypów dotyczących oceny przydatności społecznej tych osób,
  - wspierania rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi przez efektywniejsze wykorzystanie transferów socjalnych.

Realizacja programu będzie nadzorowana przez Departament Pomocy i Integracji Społecznej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Zadania przewidziane do realizacji w niniejszej Strategii mogą być również finansowane ze środków Programu „**Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu**”. Program zakłada uzyskanie następujących celów:

- 1) wzmocnienie tendencji do tworzenia lokalnych partnerstw na rzecz organizowania na obszarze gmin przedsięwzięć wykorzystujących aktywne formy pomocy,
- 2) wzmocnienie współpracy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej, urzędami pracy, podmiotami usług reintegracji społecznej i zawodowej (centrów i klubów integracji społecznej) a lokalnymi przedsiębiorcami,
- 3) stworzenie ogólnopolskiej platformy współpracy i konsultacji Ministra Pracy i Polityki Społecznej z podmiotami realizującymi zadania wynikające z ustawy o zatrudnieniu socjalnym,
- 4) stworzenie ogólnopolskiej platformy prezentowania oraz promowania dobrych praktyk aktywnych form pomocy.

Osiągnięciu powyższych celów będą służyły komponenty realizacyjne Programu, a mianowicie:

1. Komponent I: Wzmocnienie roli podmiotów zatrudnienia socjalnego, jako partnerów ośrodków pomocy społecznej i urzędów pracy.

W komponencie tym wspierane będą przez Promotora Programu najefektywniejsze projekty, szczególnie realizowane w formule partnerskiej służące aktywizacji społeczno-zawodowej grup szczególnego ryzyka wykluczenia społecznego, poprzez zastosowanie dostępnych aktywnych form pomocy. Utrzymany zostanie w tym komponencie obszar organizacji lokalnych programów rynku pracy na obszarze gmin, służący aktywizacji zawodowej osób w obiektach szeroko pojmowanego budownictwa socjalnego (prace społecznie użyteczne i roboty publiczne). Wybór projektów dokonywany będzie w drodze corocznych konkursów.

2. Komponent II: Platforma współpracy i konsultacji w obszarze zatrudnienia socjalnego – Konwent Centrów i Klubów Integracji Społecznej.

3. Komponent III: Prezentacja i promocja dobrych praktyk aktywnych form pomocy.